

TARİH 6

COĞRAFYA 6

1952
ΠΑΠ
127

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΠΑΠΑΕΥΓΕΝΙΟΥ
ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΟΥ ΞΕΝΩΝ & ΜΕΙΟΝΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
(1453 - 1950)

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΗ ΤΑΞΗ ΤΩΝ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1952

A. YENİ YUNANİSTAN

1. İstanbulun Zaptından Sonra Avrupada Durum

Osmanlı Türkleri İstanbulun zaptından sonra bir takım ülkeler ve devletler de zaptettiler. Bu suretle büyük bir imparatorluk kurmuş oldular.

Kanunî Sultan Süleyman zamanında Türkler Avusturyaya kadar giderek Viyanaya dayandılar ve Viyanayı iki defa kuşattıkları halde zaptetmeğe başarı sağlayamadılar.

O zamanlarda Osmanlı devleti o kadar fazla kuvvetlenmiş idi, ki onlara karşı hiç bir Avrupa devleti baş kaldırmaya cesaret edemiyordu. Ancak Osmanlı devletini vurabilmek için Avrupalıların kendi aralarında bir anlaşma yaparak birlik kurmaları lâzımdı. Fakat bunu da bir türlü yapamıyorlardı. O sıralarda yalnız Osmanlılara karşı savaş açan devlet Venedik ile Rusya idi.

Türklerin İstanbulu zaptından sonra hâlâ Venediklilerin elinde Girit adasıyle İyonyon denizindeki bir kaç ada daha bulunuyordu. Lâkin türkler 18 inci yüzyılın başında Venediklileri oralardan da kovdular.

Bu arada Türklerle Ruslar da bir çok defalar savaş yaptılar. Zira Rusların maksat ve istekleri İstanbulu ele geçirip Ege denizine inmekti. Bu savaşlar daha çok Rusların (Büyük, Deli Petro ve Büyük Katerina) adlarındaki çarları zamanında olmuştur. Slavların o günkü rüyaları bugün hâlâ devam etmektedir.

Bu çağlarda Yunanlılar da Osmanlıların elinden kurtularak istiklâllerine, egemenliklerine kavuşmak için Venedikli-

TÜRKİYE
17inci asırda

Map showing the Ottoman Empire (OSMANLI) and surrounding regions in the 17th century. Key areas labeled include:

- OSMANLI (Ottoman Empire)
- AKDENİZ (Mediterranean Sea)
- MİSİR (Egypt)
- KARADENİZ (Black Sea)
- İRAN
- RUSYA (Russia)
- LEHİSTAN (Poland)
- MAGARİSTAN (Hungary)
- SİRBİSTAN (Serbia)
- MOLDAVYA (Moldavia)
- TATARİSTAN (Tataria)
- KAFKASYA (Caucasus)
- KRİM (Crimea)
- ANADOLU (Anatolia)
- RUMELİ (Rumelia)
- CEZAYİR (Algiers)
- TUNUS
- MİSİR (Egypt)
- Mısır (Egypt)
- İmparatorluğu (Imperial)
- İstanbul
- İzmir
- Bursa
- Trabzon
- Yenişehir
- İskenderiye
- Belgrad
- Buda Pest
- Viyana
- Lehistan
- Macaristan
- Sırbistan
- Moldavya
- Tataristan
- Kafkasya
- Kırım
- İran
- Rusya

lerin ve Rusların kendilerine hürriyet bahşedeceklerini umarak beyhude yere birçok defalar onlara yardım ettiler.

2. Yunanlıların İşgal Altındaki Sıkıntıları

Türkler Bizansı zaptedince tabiatıyla Yunanlılar hürriyet ve serbestliklerini kaybederek azınlık olarak kaldılar. Bundan sonra Yunanlıların işgal altında çektikleri işkenceler pek büyük ve pek çok idi. Bu suretle bir çok varidatlarını da kaybetmiş oldular. Aynı zamanda Osmanlılar onların ellerinden bereketli toprakları alıp zaptederek zayıf ve çorak yerleri anlara bırakmışlardı. Bununla beraber hristiyanların büyük kiliseleri de zaptedilerek sonradan camiye çevrilmiştir. Hristiyanların da ellerinde yalnız küçük kiliseleri, üzerine haç takılmamak ve çan çalmamak şartıyla bırakmışlardı.

Bu sırada Yunanlıların omuzlarında bulunan en ağır yükler şunlardı: Birincisi (Yeniçeri Ocağı) adını alan çocuk toplama kurulu, diğeri de (Haraç) adındaki pek ağır vergilerdi.

Yeniçeri ocakları hakkında geçen seneki tarihte de anlattığımız gibi, Yunanlıların en gülbüz ve canlı çocukları daha küçük yaşlarında iken ana ve babalarından ayrılarak ocağa alınırdı. Bu ocaklara alınan çocuklara; evvelâ dinleri ile ana ve babalarını unutturmak; diğeri taraftan da hristiyanlara karşı kin beslemek üzere özel olarak terbiyeler aşılanırdı.

Haraç denilen vergiden maksat; hristiyanların bu vergiyi mutlak surette ödemeleri şarttı. Zira ödeyemediği takdirde hiçbir kufasını omuzlarında taşımak hakkına sahip değildi. İşte bu işkenceler dolayışıyledir ki birçok okumuş Yunanlılar Avvupanın türlü ülkelerine kaçarak orada Rönesans'ın doğmasını sağlamakta yardım ettiler. Geriye halk her ne kadar cahil idi ise bile dinlerine olan derin aşkları ve bağlılıkları sayesinde milliyetlerini koruyabildiler.

3. Yunanlıların İşgal Altındaki Teşkilâtları

Yunanlılar Fatih Sultan Mehmedin kendilerine bahşettiği imtiyazlar dolayısıyla bir takım haklara sahip olarak derhal

aralarında bazı teşkilâtlar kurdular. Fatih Sultan Mehmet çok zeki ve kurnaz bir padişah olduğu için devletin başına gelecek bir takım felâketleri, tehlikeleri önceden seziyordu. İşte bu sebeptendir ki Yunanlılara imtiyaz vererek onların bazı haklarını tanımıştı. Zira Fatih Sultan Mehmet Yunanlıları çok sıkı baskı altında bulundurduğu takdirde onların devlete karşı ya isyan çıkaracaklarını, yahut ta Batıda Romada bulunan Papadan yardım isteyerek Osmanlı devletinin başına bir belâ açacaklarını pek iyi biliyordu.

Fatih Sultan Mehmet yunanlılara imtiyaz verirken derhâl İstanbulda yeni bir Patrik seçmelerini de tavsiye etmişti. Yeni Patriklik mevkiine de hiç bir zaman Katolik mezhebiyle Ortodoks mezheplerinin birleşmelerini kabul etmiyen yani Batı Kilisesi ile Doğu Kilisesinin birleşmesi aleyhinde bulunan (Yenadyos Sholaryos) adındaki Papas, patrik olarak, yani Hristiyan ortodoksların din başkanı seçildi.

Fatih Sultan Mehmet tarafından verilen imtiyazların önemli şartları şunlardır :

a) İstanbuldaki Patrik, yalnız Yunanlıların değil, bütün Osmanlı devleti sınırları içinde bulunan hristiyan azınlıkların yani Sırp, Bulgar, Arnavut ve Ulahların da din başkanı olarak tanındı. Patriğin bu şekilde tanınmasıyla birçok defalar Yunanlılardan maada diğer azınlıklar da himaye ediliyordu.

b) Bu imtiyazlar mucibince Osmanlı devleti sınırları içerisinde, yani diğer ülkelerin de vilâyetlerinde bulunan hristiyanların başına seçilecek olan baş papasları (Despotları) seçme hakkını Patriğe verdi.

c) Patrik aynı zamanda kendi emri altında bulunan din adamlarıyla hristiyanları muhakeme etme hakkına da sahip idi.

d) Bu imtiyazlar gereğince kilise ve manastırlar hiç bir vergiye tâbi olmayacaklardı.

Yunanlılar sahip oldukları imtiyazlar sayesinde hiç bir zaman ümitsizliğe kapılmadı ve bir gün gelip tekrar hürriyete kavuşacaklarına emin olarak Osmanlı devleti idaresinde yaşadı.

Fatih Sultan Mehmet din adamlarına verdiği imtiyazlardan maada ayrıca da Yunan halkının bazı haklarını tanımıştı. O zamanlarda şehir ve köylerde bulunan bütün Yunanlılara kendi cemaat teşkilatlarını idare etmek üzere seçecekleri, Yunanlılar tarafından (Çorbacı) ve Türkler tarafından da (Kocabaş) diye adlandırılan idarecilerini seçme hakkını da verdi. Bu kocabaşların o zaman Yunan azınlığı için yaptıkları hizmetler pek çoktur. Bunlar kiliselerin muntazaman çalışması, mekteplerin açılması, aynı zamanda bütün Yunanlıların menfaatleri uğrunda sayısız gayretler sarfetmişlerdi. Bunların en önemli görevleri de Yunanlılar üzerindeki devlete ait vergiyi toplayıp devletin kasasına teslim etmek idi. Bununla kocabaşlar hem devletin vergi toplama işini kolaylaştırıyorlar, hem de devletin vergi toplayan memurlarının tazyikinden halkı korumuş oluyorlardı. Bunlardan anlaşıldığına göre, Yunanlılar her ne kadar işgal altında bulunmuşlarsada, aralarında adeta bir demokrasi havası yaşatarak çok rahat yaşadılar. O sıralarda bazı makamlar Yunanlıların imtiyazlarını tanımamak istemişlerse de devlet bunları asla kaldırmayıp tanımıştır. Kocabaşların en önemliler Fenerliler idi. Fenerliler bu adı İstanbulun Fener semtinde 16 ıncı yüzyıldanberi bugüne kadar Rum Patrikhanesinin bulunduğu yerde yaşadıkları için almışlardır. Fenerliler Yunan azınlığının en zeki ve okumuş adamları olduğundan gerek kendi milletlerine ve gerekse yaşadıkları devlete birçok faydalar sağlamışlardır. O zamanlarda Türkler birçok ülkeler zaptetmek dolayısıyla birçok savaşlar yapmak zorunda kaldıklarından öğrenime, okumaya pek fazla önem vermemişlerdi. Türkler Fenerlileri, yabancı devletlerin sefirleri ile devlet işlerini görüşmek üzere kullanırlardı. Çoğu defalar da Fenerlileri Moldavya, Ulahistan ve diğer ülkelere vali olarak gönderirlerdi.

4. Muhafazakârlar ve Çeteciler

(Armatoli — Kleftes)

Hürriyetlerini kaybederek işgal altında yaşamak Yunanlılar için dayanılmaz bir işkence idi. Çünkü Yunanlılar mal ve

mülkten ziyade hürriyetlerini severlerdi. Bu sebeple birçok Yunanlılar mal ve mülkleriyle hısım akrabalarını feda ederek hürriyet aşkı uğrına dağlara çıkmışlar, oralarda tabiatın çeşitli etkileri karşısında mücadele ediyorlar ve serbestliğe kavuşmak istiyorlardı.

Dağlara çıkan bu çeteler Yunanlılara haksızlık yapanların mallarını yağma ederlerdi. Çeteciler ölüme asla önem vermezlerdi, yalnız düşmanlarının eline sağ olarak esir düşmemiye çalışırlardı. Zira esir düşecek olurlarsa, düşman tarafından pek çok işkencelere uğrayacakları muhakkaktı. Bu sebeptendir ki bir savaşa çıkarken aralarında birbirlerine (Hayırlı Kurşun) diye temennilerde bulunurlardı. Bu yüzden savaşta bazan yaralananları, düşmana sağ olarak esir düşmemeleri için kendi arkadaşları öldürürler, keserlerdi.

Devlet bu çetecilerin kolayını bulamadığı için, yine kendilerinden onlara karşı savaşmak üzere (Muhafazakârlar) adında bir teşkilât kurmak zorunda kaldı. Bu teşkilâtın başında bulunanlara Kaptan, ve kaptanların etrafında asker gibi çalışanlara da Palikarya adı verilmişti.

Fakat Osmanlı devleti Muhafazakârlar teşkilâtını kurmakla elde etmek istediği sonucu sağlayamadı. Çünkü gerek dağlardaki çeteciler, herekse onları telef edecek olan Muhafazakârlar birbirlerinin yunanlı olduklarını bildikleri için hiçbir zaman birbirlerine zarar vermeden daima aralarında anlaşıyorlardı.

5. Mani - Suli - Sfakya - Ağrafa

Yunanistanın bazı yerleri dağlık, taşlık olduğundan ora halkı çok cesur idi. Bu sebeple de oralarda devlet kanunları başat olamıyordu. Bu gibi yerler Peloponezde Mani (Sparta dolayları), İpirosta Suli, Girit adasında Sfakya ve Orta Yunanistanda Ağrafa mevkileri idi.

Oralarını zaptetmek için hükûmet yok yere asker kırmak istemediğinden, oralarını bir vergiye bağliyerek, kendi kendilerine idare edilmek üzere serbest bıraktı. Oralarda serbest

kalanlar Yunanistan Kurtuluş Savaşında büyük faydalar sağlamışlardır.

6. İşgal Zamanlarında Yunan Denizcileri

O zamanlarda Yunanlıların karada çeteci kuvvetlerinden maadda ayrıca da deniz kuvvetleri vardı. Bu küçük kuvvet birçok çalışmalardan sonra koskoca Osmanlı donanmasıyla mücadeleler yaptı.

Yunanlılar daha pek eski çağlardanberi denizci olduklarından denizciliğe karşı büyük bir sevgileri vardı. 20 inci yüzyılın başlarında Ege denizi adalarının, bilhassa İdra, Speçe ve Psara adaları ahalisi Akdeniz ve Kara denizde deniz ticareti yapıyorlardı. Bu sıralarda İngiliz siyaseti bütün denizlerde hâkim bulunduğundan ve aynı zamanda İngiltere ile Fransa'nın araları açık olduğundan, İngiltere Fransaya karşı bütün ticaret kapılarını kapadı. Öyle ki Fransızlar çok fazla açlık sıkıntısı çekiyorlardı. Çünkü İngiltere herhangi bir devletin deniz yolu ile Fransaya yapılacak yardımını önlüyordu. Bu sebeple o sıralarda Yunanlılar bu tehlikelere rağmen Rusyadan hububat alarak Fransaya; Fransadan da endüstri eşyası alarak Rusyaya götürüp ticaret yapmaktan çekinmezlerdi. Bu suretle Yunanlılar yaptıkları ticaret dolayısıyla birçok para kazandılar. Bu paralarla da Hürriyetlerine kavuşmak için yapacakları isyana büyük yardımlar sağladılar. Bu ticaret gemileri ayrıca Yunan isyanında harp gemisi ödevini de gördüler. Çünkü o zamanlarda Akdenizin Güney sahillerinde Tunus ve Cezayir taraflarında birçok deniz eskıyaları Korsanlar bulunuyordu. Bunlar bütün Ak denizde yapılacak ticarete engel olurlar ve gemileri soyarak tayfalarını esir edip yabancı ülkelere köle olarak satarlardı. Bu sebeptendir ki Yunan gemileri daima sillâhlı ve tam cephaneli idiler. Yunan isyanı başlayınca da ticareti bıraktılar ve harp gemisi olarak kullanıldılar.

7. Eğitim

İşgal altında bulunan Yunanlılara dinlerini, milliyetlerini ve vatan sevgilerini unutturmak maksadiyle öğrenim yapma

yasak edilmişti. 250 sene devam eden bu program, yani çocuklara yapılacak öğrenim her ne kadar yasak edilmişse de yine tesir etmemiştir. Zira Yunanlılar bu kadar zaman zarfında ne dinlerini unuttular, nede milliyetlerini kaybettiler. Çünkü o sıralarda çocuklarda din, milliyet ve vatan aşkını arttırmak, bu sevgileri onlara maletmek için her Yunanlı aile reisi ayrı ayrı evlerde, ayrıca da gerek geceleri kiliselerin bir köşesinde gerekse bazı gizli mahzenlerde papaslar yahut keşişler dersler verip okutarak Yunanlı çocukları uyandırıyorlardı.

O zamanlarda çocuklardaki okuma aşkını bir halk sairi şöyle anlatıyor :

Parlak ayım bana ışık ver
Ki okuluma gideyim
Orada okuma yazma öğreneyim
Bununla da tanrının doğru yolunu bileyim.

Bundan sonra 17 inci yüzyılın başlarına doğru artık Yunanlılara resmen öğrenim yapmaları için zamanın sultanları müsaade ettiler. Bu sûretle İzmir, İstanbul, Yanya, Atina, Edirne, Ayvalık v. s. birçok şehirlerde okullar açıldı.

Bu okullar içinde en önemlisi o zamandan bugüne kadar hâlâ yaşayan İstanbuldaki Büyük Millet Okulu idi. Bu okullarda çalışan bilgili yunanlı öğretmenler çocuklara vatan ve millet aşkını tam lâzım geldiği şekilde aşıyorlardı.

8. Adamandiyos Korayis

(1788 — 1836)

Adamandiyos Korayis okullarda öğretmenlik yapmadığı halde Yunanlıların en önemli öğretmenlerinden biri olarak sayılır. Zira o, o zamanın çeşitli yoklukları içinde yazdığı önemli kitapları yayınlıyarak Yunan milletine çok büyük faydalar temin etti.

Adamandiyos Korayis İzmirde doğmuştur. Babası ise Sakız adasındandır. Babası Korayisi ticaret hayatına atmak istediği halde o, kendi okuma aşkıyla Fransa'nın Marsilya limanı yakınlarındaki Monpelye şehrine gidip oradaki tıp fakültesine devam etti ve bir doktor oldu. Korayis doktor olduğu halde hiç bir zaman mesleğine hizmet etmedi. Yalnız Yunan zenginlerinin kendisine yaptıkları para yardımıyla birçok kitaplar yazdı. O çalışmalarını sonunda Yunanlıların hürriyete kavuşup başlı başlarına devlet kurduklarını gördü ve böylece bahtiyar olarak gözlerini hayata kapadı.

Ad. Korayis

Yunan milleti de ona karşı duyduğu şükran duygularıyla minnettarlıklarını açıkça ispat edebilmek için onun bir heykelini bugünkü Atina üniversitesi önüne dikti.

9. Büyük Yunan İsyanından Önce Yapılan Küçük Ayaklanmalar

İşgal çağlarında Yunanlılar daima hürriyete kavuşmayı düşünürlerdi. Bu sebeple birçok yerlerde bazı vatanseverler birçok ayaklanmalar yaptılar. Lâkin bu isyanların hiçbiri tam teşkilâtli olmadığından, Osmanlılar onları hemen yatıştırıp bastırıyorlardı. Bu ayaklanmaların en önemlileri 1770 ve 1788 senelerinde yapılanlardır.

10. 1770 de Yapılan Ayaklanma

O sıralarda Rusların isteği, daima İstanbulu zaptedip Ege denizine inmekti. Böylece Rusya herhangi bir sebeple cürümlü olan Yunanlıları hoş kabul ediyordu. Yunan kilise ve manastırlarına bir çok hediyeler gönderir ve ayrıca da el altında gönderdiği casuslarla Yunan milletini tekrar eski Bizans devletini diriltmek maksadiyle kandırıyordu. Yunanlılar da Bizans imparatorluğunun tekrar dirileceğine hakikaten inanarak heyecanlanırlar ve yegâne kurtuluş çarelerini de Rusya'dan umuyorlardı.

1766 tarihinde Rusya Kraliçesi Osmanlı devletine karşı savaş açacağı zaman, Rusyada bulunan Yunanlı subay Ligor Papazoli yi Yunanlılar arasına gönderiyor. Ligor Papazoli Peloponeze giderek ora halkını ayaklandırıyor. Halbuki Yunanlıların yaptıkları bu ayaklanma hareketi, o zaman Osmanlı padişahının emriyle (15.000) Arnavut askeri tarafından derhâl bastırılmıştı.

Bu ayaklanma başlamazdan önce, Rusya bir kaç harp gemisini Teodor, ve Aleksi Orlof kardeşlerin başkanlığı altında Peloponez açıklarına göndermişti. Fakat bunlar isyan esnasında işi yarıda bırakıp geri kaçtılar. Bunun üzerine Arnavut askerleri oralandaki halka pek büyük işkenceler yaparak zarar verdirdiler.

11. 1788 deki Ayaklanma

1770 isyanından 17 sene sonra Rusya tekrar Osmanlı devletine savaş açtı. Bu arada Ruslar, yine Osmanlı devleti sınırları içersinde bulunan yunanlılardan yardım teklifinde bulundu. Fakat 1770 isyanında Rusların kendilerini yalnız bırakıp kaçtıkları için Yunanlılar Ruslara güvenemediklerinden yardım etmeğe karar veremiyorlardı. Bu sefer Rusya, Yunanlılar kendilerine yardım etmeleri için kandırmak üzre, Rus ordusunda subaylık eden Lambros Kaçonisi gönderdi. Lambros Kaçonis, Adriyatik Körfezinde bulunan Tiryeste şehrinde üç, gemiyi çeşitli cephane ve silâhla yükledip Yunanlı tayfalarla

birlikte Ege denizine doğru yol alıyor. Bunlar denizde (500) palikaryası ile kaptan Yorgi Andruçosa karşı geldiler ve onunla elele vererek daha birkaç gemiyi zaptedip hayli bir kuvvet meydana getirdiler. Aynı zamanda bir müddet için orarlarda başat oldular. Bunlara Cezayirli ve Osmanlı olmak üzere (30) gemilik bir donanma ile hücum edildi. Bu savaşta Yorgi Kaçonis birçok önemli zararlara uğrıtılarak yenildi. Fakat buna rağmen kendisi sağ olarak yine iki gemi ile kaçabildi. Bu sırada Rusya kraliçesi, Osmanlı devleti ile başa çıkamıyacağını anlıyarak bir barış anlaşması yapmak zorunda kalıyor. Bunun üzerine de Kaçonise savaşı kesmesi için emir veriyor. Lâkin Kaçonis Ruslar tarafından ikinci defa aldatıldıklarını anlıyarak kraliçenin emrine itaat etmiyor ve bir hayli zaman hareketlerine devam ediyor. Fakat o da sonunda çalışmalarının beyhude olduğunu anlıyarak bu işten vaz geçip tekrar Rusyaya dönüp orada ölüyor. Kaçonisin dostu ve birleştiği Andruço ise palikaryaları ile birlikte Peloponezden Orta Yunanıstana ve oradan da İyonyon denizinin 7 adalarına kaçıyor. Bu adalar o zaman Venediklilere ait olduğundan Venedikliler onları Osmanlılara teslim ediyorlar. Osmanlılar ise onları İstanbul'da birçok eziyetler den sonra yok ediyorlar.

L. Kaçonis

12. Fransız Büyük İhtilâli

O zamanlarda Avrupa devletlerinin de iç işleri durumu hiç te iyi değildi. Çünkü fakir halk tabakasının, zengin, zadedân yahut aristokrat tabaka arasında tanınan hür yaşama hakları yoktu. Bundan başka bütün devlet makamlarını elde etmişler ve kendilerini vergi vermekten kurtarmışlardı. Geriye kalan bütün yük ise doğrudan doğruya fakirlerin omuzlarına yüklenmişti. Bu kötü durum Avrupada daha çok Fransada biliniyordu. Ayrıca o zamanlarda Fransada krallar fakirlerin haklarını tanımamak, onları köle gibi çalıştırmak için bütün din adamlarıyla aristokrat tabakayı istedikleri şekilde hareket edebilmeleri için hür bırakıyorlardı. Bu acı durum karşısında fakir halk tabakası her nekadar işlerin düzenlenmesini istemişlerse de, bunu ne devlet, ne aristokrat sınıf ve ne de din adamları asla kabul etmediler.

Bunun üzerine Fransada nihayet 1789 tarihinde fakir tabaka tarafından çok şiddetli hücumlarla büyük bir ihtilâl yapıldı. Bu ihtilâle tarihte (Büyük Fransız İhtilali) denildi. Fransada Büyük İhtilâl ilk defa başlarken, halk önce meşhur Bastil hapishanesine hücum ederek oradaki sanıkları serbest bıraktılar ve bu suretle ihtilâlin hızı bir kat daha artmış oldu.

Zira bu hapishanede bulunan sanıkların hepsi, yıllarca halkın gereken haklarını devlete kabul ettirmek için uğraşmışlar ve neticede hiçbir fayda elde edemediğinden yine Fransa hükûmeti tarafından buraya kapatılmışlardı. Bu sırada Fransız kralı 16 ıncı Lui halkın ayaklanması üzerine onların isteklerinin yerine getirmek ve haklarını tanımak zorunda kaldı.

Fakat buna mukabil bu ayaklanmayı bastırmak için Fransanın dışardaki düşmanlarıyla elbirliği yapmağa kalkıştı. Bunu haber alan Fransız halkı 16 ıncı Luiyi idama mahkûm etti ve öldürdü. Bundan sonra da Fransa devlet yönetimi şeklinde değişiklik yapılarak krallık ortadan kaldırıldı ve Cumhuriyet idareilân edildi.

Fransada cumhuriyet idare ilân olununca bütün komşu Avrupa devletleri kralları da Fransanın bu hareketine karşı kendi tahtlarının da tehlikeye düştüğünü zannettiler. O za-

manlarda hemen hemen bütün Avrupada genel bir ayaklanma da beklenebilirdi. Bunun üzerine Avrura devletleri birleşerek yeni kurulmuş olan Fransa Cumhuriyet hükûmetine harp ilân ettiler. Böylece de Franca çok kötü bir duruma düştü.

Bu sırada devlet idaresi başında, bütün dünya tarihinin tanıdığı meşhur simalarından Napoleon bulunuyordu. Napoleon Fransaya hücum eden bütün devletlerin hepsini yenerek onları uzun bir zaman kendi korkusu altında bulundurdu.

Fakat Napoleon nihayet 1815 tarihinde Belçikanın Vaterlo köyünde bütün birleşmiş Avrupa devletlerine yenildi.

Fransanın o zamanlarda yaptığı bu büyük ihtilal Avrupada işgal altında bulunan bütün milletleri canlandırdı ve ayaklandırdı. Lâkin bu ihtilâl daha çok Yunanlılar üzerinde etkimler yaptı. Bunun üzerine Yunanlılar da Fransadan örnek alarak, işgal altından kurtulmak için yapılacak ihtilâlin dışardan bir kuvvetle değil, ancak kendi ayaklanmalarıyla olabileceğine kanaat getirdiler.

13. Riğas Fereos

Riğas, 1757 tarihinde Tesalyanın Velestin yahut Fere kasabasında doğmuştur. Bu yüzdendir ki kendisine Velestinli yahut Fereos lâkabı verilmiştir. Riğas Fereos zamanın, Pilyon dağı eteklerinde bulunan Zağora okulunda yetişmiş ve tahsil etmişti. Okumasını bitirdikten sonra da bulunduğu yerlerde öğretmenlik yapıyordu. Daha sonraları da İstanbul vasıtasıyla Bükreş genel valisi Mavroyenis'in yanına Kâtip olarak gitmişti. Orada bulunduğu zamanlarda da Büyük Fransız ihtilâli ilân olunmuştu. Riğas bu ihtilâlin verdiği heyecanla Viyanaya gidip orada birkaç zenginin himmetiyle kendi vatanının hürriyet ve istiklâle kavuşması için birçok şiirler yazdı. Bunları kitap halinde basarak gizliden gizliye Yunanlılar arasında yayınladı. O sıralarda da Büyük Napoleon Avusturyayı yenince İtalyaya geçmişti. Bu arada Riğas vatanının selâmeti için Büyük Napoleona bir mektup gönderdi. Napoleondan iyimser bir cevap aldığı için kendisiyle görüşmek üzere Viya-

nadan birkaç arkadaşıyla birlikte İtalyaya gitmek maksadıyla Tiryesteye geldi. Buraya sahte bir hüviyetle gelen Riğası Avusturya zabıtası Osmanlı devletinin bir vilayeti olan Belgrat paşasına teslim etti (1798). Orada kendisi arkadaşlarıyla birlikte idam edildi.

Riğas Fereos

Riğas idamından önce şu kutsal sözleri söylemişti :

« Ben vatanımın hürriyeti için elzem olan tohumları ekim. Milletim ise az bir zaman sonra bu tohumların meyvalarını yiyecektir ».

Hakikaten az bir zaman sonra da Yunan milleti hürriyetine kavuştu. Yunan milleti; Riğasa karşı duyduğu şükran hislerinin canlı bir timsali olmak üzere onunda heyke-

lini Atina üniversitesinin önüne dikmiştir.

14. Suli ve Ali Paşa

İpirosta 11 köyden meydana gelmiş bir dolaya Suli adı verilmişti. Sulide 7000 kişiden müteşekkil bir nüfus bulunuyordu. Halk çobanlıkla geçinirdi. Bunların erkekleri cesur ve daima silâhlı idiler. İcabında kadınları da silâh kullanırlardı. Bunlar Ali paşanın Yanya valisi olduğu zamana kadar kendi kendilerine, devlete küçük bir vergi vermekle âdeta müstakil yaşıyorlardı.

Ali paşa Tepedelenden olmakla arnavutlardan gelmedir.

Kurnazlığı ve zekâsı sayesinde İpirosa vali olmuştu. Bundan sonra da bütün Orta Yunanistana nüfuzunu tanıtmıştır. Ali paşa Orta Yunanistanı idaresi altına alınca, müstakil yaşayan Suli halkını da serbest bırakmak istemiyordu. Bu maksatla Suli'yi zaptedip kendi vilayetine katmak üzere hazırlığa başladı.

15. Ali Paşanın Suliye Birinci ve İkinci Saldırışı

Ali paşa Suliye 1791 de yaptığı bir saldırıda hiç başarı sağlayamadı. Çünkü Suli evvelâ yüksek bir dağın tepesinde yalçın kayalar üzerinde bulunuyordu, bundan sonra da Sulyotes adını taşıyan Suli halkının erkekleri silâhları ile, kadınları ise büyük kayalar atarak aşağıdan hücum eden Ali paşa askerine, karşı koydular. Bu çarpışmada Ali pâşa (3000) askerinden yalnız (1000)i ile geri döndü.

Ali paşa Sulinin zaptı için yeniden 12.000 kişi hazırlamıştı. Lâkin Ali paşa bu arada Sulyotesleri aldatmak için bugünkü Arnavutluğun (Argirokastro) şehrini zaptedeceğini ilân edip Suliden de yardım istedi. Fakat Sulyotesler Ali paşanın bir tuzağına düşmemek için, sözüne güvenemediler. Yalnız Lambros Cavelas adındaki kaptan aldanaarak kendi oğlu ile birlikte (70) palikârya ile beraber

Yanya yolunu tuttular. Lâkin Ali paşanın adamları yolda pusus kurmuş olduklarından hepsini yakalayıp bağladılar. Bu arada bunların içinden biri kurtulup Suliye haber veriyor.

Ali Paşa

Bu olay üzerine Suli de silâh elde hazırlanıp düşmanı beklemeye başlıyor.

Ali paşa ise bu bir kişinin kaçtığından habersiz Sulyotesleri aldattığına kani olaralok 12.000 kişi ile hücum ediyor. Ne yazık ki bunda da başarı sağlayamadığından geri dönmek zorunda kalıyor.

Ali paşa Suliye yaptığı bu ikinci saldırıda da bir sonuç elde edemeyince Lambros Cavelasın huzuruna getirilmesini emrediyor ve ona şöyle bir teklifte bulunuyor :

— «Şayet bana Sulinin teslim işini sağlayabilirsen seni zengin yapacağım. Aksi takdirde hepsinizi canlı olarak yakacağım» dedi. Lambros bu teklifi kabul eder görünerek diğer Sulyotesleri de kandırmak için musaade istedi. Ali paşa da bu hususta kendisini serbest bıraktı. Lambros Suliye varınca bütün Sulyotesleri topladı ve onlara Ali paşanın kurnazlığından bahsederek ona karşı sıkı tedbir almalarının gerektiğini anlattı.

Bunun üzerine Ali paşaya şu mektubu yazdı :

— «Vezir Ali paşa ;

»Sizin bize karşı yaptığınız aldatmaya mukabele edebileğim için çok memnunum. Şayet beni aramak istiyorsanız ben, Sulide Solyoteslerin yanında bulunuyorum. Evet bununla da oğlum elinizde rehin tutu olarak kalmıştır ve aynı zamanda onu siz öldüreceksiniz. Fakat bunu da unutmayınız ki onun intikamını sizden alacağım.

»Şayet oğlum aldığım bu karara memnun olmazsa o, haki-katen vatani için faydasız bir evlât imiş. Şu halde ben böyle bir evlâdı reddeder ve ölmesini daha iyi görürüm».

Ali paşa Lambrosun bu şekil mektubunu okuyunca çok hiddetlendi ve derhâl oğlu Veliye, Lambrosun çocuğu Fotosu huzuruna getirmelerini emretti. Çocuk gelince onu diridiriye ateşte yakacaklarını bildirdiler.

O da soğuk kanlılığını bozmadan şu sözleri söyledi :

— «Evet siz belki beni yakacaksınız, fakat şunu da bilin ki babam verdiği sözü tutacak ve bir gün sizden intikamını alacaktır».

Fotosun sözlerinden sonra Ali paşa (8000) Arnavutla Suliye hücum ediyor. Bunda hiç iyimser sonuç alamadan Yan-yaya kaçıp kurtuluyor. Yenilgiye uğrıyan Ali paşa, Sulyoteslerle bir anlaşma yapmak zorunda kalıyor. Bunun üzerine her iki taraf ta tuttukları esirleri serbest bırakıyorlar. Lambrosun oğlu Fotos ta bunların içersinde idi.

16. Ali Paşanın Suliye üçüncü Saldırışı

Suliye yapılan ikinci saldırıktan sonra aradan sekiz sene geçtiği halde Ali paşa bir türlü sükûnet bulamıyordu. Bu sebeptendir ki Suliye üçüncü defa olarak saldırıyor. Ne yazık ki bunda da hiçbir başarı sağlayamıyor.

Ali paşa saldırıda hiçbir sonuç elde edemeyince işi rüşvet yolu ile halletmeğe karar veriyor. Bunun üzerine Sulide Cima adında bir kaptana büyük rütbe ve bol para vereceğini teklif ederek Sulinin kendisine teslimini istiyor.

Bu tekliften sonra Cima şu mektupla cevap veriyor :

«Ali paşa ;

»Bana adadığınız para kemerlerini lütfen göndermemenizi rica ederim. Çünkü ben parayı ne saymayı ve ne de harcamayı bilmem. Şayet bilmiş bile olsaydım, zannettiğiniz gibi sizin paralarınıza vatanımın küçük bir taşını bile değişmezdim. Aynı zamanda adaklarınız arasındaki nam ve şöhretlerin de hiç birini kabul etmem. Zira benim nam ve şöhretim, vatanımı beklediğim silâhla Solyotes ismindedir».

Ali paşa bu mektuptan sonra bütün Sulinin etrafını büyük kuvvetlerle kuşattı ve bütün su yollarını da kesip tıkattı.

17. Hainlik, Sulinin Zaptı

Ali paşanın Suliyi kuşatması üzerine Sulyotesler pek acıklı bir duruma düştüler. Ne yiyecek ne de içecek bulamadıklarından fareler ve kurbağalar yemek zorunda kalmışlardı. Su için ise, bir takım iplere süngerler bağlayarak su bulunur ümidiyle yüksek yamaçların yarıklarına sokuyorlardı. O kadar fazla zayıflamışlardı ki adeta hepsi de birer hayalet

gölge haline gelmişlerdi. Böyle kötü bir durumda bulundukları halde yine ağızlarına asla teslim olma kelimelerini almadılar.

Halbuki, onlar için ne savaşın, ne açlığın ve ne de susuzluğun yapamadığı kötülük bir hain tarafından geldi.

Sulyotis askeri

Pilyo Gusi adındaki bu hain bir saldırıda korktuğu için geri kaçmıştı. Bundan sonra ona hiçbir Sulyotes ne selâm verir, ne de konuşurdu. Hatta Sulyoteslerin kadınları bile onun karısıyla konuşmazlardı. Böyle bir vaziyette bulunan Pilyo Gusi, Ali paşa ile elaltından (100) kemer altın karşılığında bir anlaşma yaparak bir gece (200) arnavut askerini evinin dolaylarına gizledi.

Sonraki gün Ali paşa Suliye hücum ediyor. Bununla beraber Sulyotesler iki ateş arasında kalmış oluyorlar. Bu durumdaki Sulyotesler çaresiz Sulinin eteklerinde bulunan köylerini terk ederek en yüksek yamaçta bulunan ve Künk adını taşıyan bir köye kaçmağa mecbur oluyorlar. Bundan sonra Ali paşanın müsaadesi üzerine hepsi va-

tanları olan Suli kayalıklarını terkedip başka yerlere kaçıyorlar. Yalnız Künk köyü etrafında bir manastır bulunuyordu, burası Sulyoteslerin karargâhı idi. Manastırın Samuil adındaki rahibi din başkanı silâhlı beş arkadaşıyla, Ali paşanın

adamlarını, yaptıkları anlaşmayı imza etmek için bekliyordu. Ali paşanın vekili adamlarıyla birlikte manastıra gelip, rahibe anlaşmayı imza ettirdiler. İmza işi bitince vekil din başkanına:

«Hey dangalak, sen bu imzayı etmekle faka tutuldun, şimdi kendin için ölümlerden ölüm beğen! Söyle seni ne şekilde öldürelim?»

Keşiş soğukkanlılığını kaybetmeden hemen rovelverine sarılarak karşılarındaki barut fıçısına ateş ediyor. Böylece bütün manastır ve içindekilerin hepsi ânide havalanıp yok oluyorlar.

18. Sulyoteslerin Talihi ve Ali Paşanın Sonu

Künk köyündeki manastırın berhava edilmesini sebep olarak kabul eden Ali paşa adamlarına kaçan Sulyotesleri takip etmek üzere emir verdi. Esasen onların bir anlaşma ile oradan uzaklaşmalarını, bir türlü hazmedemiyordu.

Suliden üç kısma ayrılıp ta kaçan Sulyoteslerin bir bölümünün başında Foto Cavella bulunuyordu. Ali paşanın adamları buna yetişemediler. Onlar, deniz kıyısında İngiliz işgali altında bulunan Parga şehrine kaçabilmişlerdi. Diğer iki bölümün hali çok fena oldu. Çünkü yetişen düşman onlara hücum ederek hemen hemen hepsini yoketti. Zira (1000) kişilik bir bölükten (45), (500) kişilik olan ikinci bölükten ise (150) kişi ancak kurtulabilmişti.

Bu arada da ayrıca (60) Suli kadınının da talihleri bir korkunç oldu. Onlar durumun kendileri için kötümser bir hal aldığını ve nasılsa Ali paşanın eline düşeceklerini anladılar. Bunun üzerine o civarda bulunan Zalongo kayalığına arkalarında yavrularıyla birlikte tırmanıyorlar ve tepeye çıkınca çocuklarını birer birer öperek uçurumdan aşağı attılar. Sonra kendileri de kolkola verip Zalongo tepesi üzerinde bir horo oyunu oynamağa başladılar. Horoda şu şarkıyı söylüyorlardı:

Elveda zavallı dünya elveda
Tatlı hayat, elveda sen de
Muztarip vatanın. Elveda,
her Zaman elveda !!!

Karada balık yaşamaz
Çorak yerde çiçek yaşamaz
Suli kadınları da hürriyetsiz yaşamaz.

Elveda, dağlar,
Elveda, pınarlar,
Elveda, yamâçlar,
Elveda, ovalar!!!

Bu sözle oynanan her dönüş seferinde, kadınlar uçurumun kıyısına yaklaşır yaklaşmaz kendilerini birer birer aşağı atarak hepsi öldüler.

Ali paşanın da sonu çok acı oldu. Esasen hayatında bir çok acılar çekirmiş olanların hep sonları kötü olur. Ali paşa, bu hareketi ile Osmanlı sultanına karşı gelip, yeni bir devlet kurabileceğini zannediyordu. Lâkin devletin askeri kendisine hücum ederek yendi ve onu da öldürdü.

19. Dostlar Birliği (Filiki Eteriya)

Yunanlıların şimdiye kadar birçok defalar yaptıkları bu şekil isyanlar Osmanlı devleti içersinde tesirini gösteremeyip hiçbir netice vermedi. Zira yapılan isyanların hepsi teşkilatsız idi. Nihayet 1814 yılında bugünkü Rusyanın güneyinde Karadeniz kıyılarında bulunan Odesa sehrinde, üç tüccar elele vererek Yunanlıları hürriyete kavuşturmak ve hepsini ayaklandırarak büyük bir isyan çıkarmak üzere bir teşkilât kurdular.

Kurulan bu teşkilâtın varlığı az zaman zarfında gerek dahilde gerekse haricteki bütün Yunanlılar arasında yayımlandı. Bu teşkilât gizli bir kurul olduğundan, ne başında onu kuranlar ne üyeleri bilinmiyor, hepsinin ismi gizli tutuluyordu. Bu sebeptendir ki teşkilâta her sınıf halk katılmıştı. Teşkilâtın lüzumlu bir toplantı yapması gerektiği zamanlarda aralarında bazı parolalar kullanarak birbirlerini tanırlardı. Bu teşkilâtın propagandacıları kendi kuvvetlerinin sağlamlık veya çürüklüğü hakkında Yunanlı halkı şüpheden kurtarmak için, teşkilâtın başındaki üç tüccarın ismini vermiyorlardı. Çünkü

halk, nihayet üç tüccarın bu işi beceremeyeceğini düşünerek belki de kabul etmez diye, daima :

«Teşkilâtımızın başında, dünyanın en büyük adamı bulunuyor», derlerdi.

Bu sözlerden de halk bu büyük adamın Rusya imparatoru olduğuna hükmediyorlar ve böylece de kuvvetli bir inanca çalışmalarından geri kalmıyorlardı. Teşkilâtın kurucuları her işi hazırladık diye kanaat getirince, bunlardan Ksantos o zamanki Rusyanın başkenti olan Petersburga (şimdiki Leningrad) gidip Kapodistriyasa teşkilâtın başkanlığını teklif etti. Kapodistriyas Yunanlı olduğu halde o zaman Rusyanın dış işleri bakanı idi. Yapılan başkanlık teklifini kabul etmiyerek bu işin yapma zamanının daha gelmediğini söyledi.

Ksantos, Kapodistriyasın sözlerini tutmiyerek yine orada Rus hizmetinde bulunan ve Aleksandros İpsilantis adını taşıyan bir Yunanlı generale baş vurdu.

Aleksandros İpsilantis cesareti sayesinde Napoleon harplerinde çok yararlıklar göstermişti. Hattâ kolunun birini bile kaybetmişti. Bu sebepledirki o imparatorun en sevgili adamlarından biri idi. İşte bu adam yapılacak olan büyük Yunan isyanı teşkilâtı başkanlığını kabul etti.

B. YUNAN İSYANI

I. İSYANIN İLK YILI (1821)

20. Moldavya ve Ulahistanda İsyan

İpsilantis yapılacak isyanın başkanlığını kabul ettikten sonra Rus imparatorundan gideceği yeri belirtmeden bir seyahat için izin aldı. 22 Şubat tarihinde Rusya ile Moldavya arasında bulunan Brütüs nehrini geçerek Osmanlı imparatorluğuna karşı isyan çıkarmak üzere bugün Romanyada bulunan Yaş şehrine geldi. Aynı zamanda İpsilantis, Osmanlı imparatorluğu Ali paşaya karşı çok fazla asker göndermiş olduğundan, bu karışık durumu büyük bir fırsat bildi ve bu suretle isyanın bu zamanda başlamasını münasip gördü. Bununla beraber bütün Yunanlıların isyana iştirâk etmeleri için ilânlarla teklif etti. İpsilantisin daveti üzerine birçok Yunanlılarla bir mikdar Sırp, Bulgar, Ulah ve Arnavutlar da bu isyanda yer aldılar.

Bu arada Moldavya valiliği muhafaza kuvvetleri tamamıyla Yunanlılardan ibaret olduğundan derhal İpsilantisin emri altına girdiler. Bunlar arasında Olimbyos, Farmakis ve Karpenisyotis adlarındaki kaptanlar da bulunuyordu. İpsilantisin davetinden sonra Avrupa üniversitelerinde bulunan Yunanlı öğrencilerden (500) genç tahsillerini yarıda bırakarak hemen İpsilantisin emri altına girdiler. İpsilantis ayrıca bunlardan özel bir bölük yaparak, bunlara eski Tive (Kutsal Bölük) adı verildi.

İsyanın ilk ilân edildiği günlerde vaziyet daima iyimser görünüyordu, lâkin aradan günler geçmeğe başlayınca durum

değiştirdi. Çünkü evvelâ bu şekil bir isyanı Rusya imparatorluğu hiç te uygun bulmadı.

Bundan sonra da İstanbulda Osmanlı Sultanının bas-kısı üzerine Patrik te isyana iştirak edecek olanları Afo-roz etti, yani onlara beddua etti, ki bu hal-de onlara yardım eden-ler de böyle bedduallı kimselerin yanına sokul-mak istemiyorlardı. İşin en önemli tarafı ise Os-manlı devletinin Molda-vyaya gönderdiği as-kerî kuvvetlerle isyancı-ların yaptığı savaşta on-ları yenip korkutması oldu. Zira İpsilantis te artık bu işten soğuma-ya başlamıştı. Osman-lı devleti kuvvetleriyle isyancılar arasında ya-pılan savaşlardan en önemlisi Dragaçani sa-vaşıdır. Bu savaşta bü-tün Yunanlılar var kuv-

Aleks. İpsilantis

vetleriyle çalıştıkları halde yine yenilmek zorunda kaldılar. Hattâ (Kutsal Bölüğün) de erleri savaşın en ön safında, bire varıncıya kadar, canlarını verdiler, fakat bir sonuç elde ede-medem savaşı kaybettiler.

İpsilantis Moldavya ve Ulahistanda artık çalışmanın bey-hude olduğunu anlamış olduğundan Peloponeze inmek üzere Avusturya hükûmeti sınırlarına geçti. Avusturyalılar kendisini serbest bırâkmayıp hapse attılar. Hapishanede 7 sene gibi uzun bir zaman kalmış olduğundan sıhhati çok bozulmuştu. Onun bu kötü halini haber alan Rusya imparatoru o za-mankı Avusturya hükûmetine rica etti, böylece kendisini ser-

best bıraktılar. Hapishaneden çıktıktan bir sene sonra da orada öldü.

21. Peloponezde İsyân

Peloponez Yarımadası yerey bakımından fazla dağlık olduğundan düşman kuvvetlerinin de az bulunması yüzünden burası isyan için çok daha elverişli idi. Ayrıca Peloponezde Papaflesas adında cesaretli birisi isyanı oldukça olgunlaştırmıştı. Zira o, isyanın bu sefer yalnız yarımada da değil bütün Osmanlı imparatorluğunun her tarafında kopacağını bütün halka propagandalarıyla inandırmıştı. Aynı zamanda halkı kandırmak için Osmanlı padişahının öldürüleceğini ve Rus askerinin Osmanlı imparatorluğu içersine gireceğini de söylüyordu. İşte bu sırada Osmanlı devletinin sekiz tahsildarı Kalavrita şehrinde vergileri toplamışlardı. Oradan o zaman vilâyet merkezi olan Tripoli şehrine gitmek üzere yola çıktılar. Yolda Papaflesanın kışkırtması üzerine Sulyotes namındaki bir kaptan yolda pusuya yatarak sekiz tahsildarı da öldürdüler.

Bundan başka Mavromihalis, Papaflesas, Kolokotronis ve Anağnostaras idareleri altında (1000) Manyatisle (Bunlar İsparta civarındandırlar) Kalama şehrine hücum ederek o şehri zaptettiler. Ayrıca Zaimis ve Londos adındaki diğer iki kaptan da Patra şehrini zaptettiler.

Bu üç başarı sağlandıktan sonra 25 Mart tarihinde, Ayia Lavra manastırında Mitropolit Yermanos tarafından devlete karşı resmen isyan ilan edildi. Bu sebeptendir ki 25 Mart tarihindeki bu olay Yunanistan için Millî Kurtuluş olarak sayılmaktadır.

22. Yunan İsyânlarına Karşı Osmanlı Devleti

Peloponezdeki isyan haberleri İstanbulla ulaşır ulaşmaz Sultan, derhal İstanbul rumlarından intikam almak üzere Anadolu'dan gönüllü kuvvetlerin toplanması için emirler gönderdi.

Patrik Ġriġorios V

Bu emir üzerine derhal birçok gönüllüler İstanbula geldiler. Orada bütün Yunanlılara birçok işkenceler yaptılar. Bundan maksat Peloponezlilerin bu olaylar üzerine isyandan vaz geçirilmeleri idi. Lâkin bunların biri Peloponezliler üzerinde etki yapmadı.

Bunun üzerine son olarak ta İstanbul patriği olan Griğoriosta yakalanarak, patrikhanenin orta Kapısına asılmak la öldürüldü. Patriğin cesedi birkaç gün sonra yahudilere teslim edilerek sürükletilmek suretiyle onlar tarafından denize atıldı. Denize atılan patriğin cesedi sonradan bir kaptan tarafından görülüyor. O, cesedi alıp Odesaya kaçarak orada gömüyor. Fakat 50 sene sonra da Yunanistan egemenliğe kavuşunca patriğin kemiklerini Atınaya naklettiler. Ayrıca onun da heykeli Atina üniversitesi önüne dikilmiştir.

23. Teodoros Kolokotronis

Kolokotronis Peloponezde 1770 tarihinde doğmuştur.

Kendisi Yunan isyanının en ateşli şahsiyetlerinden biridir. Bütün sülalesi ve babası kaptan olduğundan bir savaşta öldürülüyor. Onu çok fâzla korkutuyorlar. O da kötü durumlarla karşılaşınca İngiliz kumandası altında bulunan İyonyon denizindeki (Yedi Adalara) kaçıp İngilizlere sığınıyor. İngilizler orduda kendisine mevki vererek binbaşılığa yükseltiyorlar.

Kolokotronis Yunan isyanının ilânından bir sene önce gizli olarak Peloponeze geliyor. Bununla bütün Yunanlıları sevindirmiş oldu. Hiç durmadan balkanlarda bulunan çeteleri dolaşarak :

«Allah artık Yunanistanın kurtulması için imza verdi.» sözleriyle bütün Yunanlılara cesaret veriyordu. Kolokotronis isyan başlar başlamaz Ali paşayı vurmağa gitmiş bulunan vali Hurşit paşanın boş bıraktığı vilâyet merkezi olan Tripolisi vurmak emeline idi. Fakat diğer kaptanlar bu fikri kabul etmiyorlardı.

Onların plânı ise ; evvelâ etrafta bulunan küçük kasa-

baları zaptedip sonra da vilâyet merkezine hücum etmekte. Birkaç gün sonra Tripoliste birkaç bin isyancının hazırlanmış, devlet tarafından haber alındı. Bunun üzerine devlet bir miktar askeri, çetecileri, isyancıları vurmak üzere gönderdi. Resmi askerin geldiğini gören isyancılar dağılarak etrafa kaçıyorlar.

Kolokotronisle hazır bulunan diğer kaptanlar bu vaziyetten sonra onun plânının ne derece faydalı olduğunu alaylı gözlerle kendisine anlattılar. Halbuki Kolokotronis fikrinden vaz geçmiyerek tekrar Peloponezde bütün köy ve şehirleri ayrı ayrı dolaşarak plânını iyice halka anlatıyor, aynı zamanda kendisi fazla nüfuz sahibi olduğundan sonunda diğer kaptanlar da onun plânını kabul etmek zorunda kalıyorlar. Böylece hazırladıkları kuvvetlerle nihayet Tripolisi kuşatıyorlar.

T. Kolokotronis

24. Valteçi, Vervena ve Dolyana Savaşları

Yanyaya Ali paşa meselesini halletmek için giden Hurşit paşa, varidatı ve ailesinin bulunduğu Tripoli şehrinin isyancılar tarafından sarıldığını haber alınca, derhal yaveri Mustafa beyi Tripolise kuşatmayı bozmak için gönderdi. Mustafa bey, yanındaki kuvvetle Orta Yananistanın batısındaki Mesolongi limanından geçerek Tripolise giriyor.

Bundan bir hafta sonra Mustafa bey, isyancıları vurmak üzere Valteşi köyüne saldırıyor. Bu saldırış esnasında Yunanlılar devlet kuvvetlerini görünce önceden yaptıkları gibi korkmuyorlar, arkadan Kolokotronis te yetişiyor. İki kuvvet birbirleriyle savaşıyorlar. İsyancılar savaşı kazanıp birçok silâhla iki topa da sahip oluyorlar.

Burada kazanılan bu ilk zafer Yunanlılara çok fazla cesaret verdi.

Mustafa bey tekrar sehrin kalesinden (6000) kişilik kuvvetle çıkarak Vervenaya hücum ediyor, fakat burada da sonuç elde edemeden yenilmek zorunda kalıyor. Mustafa beyin yenilgiye uğrayan askeri yolda Dolyana köyüne de saldırış yapmışlarsa da orada da yenilmişlerdir. Geriye kalanların birçokları büyük zararlara uğradıktan sonra kaleye gittiler.

25. Tripolisin İşgali (23 Eylül 1821)

Tripolis Yunanlılar tarafından kuşatılınca içerde birtakım sıkıntılar başgösterdi. Zira bütün erzak gelecek yollar kapatılmış bulunuyordu, ayrıca su yollarını da kesmişlerdi.

Böyle yokluklar içersinde kalan Tripolis halkı birçok sıkıntılar yüzünden bir takım hastalıklara da uğradı. Bu sebepler dolayısıyledir ki kale içerçinde sarılı bulunan halk artık teslim olmayı düşünüyordu. Çünkü şehirde bulunan askerler de Arnavut olduklarından gizliden el altından Kolokotronisin adamlarıyla kendilerini serbest bıraktıkları takdirde silâhlarını teslim edecekleri hakkında bir takım anlaşmalar da yapılmıya başlandı. Bu görüşmeler henüz daha bir sonuç vermemişti ki bir gece Yunanlılar kale duvarına bayraklarını asmışlar ve bunlardan bir kaçı da kale kapılarını açarak Yunan askerinin içeriye girmesini kolaylaştırmıştı. Sehrin içersine giren Yunanlılar bir mukavemet görmeyince az zamanda şehri zaptettiler, böylece de birçok ganimet, silâh ve cephaneye de sahip oldular.

Bu işi becermekle, Kolokotronis plânını tam manasiyle ger-

çekleştirmiş oldu. Tripolisin zaptı, Yunanlıları sevindirdiği gibi, cesaretlerini de arttırdı.

26. Yunanlılarda İlk Millet Meclisi

Yunanlılar her ne kadar yaptıkları isyanlarda başarı elde etmişlerse de henüz daha tam istiklâli bir hükümet sahibi olamamışlardı. Fakat bu, onlar için muhakkak surette lâzımdı.

Tripolisin zaptından önce Aleksandros İpsilantis tarafından askeri idare etmek için kardeşi Dimitriyos İpsilantis gönderilmişti. Bu zamanlarda Avrupadan dönen Mavrokordatos ve Negrıs adındaki iki Yunanlı da Orta Yunanistanın batısında ve doğusunda ayrı ayrı birer idare kurmuşlardı.

Tripolisin işgalinden sonra İpsilantisin emriyle Yunanlı halk her tarafta toplanarak millet vekilleri seçtiler. Peloponezin Epidavros köyünde, Aralık 1821, de ilk defa olarak Millet Meclisi kurulumu kurdular. Bu kurulun ilk kararı ile, 70 kişilik bir milletvekilleri kurulu ile ayrıca bir bakanlıklar kurulu meydana getirildi.

Toplanmış olan ilk kurul aynı zamanda yapılacak hükümetin başkentinin Korintosta olması için ve bayrağının da şekli hakkında kararlar almıştı. Bunlardan sonra kurul bütün dünya milletlerine Yunanlıların hürriyete kavuşarak devlet kurduklarını, her yunanlı ferdin şahsî hürriyeti, namusu ve mal mülkünün korunması uğrunda çalışacağını bildirdi.

27. Orta Yunanistanda İsyan

Orta Yunanistanda yapılan isyanlar Diyakos, Andruços, Diyovunyotis ve Panuryas adlarındaki kaptanların emri altında olarak Peloponez isyaniyle birlikte başladı. İsyanın başladığını gören Hurşit paşa, derhal Ömer ve Köse Mehmet adındaki iki Arnavutun idaresi altında olmak üzere (9000) askerle hemen isyanın bastırılmasını ve sonra da Tripolise yetişmelerini emretti.

Hurşit paşanın bu hareketini haber alan Orta Yanamistan kaptanları derhal yapacakları isyanın tehlikeye düşeceğini anlıyarak hemen Diyovunyotis ile Panuryas İti dağındaki bir dar geçidi (600) kişi ile, Diyakos ise (400) kişi ile Sperhiyos nehrinin köprüsünü tutmuşlardı.

A. Diyakos

Bir kaç gün sonra da Omer Tessalyadan inerek Lâmiya kasabasına karargâhını kurdu.

Bu haberi alan bütün Yunanlılar, Diyakos ve palıkaryasından madda, geriye kalan hepsi çok korkarak dağlara kaçmışlardı. Kaçanlar her nekadar Diyakosu da beraberlerinde götürmek istemişlerse de o, kabul etmeden köprüde askeriyle birlikte düşmanla çarpışıyor. Burada, Leonidas ve eski İspartalılar gibi, hepsi arslanca harp ederek, birer birer düştüler. En son Diya-

kosta elindeki silâhı kırılmış olduğundan düşmana esir düşüyor.

Esir düşen Diyakosu, düşman, Omerin huzuruna çıkarıyor, Ömer güzel bir endama sahip olan bu gence acıyarak, onu ölümden kurtarmak için milliyetinden vaz geçerek dininden dönmelerini teklif ediyor ve kendisine rütbeler vereceğini vaadediyor.

Diyakos bu teklifleri kabul etmediğinden ötürü onu sağ olarak ateşe atıp yakıyorlar. Bu kahramanın sonradan anılmak üzere Lâmiya şehrine bir heykeli yapılmıştır.

28. Gravya Hanı

Ömer, Diyakos tehlikesini atlattıktan sonra Amfissa yolunu tuttu. Fakat onların yollarını önlemek ve kesmek için Orta Yunanistan kaptanlarından Andruços, bu vazifeyi üzerine aldı.

Andruços, Ali paşanın muhafızlarından olup, yine onun vasıtasıyla Orta Yunanıstana kaptan olarak tayin edilmişti. Andruços, Diyakosun sevdiği sıkı dostlarından biri olduğu için, onun ölümüne fazla üzülmüş ve onun intikamını almak maksadiyle bu vazifeyi üzerine almıştı.

Andruços Ömerin askerine karşı gelmek ve onları önlemek için o dola-ylarda iki uçurum arasın-da bir geçit üzerinde bulunan Gravya hanını tuttu. Buraya türk üler söy-liyerek geldiler, yanında da (118) palıkarya bulunuyordu. Andruços hana adamlarıyla birlikte gire-rek, her tarafını sıkı sıkı kapatıp, yalnız silâh atabilecek delikler açıyorlar.

Andruços

Böylece düşününce bu handan bir tehlike ümit etmeden ilerliyor. Bu arada handakiler hemen bu durumu fırsat bile-rek ateş ediyorlar.

Bu pusu üzerine Ömer askerlerine emrederek hana saldırıyor. Lâkin yapılan dört hücumda hiç bir netice alın-mıyor. Böyle bir durum karşısında derhal Ömer, Lâmiyaya

haber göndererek hanı yıkmak için top istiyor. Düşmanın hareketinin ne olacağını sezen Andruços, hanın dar bir kapısından, düşman uykuda bulunduğu bir saatte birer birer kaçıp tekrar balkana gidiyorlar.

29. Vasilika Çarpışması

Ömer, Gravya olayından sonra Amfissaya gideceği plânını değiştirerek Viyotiyaya doğru hareket etti. Bu arada ayrıca Ömerin yardımına yetişmek üzere Makedonyadan (12.000) kişilik bir ordu Bayram paşanın kumandası altında Orta Yunanistana doğru ilerliyordu.

Ömerin yardımına koşan yeni ordunun geldiğini haber alan üç kaptan, bunları önlemek için Lâmiya dolaylarında bulunan dar bir geçidi tuttular. Yunanlı çeteler, Vasilikaya gelen düşman kuvvetleriyle yaptıkları bir kaç çarpışmada daima başarı sağladılar. Bayram paşa da bu çarpışmalarda yaralandı ve ordusunu da geri çekmek üzere emir verdi.

Ömer de, Bayram paşanın öğradığı bu vaziyeti öğrenince, o da hemen askerini çekerek başka defa saldırmak ve ordusundaki bazı noksanları tamamlamak üzere Larisaya gitti.

Vasilika savaşı bütün Orta Yunanistan halkının ümitlerini bir kat daha arttırdı. Zira bu savaşta bir çok silâh, cephane ve top ta almışlardı.

30. Tesalya ve Makedonyada İsyan

Tesalyanın Ege denizi kıyılarındaki Pilyon dağı eteklerinde bulunan bütün köyler isyan için ayaklanmışlardı. Larisada bulunan Dramalı Mahmut paşanın derhâl onlara saldırmasıyla isyan bastırılmıştır.

Tesalya isyaniyle beraber Makedonyada da Nausa, Halkidiki, Ayon Oros mevkilerinde de isyan başgösterdi. Fakat kanlı mücadelelerden sonra bunların da bastırılması kabil oldu.

Nausada yapılan savaşta (10.000) kişi öldü. Bunlar arasında esirlikten kurtulan bir çok kadınlar da, bir daha esir olmamak için kendilerini Arapiça çağlıyanından kendilerini atarak canlarını verdiler.

31. Adalarda İsyan

Peloponez isyanı üzerine Ege denizindeki İdra, Speçe, Psara ve Girit adalarında da isyan başladı. Lâkin asıl isyanda gemileriyle bir çok faaliyette bulunan İdra, Speçe ve Psara adalarıdır.

İsyan başlayınca bu adalar hemen ticaretten vaz geçerek gemi tayfalarıyla birlikte, aynı zamanda olacak bütün masrafların kendilerine ait olmak üzere işe başladılar. Hazırladıkları deniz kuvvetlerinin başına Miaulisi geçirdiler.

Hazırlanmış olan bu deniz kuvvetinin Yunan İsyanına büyük faydaları dokundu. Zira Osmanlı devletinin Anadolu'dan Avrupa kısmına çıkaracağı yeni kuvvetleri daima önlüyordu.

Bu deniz savaşlarında Yunanlılar daima gizli savaşlar yaparlar ve meydana çıkmaktan çekinirlerdi. Çünkü onların gemileri esasında harp için yapılmayıp, doğrudan doğruya ticaret için hazırlanmıştı.

Buna mukabil düşman gemileri ise çok daha büyük ölçüde yapılmış olup içinde bir çok silâh ve topları da vardı. Aynı zamanda Yunan gemilerinin hacimleri küçük olduklarından tabiatıyla düşman gemilerine nazaran yolları çok daha uzun demekti.

Bu sebeplerden dolayıdır ki Yunanlılar ancak ancak düşmana karşı (Kontak gemisi) adını verdikleri ve yalnız yangın yapmaya yarıyan küçük gemilerle saldırış yapıyorlardı. Bu

A. Miaulis

kontak gemilerinin içine bir çok barut, petrol ve zift gibi yakıcı maddeler doldurup bir başka geminin arkasına bağlarlardı. Böyle düşman gemisine yaklaşıp, gizliden düşman gemisinin ardına bağlayıp, öbür gemiden kurtarırlardı. Böylece kaçan gemiden kontak gemisine ateş atılarak yangın çıkarılırdı.

II. İSYANIN İKİNCİ YILI (1822)

32. Sakız Adasının İzmihlâli

Sakız adası halkı diğer adalarinkilere nazaran çok daha sakin ve yavaş olduklarından ayrıca da Anadolu kıyılarına da yakın bulunmaları dolayısıyla, ve daima Sultanın haremine de adada yetişen en kıymetli sakızlardan hediye etmiş olduklarından, Sultanlar, onlara diğer Yunanlılardan daha fazla imtiyazlar vermişlerdi.

İşte bu sebepler ortada olduğundan Sakızlılar isyanın daha ilk yılında katılmak istemediler. Lâkin isyanın ikinci yılında Sisam adalılar (2500) kişi ile Sakıza saldırarak onları da isyana sokmak zorunda bıraktılar. Burada hükümet kuvvetleri az olduğundan adanın kalesine girdiler ve teslim olmadılar.

Sakızın isyan haberi İstanbul'a ulaşır ulaşmaz Sultan derhal hiddetlenerek (kaptanı - derya) Kara Ali paşa kumandasında (7000) askeri Sakıza güzel bir ders vermek üzere gönderdi.

Kara Ali adaya yanaşınca kuvvetlerini karaya çıkardı. Bunları gören kaledekiler de dışarıya çıkıp yeni gelen kuvvetlerle birleştiler, böylece adalılara hücum ettiler.

Sisamlılar bu büyük kuvvetler karşısında dayanamayacaklarını anlıyarak Sakızlıları düşünmeden gemilerine atlayıp kaçtılar.

Adada yapılan savaşta çok kanlar döküldü. Adanın (100) bin nüfusundan (30) bini Afrika kıyılarına götürülerek esir satıldı, geriye kalanlarında çoğu yok edildi.

33. Kaptan Gemisinin Yanışı

Sakız adasının öğradiğı felâket üzerine düşman donanmasından kurtulmak üzere Yunanlılar karar almak için Sakıza yakın Psara adındaki küçük adaya toplanıyorlar. Burada, düşmanı uzaklaştırmak üzere kontak gemileriyle, kaptanın ve kaptan yardımcısının gemilerini tutuşturmayı ve böylece de düşman donanmasını uzaklaştıra bileceklerini kararlaştırıyorlar.

Aldıkları karar üzerine iki kontak gemisi hazırlanıyor, bunlardan birini Kanaris, diğerini de Pipinos alıyorlar. O gece havanın fazla karanlık olmasından kontak gemilerini kolaylıkla donanmanın arasına sokmak kabil oldu. Bütün vaziyet hazırlandıktan sonra ateşledi-

K. Kanaris

ler. Kaptan yardımcısına bağlanan kontak gemisinin iplerini kesip gemiyi kurtardılar, lâkin asıl kaptan gemisi kurtulamıyarak ateş aldı. İçerde bulunan kaptanı kurtarmak üzere adamları dışarı çıkarmağa uğraşırken başına düşen bir direkle vurulup ölüyor. Böylece Yunanlılar da maksatlarını yerine getirmiş oldular.

34. Peta Çarpışması

Ali paşanın Sultan askeriyle çarpışması üzerine Yedi adalara kaçmış bulunan Sulyotesler tekrar geri döndüler. Hurşit paşa, Ali paşayı yendikten sonra Sulyotesleri vurmak üzere Ömerin kumandasında bir ordu gönderiyor. Sulyotesler

her nekadara savaşçı insanlar iselerse de yine yardıma muhtaç idiler. Bu yüzden düşmanla çarpışabilmek için yeni kurulmuş olan Yunan devletinden yardım istediler.

Devlet te onlara Mavrokordatosun başkanlığı altında (6000) asker gönderdi. Gelen kuvvet Suliye varmadan Arta kasabasına yakın Peta köyünde Kütahyalı Reşit paşanın ordusuna rastladı.

Orada çok sert bir savaş oldu. Yunanlıların sonsuz gayretler sarfetmelerine rağmen yine yenildiler ve pek çok ölü verdiler. Bunlar arasında pek çok avrupadan gelmiş gönüllü Yunan dostları da bulunuyordu. Peta felâketini haber alan Sulyotesler Ömerle anlaşma yapmak zorunda kaldılar. Ömer de onları Suliden uzaklaşmak şartıyla serbest bıraktı.

Bunlardan bir kısmı dağılıp gittiler ve ikinci defa olarak vatanlarını terk etmiş oldular. Diğer bir kısmı ise Marko Boçarı isminde bir kaptanın kumandası altında isyan kuvvetlerine katılmak üzere Mesolongiye gittiler.

35. Mesolonginin Birinci Kuşatılması

Peta felâketinden sonra artan Yunan kuvvetlerinin Mesolongiye geri kaçtıklarını haber alan Ömer ve Reşit paşalar onları vurmaya Mesolongiye hâreket ettiler. Aynı zamanda Mesolongiyi kuşatarak çok kötü bir durumda bıraktılar. Zira onlar azlık oldukları gibi erzakları da yoktu. Bu durumda bulunanlara Yunan donanmasının başında bulunan Miaulis (1000) kişilik bir kuvvetle erzak getirdi.

Nihayet düşman, Aralık 25 de, yani hristiyanların Hristiyena çocuk yortusu gecesinde onların kilisede duada bulunacaklarını göz önünde bulundurarak o gece hücum etmeğe karar verdiler. Fakat bu sırrı önceden öğrenen Yunanlılar o gece duaya gitmeyip hazır bir durumda düşmanı bekliyorlardı.

Düşman saat gelince Mesolongiye saldırdı, lâkin ümit etmediği bir vaziyetle karşılaşarak çok çetin bir savaştan sonra Mesolongiyi terk etmek zorunda kaldı.

36. Dramalının Yunanistana Saldırışı Ve Sonu

(Temmuz 1822)

Sultan, Tepedelenli Ali paşa meselesini hallettikten sonra Dramalı lâkabını taşıyan Mahmut paşaya 24000 piyade, 6000 suvari ve bir çok top vererek Yunan isyanını bastırması için emir verdi.

Mahmut paşa hiç bir aksaklığa uğramadan Tesalyayı, Orta Yunanistanı ve Korent boğazını geçerek Peloponezde Argos ovasında karargâh kurdu.

Yunanlılar isyanın başladığı zamandanberi ilk defa olarak böyle büyük bir kuvvetle karşılaşmışlardı. Bu kuvvetin yaptıkları isyanı bastırabileceğini anlıyarak korktular ve bir araya toplandılar.

Bu kötü durumdan o zaman Yunanlıları iki kişi kurtarmıştı: Kolokotronis ve İpsilantis.

İpsilantis, Tripolise gidecek düşman askerini önlemek maksadiyle, yol üzerindeki Argos kalesine (700) kişi beraberinde olmak üzere girdi.

Kolokotronis ise o dolaylarda köy köy dolaşarak, zorla asker topluyor ve halka ellerindeki bütün erzakları ve hayvanlara mahsus zahireleri ortadan kaldırmalarını emrediyordu. Zira düşmanın bunlara ihtiyacı olacağını anlamıştı.

Dramalı erzak azlığı yüzünden gün kaybetmiş olduğundan Tripolise geçmedi ve maksadını değiştirerek Korintosa dönmek istiyor. Fakat bu da onun için güç bir iş idi. Çünkü, Korintosa gidebilmek için Dervent adındaki dar bir geçitten geçmek lâzım geliyordu. Bu sebeple Dramalı, Yunanlıları aldatmak istedi ve Tripolise gideceğim diye, dedi kodu yaptı. Lakin Kolokotronis onun sözüne inanmadan, Derventin geçit noktalarını birkaç bin kişi ile kapattı.

İşte buradan geçmek isteyen Dramalı ile Yunanlılar arasında bir çarpışma oldu ve pek çok zararlar verildi. Derventte yapılan zararlar pek büyük olduğundan, Dramalı, (30.000) kişilik ordudan yalnız (4.000) kişi ile Korintosa geçebildi. Sonra da Dramalı kederinden öldü.

Geriye kalan (4.000) kişi ise Peloponezin kuzey kıyı-

larını takip ederek Patra kalesine girdiler. Böylece Yunanistan da büyük bir tehlikeden kurtulmuş oldu.

III. İSYANIN ÜÇÜNCÜ YILI (1823)

37. Markos Boçarıs

Dramalının yok olmasından sonra iki ordu İstanbul'dan emir alarak Orta Yunanistan'ın biri batısından diğeri doğusundan ilerlemek suretiyle Peloponezde isyanı bastıracaktı.

Lakin bunda da bir netice elde edilmedi. Çünkü Orta

Yunanistan'ın doğusundan ilerliyen düşman Attikiye kadar ilerliyebilmişse de orada Yunanlı kuvvetlerle karşılaştılar ve oradan Lâmiyaya çekildiler.

Batı Orta Yunanistan'da ilerliyen ordu ise Karpenis kasabasına kadar ilerlemişti.

Bu sırada Mesolongide bulunan Boçarı, oradan 350 kişi alarak karargahında düşman kumandanını vurmak için çıktı. Onların geldiğini gören düşman telâş ediyor ve bu arada Boçarı vurulup öldürülüyor.

M. Boçarıs

Bundan sonra düşman o yakında Etolikon kasabasını da kuşatıyor. Fakat o yıl çok şiddetli kış olduğundan ve erzaklarının noksanlığından kuşatmayı terkederek tekrar İpiros'a doğru geri çekildiler.

38. Avrupada Yunanlılara Yardım ve Lord Byron

Yunan isyanının başlaması üzerine bilhassa İngiltere, Fransa ve Amerika devletleri, Yunanlıları eski tarihte medeniyet için çok sempatik bir millet olduklarını tanıdıklarından, onlar için bir takım kurullar yaparak para ve erzak yardımlarında bulundular. Yunanlıları himaye edenler arasında İngiliz olan Lord Byron da vardır.

Lord, isyandan önce Yunanistanda gezip doluşmuş ve Yunanlılar için bir çok şiirler yazarak alâka göstermişti.

Lord Byron Yunan isyanı ayaklanmasını haber alınca bir gemi ile Mesolongiye gelmiş ve isyanada katılmıştır. Gelişinde Yunanlılar tarafından çok fazla sevinçle karşılanmıştı. Zira o daha kendisi gelmezden önce şöhreti Yunanistana ulaşmıştı.

Lord Byron Yunanistana geldikten sonra onlara olan sevgilerini göstermek için yunan elbisesi giymiş ve (500) Sulyotese kendi parasıyla asker elbisesi tedarik ederek bir takım meydana getirmiştir. Bu aradada bir çok hastaların ve fakirlerin yardımına koşuyor, hatta Yunanlılar arasında çıkan bazı kavgaları da yatıştırmağa çalışıyordu.

Lord Byron gerek yaşama şartlarının değişmesi gerekse Mesolonginin ikliminin elverişli olmaması yüzünden 1824 Nisanında bir kaç gün hastalık çektikten sonra ölüyor.

Lord Byron

Lordun vefatı üzerine bütün Yunanlılar çok iztrap çektiler ve onun matemini tutmak için yas renklerine büründüler.

IV. İSYANIN DÖRDÜNCÜ YILI (1824)

39. Mısırın Yunan İsyanına Karışması.

Sultan, Yunan isyanının bastırılması işinde Mısırdaki Mehmet-Ali paşadan yardım istedi. Çünkü o zamanlarda Mehmet-Ali paşa ordusuna düzen vermek için Avrupadan subaylar getirtmiş ve ordusunu da tam Avrupa sisteminde hazırlamıştı.

İbrahim paşa

Mehmet Ali paşa, isyanı bastırmak için evvelâ isyana iştirak eden adaları yaktıktan sonra Peloponeze gidip bütün isyanı bastıracağını bildirdi. Yalnız bu işlere mukabil Girit ile Kıbrıs adası Sultan tarafından Mısır terkedilecek ve aynı

zamanda Peloponeze de Mehmet Ali paşanın oğlu İbrahim paşa vali tayin olunacaktı.

40. Girit, Kassos ve Psara Adalarının İzmihlâli

Mısır ordusu Giride çıkınca her taraftan kuşatarak zafermiye başladı. Ayrıca orada Melidoni adındaki köye de

hücum ediyorlar. Halk düşmanın geldiğini duyunca bir mağaraya sığınmak zorunda kalıyor. Mısırlılar bunları mağarada yakalayıp, mağaranın üzerine sonradan açtıkları bir delikten ateş yakarak hepsini dumanla boğmuşlar.

Mısır ordusu Giritten sonra Kassos adasına saldırış yapıyor, burada da Yunanlılar düşmana karşı duramadan bir çok esir verip teslim olmak zorunda kaldılar.

Nihayet buradan sonra da Mısır ordusu Psara adasını zaptediyor. Buradaki telefât diğer adalara nazaran çok daha fazla olmuştur. Çünkü daha önceki savaşlarda gerek Sakız adası gerekse Orta Yunanistan ve Tesalyadan da bir çok insanlar öldürülerek zararlar yapıldı.

Psara adasındaki zararlara ayrıca birkaç kaptanın iyi idare edememesi de sebep olmuştur. Çünkü yerli halkından gayrı dışardan gelenler; bir tehlike anında kaçıp kurtulmıyacıklarını zira gemi almadıklarını ve böyle bir zamanda ada halkının kendilerini terkedip te kaçacaklarını söylediler. Bunun üzerine adadaki kaptanlar, onlara güvenlerini göstermek için adanın limanındaki bütün gemilerin dümenlerini çikarip attılar. Bu suretle de düşman hücum edince hiç biri kaçamadan orada çar naçar ölmek zorunda kaldılar.

Düşman adaya hücum edince eli silâh tutanların hepsi ehaliye bakmadan Palyokastro denilen bir kaleye sığındılar. Halk ta düşmanın zulmü ile bir çok zararlar görüyor.

Palyokastro kalesine sığınmış olanlar da düşmanın eline düşeceklerini anlayınca orada bulunan barut fıçılarını ateşliyerek hepsi birden yok olup gittiler.

Psara adasının felâketi çok fena olmuştu. Bundan başka genç kız ve delikanlılar da esir tutularak pazarlarda satıldılar.

41. Sisam Adası Boğazında Yapılan Deniz Savaşı

Düşman kuvvetleri Psara adasını zaptettikten sonra İstanbul adasında 400 gemi ve (50.000) asker olmak üzere birleşmişlerdi. Buna mukabil onlara savaşmak üzere Yunanlıların yalnız (80) küçük gemileri vardı. Düşmanın maksadı Sisam adasını ele geçirmektir.

Bundan sonradır ki Yunanlılar da adayı kurtarmak için emir aldılar. Anadolu kıyıları ile ada arasında kalan dar boğaz o kadar dardı, ki buraya düşman gemileri kolay kolay yanaşamıyacaklardı. Ayrıca boğazda şiddetli bir de akıntı vardı.

Bu sebeplerdendir ki Yunanlılar faydalanarak düşmanı yendiler. Artık yenilgiye uğriyan düşman da Giritteki karar-gâhına dönmek zorunda kaldı.

V. İSYANIN BEŞİNCİ YILI (1825)

42. Mısırlılar Peloponeze Çıkıyorlar

Mısır ordusu Sisam adasını zaptetmekten vaz geçerek Şubat ayında Peloponezin batı güneyindeki Koroni kasabasına ayak basabildiler. Ondan sonra Navarin limanını da zaptettiler.

Yunan hükümeti düşmana karşı her nekadâr kuvvet göndermişse de Mısırlılar onları yenerek dağıttılar.

Bundan sonra Yunanlılar düşmana engel olmak üzere Navarin limanının tam karşısındaki Sfaktiriya adasına (800) kişi çıkardılar. Düşman onlar üzerine de hücum etti, hücumda (350) kişi öldü, (200) kişi de esir oldukları gibi diğer geriye kalanlar da pek zorlukla kurtulabildiler.

Nihayet bu yenilgilerden sonra Yunan bahriye komutanı bir gece Navarin limanına, düşman donanması arasına gizlice girerek (30) düşman gemisini yaktı.

43. Papaflesas

Üstüste yapılan yenilgilerden sonra Mısır ordusu Peloponez ortalarına doğru ilerliyerek oralarını da zaptetmeğe başladı.

Artık bütün kaptanları bile korku almıştı. Bütün halk, ancak bu belâyı Kolokotronişin yok edebileceği kanaatinde

idi. Fakat Yunan hükûmeti herhangi bir sebepten dolayı Kolokotronisi düşmana karşı tayin etmeyip Papaflesayı seçti.

Papaflesa (1000) kisi ile dar bir darvent olan Maniaki geçidini tuttu. Biraz sonra düşman hücum edince (1000) kişinin (700) ü kaçarak geçidi terkettiler, diğer (300) ü ise düşmana karşı çok fazla çarpıştıkları halde hepsi de Papaflesa da beraber olmak üzere öldüler.

Savaştan sonra Mısır orduları kumandanı İbrahim paşa, savaş meydanında bütün ölülerin orada kahramanca çarpışarak öldüklerini görüp hayret etmişti. Bunlar arasında Papaflesanın cesedini bir ağaca dayatarak onun yiğitliğini takdir etmek maksadıyla alnından öptü.

Papaflessas

44. Kolokotronis

Yunan devleti kötü bir duruma düşmüş olduğundan, tekrar halkın isteği ile Kolokotronisi Komutan tayin etti.

Kolokotronis hücum eden Mısır orduları karşısında, herne kadar çalışmışsa da bir türlü onları önlemeyi beceremedi.

Mısır ordusu Tripolise girip zaptettikten sonra Nafpliyona doğru harekete geçtiler. Nafpliyonda kumandan olarak İpsilantis bulunuyordu. Onun kuvvetli müdafaası üzerine kasaba zaptedilmekten kurtarıldı.

Mısırlılar geçtikleri yerlerde bir çok zararlar yapıyor-

lardı. Gerek insan gerek hayvan ne olursa olsun yok etmekten geri kalmıyorlardı. Yalnız Nafpliyon ve Mani — Sparta dolaylarından geri kalan bütün Peloponeze, Mısır kumandanı İbrahimin eline geçti.

Kolokotronis intizamli ve kalabalık Mısır oldularına karşı koyamayacağını anlayınca, askerlerini yüce dağların tepelerine çekerek orada çete hareketine başladı. Daina düşmanın geçit yollarını kollayarak, pusu kurarak ve daha başka şekilde engel olmak suretiyle ilerlemesini önliyordu.

İbrahim paşa ise Kolokotronisle karşı karşıya gelip onun kuvvetlerini yoketmek istiyordu. Bu yüzden İbrahim paşa hiç bir sonuç elde edemedi.

45. Mesolonginin İkinci Kuşatılması

İstanbulda Sultan, İbrahim paşanın başarılarını haber alınca bir taraftan memnun olmağa, fakat diğer taraftan ise, Yunanistanda kendi kuvvetlerinin bir şeyler beceremediğini görünce üzülmeye başladı. Bu arada yalnız Mesolongi zaptedilmediği için, orasını ele geçirmek üzere Kütahî paşaya emir verdi.

Mesolongi Kütahî paşa tarafından kuşatıldığı zaman içerde (4000) asker ve (12.000) ihtiyar, kadın ve çocuk vardı. Aynı zamanda erzakın az olması dolayısıyla az zamanda sıkıntılar başladı.

Bu kötü durumdan Mesolongiyi kaptan Miaulis kurtarabildi. Çünkü tarafından kuşatılmayı yararak, gemi ile içerdekilere erzak, cephane getirdi. Hal böyle olunca Kütahî paşa müşkül duruma düştü. Kurtulmak üzere askerini geri çekmek istiyor, fakat İstanbuldan gelen şiddetli emirlerden de dışarı çıkamıyordu. Onun için orada beyhude yere bekleyip duruyordu.

Sultan, iyi neticenin elde edilemediğini görünce, İbrahim paşaya oranın da zaptedilmesi için emir verdi. Böylece Mısır orduları Peloponezden çekilerek Mesolongiye gittiler. Bununla beraber Peloponezliler biraz soluk alabildiler. Fakat bu sefer bütün yük Mesolongiye gitmiş oldu.

46. Mesolongiden Akın

Mısır orduları kumandanı İbrahim paşa Mesolongiye varınca ilk defa olarak Kütahî paşa ile görüştü ve ona kale duvarını göstererek :

«Nasıl bu kadar bahçe duvarı gibi bir kaleyi zaptedemedin? Hayret edilecek şey!» demişti.

Bunun üzerine Kütahî paşa sinirlenerek : «Buyurun siz zaptedin!» diyerek Mesolongiyi terkettti.

İbrahim paşa kasabaya bir kaç defa hücum etti ise de bir şeyler yapamadı. Böyle bir vaziyete düşünce Kütahî paşadan yardım istemek zorunda kaldı.

Artık iki ordu birleşince daha büyük bir kuvvetle kasabayı zaptetmek için çalışıyorlardı. Mesolongi kasabası önünde bulunan bir tuz gölünde bir küçük ada vardı, bu adadaki halk ta kendilerini korumak için gayret sarfediyordu. Fakat düşman kuvvetleri daha ağır geldiğinden adaların hepsi zaptedildi. Bu suretle yardım da önlenmiş oluyordu.

Düşman artık Mesolongiyi zaptetmek için savaş yapıyor, sadece kuşatma işine önemle dikkat ediyordu. Şehirdekiler az zamanda aç kaldılar. Buldukları kedi, köpek ve fareleri yakalayıp yemeğe başladılar. Daha sonraları su yolları kesilince, susuz da kaldılar. Mesolongi halkı burada yaşamının mümkün olamayacağını anladı. Onun içindir ki her şeyi göze alarak düşmanı yarıp kaçmağa karar verdiler.

Mesolongi halkı için bundan münasip bir hareket olmazdı. Her nekadarkı kaçarken bazıları ölecekse de bazıları da kurtulacaktı. Fakat daha akşamdan bu hareketi orada bulunan bir Bulgar düşmana haber verdi. Böylece, alınan karar da lâzım geldiği şekilde yerine getirilemedi.

10 Nisanda gece yarısı her iki tarafta ve sonda asker ; ortada kadın ve çocuklar bulunduğu halde kalenin kapısını açıp dışarıya doğru ilerlemeğe başladılar. Bu arada geri

diye bir ses duydular. Şimdi bu sesin kendi kumandanları tarafından, bir tehlike sezilerek haykırıldığı mı, yoksa başka bir taraftan mı geldiğini bilmiyorlardı. Bu sebeple ortada bir panik, karışıklık başladı. Böylece önde bulunan (1600) asker ve (200) kadınla çocuk kurtulup kaçtılar. Kasabaya tekrar geri donenlerin hali ise çok fena olmuştu.

Bu arada bir hana bir çok kadın ve çocuklar sığınmışlardı. Düşman buraya yetişince, handa bulunan Kapsalis namındaki ihtiyar, dâha önceden hanı baruthane olarak kullandıkları için içerdeki barutları ateşledi. Bu suretle içerde bulunanların hepsi yokoldular.

Mesolongideki trajedik durumdan sonra, altı sene devan ettiği halde hiç bir sonuca varmayan Yunan isyanının ne olacağı hakkında Avrupada bazı devletler arasında konuşmalara başlandı.

Üç büyük devlet, İngiliz, Fransa ve Rusya arasında konuşmalara başlandı.

47. Mesolonginin Zaptından Sonra Yunanistanın Durumu

Mesolongi düştükten sonra İbrahim paşa tekrar Peloponeze gidip temizleme hareketine başladı. Mani dolaylarına hücum etti, fakat Yunanlılar kendisine şiddetle karşı koyunca oraları zaptedemedi.

Diğer taraftan Kütahî de, Orta Yunanistanın batısındaki temizlemeye son verince doğuya geçti. Atinaya doğru ilerlemeğe başladı. Yunanlılar ise Atinanın Akropolis kalesine sığınmışlardı, Kütahî onları kuşatmak üzere Atinaya harekete geçti.

Kalede kuşatılı bulunanlar hayli zaman orada kaldıklarından erzakları ve cephaneleri bitmiş, durumları fena olmuştu. Bu sırada bir Franzız zabiti hayli bir kuvvetle Kütahîyi vurarak kuşatmayı yarıyor, ve kalede bulunanlara gerek erzak gerek cephane yetiştiriyor. Aynı zamanda onlara cesaret verecek sözler de söylüyor.

48. Yorgi Karaiskakis

Orta Yunanistanın doğusuna Yunan devleti çok önem verdiği için, oraya Yorgi Karaiskakis adındaki kumandanı gönderdi.

Karaiskakis, Tesalyada Arta kasabasında doğmuştur. Aynı zamanda Ali paşanın yanında yaver olarak ta bulundu. Orada, savaşıclığı öğrenmiş olduğu için, vatanına lâzım geldiği şekilde görevini yapıyordu.

Karaiskakisin yegâne maksadı Akropolisin düşman eline geçmemesi idi. Bunun için de çok kuvvete lüzum vardı. Onun için düşmanı önlemek üzere yalnız bir çare vardı. O da Akropolise giden geçitlerin hepsini tutmak ve düşmana gelecek erzakla cephanenin geçmesine engel olmaktı. Böylece de aç kalan düşman tabiatıyla kuşatmadan vaz geçecekti.

Mevsim kış olduğundan Kütahinin erzakı bitmişti, o da Tesalyanın Larisa kasabasından kuvvet ve erzak istedi.

Mustafa bey kumandası altında bir ordu, Tesalyadan Arahova yolu ile Kütahiye gönderildi. Lâkin Arahovaya giren Mustafa bey o gece düşman tarafından sarıldı. Mustafa bey karlı bir gecede kaçmağa teşebbüs etmişse de, düşman daha önceden haber almış olduğundan hücumetti.

Bu saldırışta (1500) düşman askeri öldürüldü ve (500) tanesi de esir edildi.

Y. Karaiskakis

49. Karaiskakisin Ölümü

Kütahî paşanın Akropolis kuşatması hala devam etmekte bulunduğundan, içerdekiler çok fazla sıkışmışlardı. Bunun için Karaiskakisten yardım istediler.

Karaiskakis, Akropolistekilere yardım maksadiyle Pire yakınlarındaki Keraçini mevkiini tutuyor ve oradan Kütahî paşanın askerini rahatsız etmeğe başlamıştı.

Kütahî paşa Keraçiniyi ele geçirmek istediği halde, bunda başarı temin edemiyor.

Yunan devleti bu sırada isyana hız vermek için İngiltereden gönüllü olarak gelen iki İngiliz kumandanını bu işe memur etti. Karada general Corc ve denizde amiral Kohran vaziyeti idare edeceklerdi. Bu iki komutan seçilir seçilmez derhal Akropolisin ne şekilde kurtulabileceği hakkında bir toplantı yaptılar. Toplantıya fikirlerini almak üzere Yunan kaptanlarını da aldılar.

Karaiskakis, toplantıda daima düşmanı sarma, onların kuvvet gelecek yollarını tutarak kendiliklerinden uzaklaştırılma fikrini ileri sürüyordu.

Corcla, Kohran ise doğrudan doğruya düşmanı vurmak ve zaman kaybetmeden bu işi haletmek fikrinde idiler. Bu sebeple bütün Yunan askerine emir almadıkça hiç birinin silâh patlamaması bildiriliyor. Halbuki Girittliler ise buna önem vermeden akşamları horolar yapıyorlar ve ara sıra da silâh atıyorlardı. Bunun üzerine düşman da mukabele ediyordu. Böyle bir gece, iki kuvvet arasında bir ateş çarpışması başlamıştı. Karaiskakis bunu haber alır almaz hasta yatağından sedye üzerinde bu vaziyeti düzeltmek için dışarı çıkıyor. Lâkin bu arada göğsüne gelen bir kurşun onu yaralayıp derhal öldürüyor.

Yunan askeri Karaiskakisi çok fazla seviyordu, ölümünden sonra çok acı duydular, hatta var olan cesaretlerini

bile kaybettiler. Ertesi günü yine İngiliz komutanlarının emri üzerine Kütahî paşaya saldırış yapıldı, fakak bunda hiç bir başarı sağlanamadı ve (1800) Yunan askeri yok edildi, diğerleri ise etrafa dağıldılar.

Akropoliste kuşatılı bulunan Yunanlılar ise bütün vaziyeti takip ettiklerinden kurtuluş çaresi olmadığını anladılar, bundan sonra düşmanla anlaşarak Akropolisini teslim ettiler.

50. Navarin Deniz Savaşı

1827 Yılı içersinde Peloponez ve Orta Yunanistanda Kütahî paşa ile İbrahim paşa artık bütün vaziyete hâkim idiler. Zira Peloponezde Kolokotronisin kuvvetleri artacağı yerde azalıyordu. Orta Yunanistanda ise Karaïskakisın ölümünden sonra zaten ortaya yiğit bir önder bile çıkamamıştı.

O zamanlarda Avrupa devletlerinden Fransa, İngiltere ve Rusya, Yunanistan her sene Osmanlı devletine muayyen bir vergi vererek serbest bir devlet gibi tanınması için aralarında karar aldılar. Aynı zamanda bu kararlarını her ik tarafa da bildirdiler.

Yunanlılar bu işi memnuniyetle kabul ettiler. Fakat Sultan reddetti.

Bu durum karşısında Avrupalılar kararlarını hakikatleştirmek üzere Yunan sularına, İngilizlerden amiral Kontriktonun başkanlığında bir donanma gönderdiler.

Kontrikton Peloponez kıyılarına yanaşarak İbrahim paşa ya ateş kesmesini emretti.

İbrahim paşa ise onu tanımadığını ve kendi makamlarından emir almayınca ateşi kesemeyeceğini bildirdi.

İbrahim paşanın bu hareketi üzerine Kontrikton, Navarin limanında bulunan (120) parça düşman gemisini (27) gemi ile kuşattı. Artık savaşın başlayabilmesi için küçük bir sebep yetebilirdi.

Kontrikton, düşmanla bir anlaşma yapmak üzere bir zabîtinî bir kayıkla Navarine gönderdi. Lâkin zabît henüz daha

İlimana varmadan Mısırlı bir nöbetçi tarafından vurulup öldürüldü.

Bundan sonra iki donanma arasında şiddetli bir deniz savaşı başladı. İbrahim paşanın donanması bu savaşı kaybetti, ve bütün düşmanın gemileri batırıldı.

51. Yunanistanın Egemenliği

Navarin savaşının sonuçları İstanbul'a haber verilince Sultan, bütün Yunanistandaki kuvvetlere isyanı tamamiyle bastırmaları için yeniden emirler verdi.

Bu sırada Avrupalılar da Yunanistana yardım yapmak zorunda kalıyorlar. Fransızlar Peloponeze çıkarak İbrahim paşa kuvvetlerini oradan kovuyor.

O zaman Orta Yunanistandaki Yunanlılar da cesaret bularak Corc ve İpsilantisin emri altında toplanarak oralarını da temizliyorlar. Bundan sonra artık 11 Ocak 1830 tarihinde Avrupa devletleri Yunanistanı tamamiyle bağımsız bir devlet olarak tanıdılar.

Yeni kurulmuş olan bu bağımsız Yunan devleti, Peloponez, Orta Yunanistan, Evya ve Kiklat adalarından ibaret idi.

Sultan da bu harekete karşı durmayı lüzumsuz görerek Yunanistanı o da bağımsız olarak tanıdı.

52. Yanis Kapodistriyas

Yunanistanın ilk devlet idavecisi Yanis Kapodistriyas idi. Kendisi 1766 yılında Kerkira adasında doğmuştur. Büyük tahsile sahip idi. Aynı zamanda Rusyada bir çok yüksek memuriyetlerde bulunmuş, hatta dışişleri bakanlığına kadar da yükselmişti. Yunanistanın resmen devlet olarak kabulünden sonra; Peloponezin Trizina kasabasında kurulmuş olan Millet Meclisinde devletin idarecisi olarak seçildi.

Bundan sonra Kapodistriyas Rusyadaki mevkilerinden istifa etti. Nihayet Ocak 1828 de resmen devletin idaresini ele aldı. Halk ta kendisine lâzım gelen sevgi ve saygıyı gösterdi.

Kapodistriyas Yunanistanın idaresini ele aldığı zaman bir çok güçlüklerle karşı karşıya geldi. Zira Yunanistan içerisinde ne düzen, ne nizam, ne para, ne asker vardı. Bu durum karşısında Kapodistriyas gece gündüz durmadan çalışarak okul açtı, kanunlar hazırladı, orduyu düzenledi. Ayrıca bir takım yetimhaneler bile ter-tip etti.

Kapodistriyas bütün halkı kanun önünde bir olarak eşit haklarla tanımak istiyordu. Halbuki kendi bildiklerini istedikleri şekilde yapmağa alışmış bulunan çorbacılar — koca-başlar onun bu tedbirlerini beğenmediler. Bu suretle araları açıldı ve bir takım düşmanlar belirdi.

Kendisine aykırı gidenler daha çok Peloponezin Mani dolaylarındaki çorbacılar idi. Bunlar arasında Mavromihalis ailesi de vardı. O zamanlarda Yunanistanın başkenti Nafpliyon şehrinde bulunuyordu.

Bir sabah Kapodistriyas ibadet etmek üzere kiliseye giderken yolda Mavromihalis ailesinden biri tarafından vurulup öldürüldü.

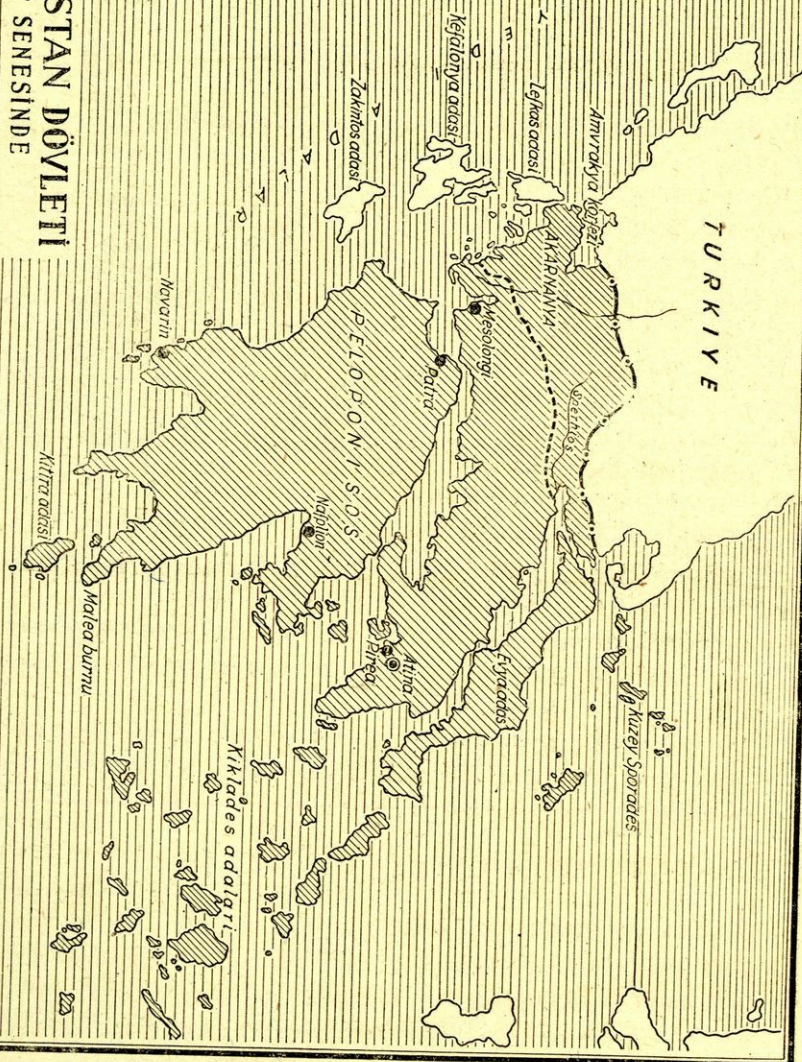
©

Y. Kapodistrias

53. Kral Oton (1833-1862)

Kapodistriyasın ölümünden sonra Yunanistanda bir çok kargaşalıklar oldu. Bu sırada, Yunanistanın bağımsızlığını sağlayan İngiltere, Fransa ve Rusya aralarında mutabık kalarak Bavyera kralının oğlu Otunu Yunanistana kral olarak gönderdiler. Otunu Yunanistanın Millet Meclisi de kabul etti.

YUNANISTAN DÖVLETİ
1832 SENESİNDE

Ocak 1833 de Yunanistanın başkenti olan Nafpliyona geldi halk ta kendisini memleketimiz artık anarşiden kurtulacak, düzenlenecek ve ilerliyecek diye onu memnuniyetle karşıladılar.

Lâkin Oton henüz daha 17 yaşında olduğundan idare için müsait durumda değildi. Bunun için yanında ayrıca memleketi idare etmek için, kendisine vekil olmak üzere üç kişiden ibaret bir heyet te getirdi.

Fakat heyet idareyi ele alınca, halkta kendilerine karşı bir hoşnutsuzluk belirdi. Çünkü onlar, bir çok mevkilere lâzım gelen şahısları getirmiyorlar, bu hususta dâima kendibildiklerine hareket ediyorlardı. Hatta dokuz yıl süren isyanlarda vatan için çalışmış, vatan uğrunda bütün varlığını feda etmiş olanları bile nazarı itibara almıyorlardı.

Nihayet 1 Ocak 1835 tarihinde Yunanistanın başkenti eski ve ünlü bir şehir olan Atınaya getirildi. Bununla beraber Otonunda artık yaşı ilerlemiş olduğundan, kendisinde devleti idare edebilme kuvveti görüldü ve onunla heyet Millet idaresinden uzaklaştırıldı.

Oton Yunanistanı tam manasiyle bir Yunanlı gibi sevdi Yunanistanın ilerlemesi, millî benliğin korunması için elinden gelen gayretleri yaptı. Maalesef bütün bunlara rağmen Oton yalnız idare şeklinin itmesimi istiyordu. Yani bu yerde kendisinin hâkim olmasını arzu ediyordu.

Kral Oton

Fakat 3 Eylül 1843 tarihinde sarayın önünde toplanmış bulunan halk ve ordu büyük bir ihtilâl kopararak kraldan hürriyet istediler.

Oton bunlara hürriyet verdiği halde yine devletin her işine karışmaktan geri kalmıyordu. Bu sebedten ötürü 1862 tarihinde kendisine karşı yapılan büyük isyandan sonra devletten uzaklaşarak memleketine döndü. Yunanistanda 30 sene krallık yaptı.

Kaçtıktan 5 sene sonra Oton öldü. Ölmezden önce de kendisini Yunan millî kıyafetiyle gömmeleri için vasiyet etti.

54. Kral Birinci Yorğios (1863 - 1913)

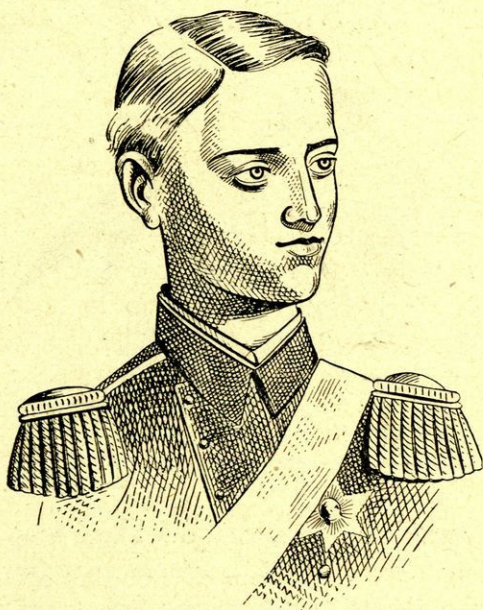
Oton tahttan koğulunca yerine Yunanistana kral olarak

Danimarka kralının ikinci oğlu Yorğios seçildi.

Yorğios, krallık süresinde memleketi pek iyi idare etti. Onun zamanında geçen önemli olaylar şunlardır :

a) İyonyon denizinde bulunan adaların Yunanistana ilhakını sağladı. Halbuki önceden bu adalar İngiltereye ait idi. Fakat Yorğiosun tahta geçmesi üzerine İngiltere adaları hediye etti.

b) Girit isyanı. Bu ada bir çok defa isyanlara sahne olmuştu. Yunanistanın hürriyete kavuşması hususunda bir

Kral birinci Yorğios

çok defalar isyanlar çıkaran Girit, nihayet 1866 da bir isyan yapmıştı. Maalesef bu isyanda da Girit hiç bir iyimser sonuç

elde edemedi. İşte bu son isyanda adada bulunan kadın ve çocuklar Arkadi adındaki manastıra sığınmışlardı. Manastır düşman tarafından kuşatılınca içindekiler teslim olmamak için orada bulunan cephaneliğe ateş verdiler ve bu hepsi ber-hava oldular.

c) Tesalya ve İpirosun bir kısmının Yunanistanla birleşmesi. Bu bölgenin Yunanistana katılma olayı 1881 de olmuştur.

d) 1897 savaşı.

1896 da tekrar Girit adası Osmanlı devletine karşı bir isyan yapıyor. Bu arada bütün Yunanistan halkı Girit adasına açık olarak yardım etmekten çekinmediler. Bu sebepten dolayı Osmanlı hükümeti Yunanistana karşı harp ilân ettiler ve iki taraftanda çarpışmaya başladılar. Lâkin büyük devletlerini ısrarı üzerine savaşa son verildi. Aynı zamanda Osmanlı devleti de Girit adasına müstakil olarak ayrıca bir hürriyet verdi.

O zaman Girit adasına idare etmek üzere Yorğiosun oğlu Prens Yorğios vali olarak gönderildi.

e) Birinci Balkan Harbi.

20 nci asrın başlarında Makedonyada Bulgarlar ve Yunanlılar arasında bir çok çete savaşları oluyordu. Bu yüzden Makedonyanın idare şekli de çok güç bir durum adüşmüştü. Osmanlı imparatorluğu içersinde Makedonyanın bu kötü ve durumunu gören (jön Türk) ler, genç okumuş zabitler daha bunlar gibi bir çok ileri gelen gençler daima bu kötümserliğin sebeplerini Osmanlı devletinin istibdat idaresinde arıyorlardı. Netekim de o zamanın son müstebit padişahı olan Sultan Hamid'i istibdadı bırakıp hürriyeti ilân ettirmek zorunda bıraktılar (1908).

Bundan sonra 1909 da Yunanistanda da bir çok zabitler Atınada isyan ederek devletin yönetim şeklinde daha iyi bir iyimserliğin sağlanması ve ordunun da tam teşkilât halinde düzenlenmesini istiyorlardı. Bu sebeple Giritten Elefteryos Venizelosu davet ederek onude vletin başbakanı olarak seçtiler.

Bu arada Türkiyede hernekadar hürriyet ilan edilmişse de Makedonyada bulunan hristiyan azınlıklar yine memnun değildiler.

O zaman bu vaziyeti gören Yunanistan, Sırbistan, Bulgaristan ve Karadağ devletleri aralarında anlaşma yaparak Türkiye'ye karşı Ekim 1912 tarihinde Balkan Harbini ilân ettiler. Karadağ, bugünkü

Venizelos

Yugoslavya sınırları içinde bulunan küçük bir devlettir.

Bu savaşta Yunan ordusu Veliht Kostantin'in idaresi altında Ekim 1912'de Selânik'i, ve Şubat 1913'de de Yanyayı zaptetti.

Bu arada Sırlar Kuzey Makedonyayı ve Bulgarlar da Trakya'yı işgal ettiler. Bu savaşın kazanılmasında Yunan bahriye kuvvetlerinin çok önemi vardı. Çünkü bir taraftan Çanakkale boğazını kapatırken diğer taraftan düşman

idare sinde bulunan Ege denizi adalarının bir takımlarını da zaptetmişti.

Yunanistanda zafer neş'eleri içersinde beklenilmedik bir acı olay meydana geldi. O da kral Yorğiosun hançerle bir serseri tarafından Selânikte öldürülmesi oldu.

55. Kral Kostantin

Kral Yorğiosun ölümünden sonra krallık tahtına oğlu Kostantin geçti.

Birinci Balkan Harbi, Mayıs 1913'te Londrada yapılan bir anlaşma üzerine sona erdi.

Londrada yapılan anlaşma üzerine Trakya'da Enez ve Midyenin bütün batı kısımları (4) müttefiklere verildi. Ayrıca

da Adriyatik denizi kıyılarında Arnavutluk diye yeni bir hükümet kuruldu. Bu arada Yunanistanda Kral Kostantin zamanında olan önemli olaylar şunlardır :

a) İkinci Balkan Harbi. Müttefikler, birinci Balkan harbinde kazandıkları araziye aralarında paylaşmağa kalkıştılar. Fakat Bulgarlar bu işte kendilerini daha çok hak sahibi olarak görüyorlar ve bu sebeple bütün Trakyayı, Makedonyanın da daha büyük kısmını kendi hisselerine almak istiyorlardı.

Bu durum karşısında Yunanistan, Sırbistan ve Karadağ aralarında bir birleşme bağliyerek Bulgarlara karşı İkinci Balkan Harbini açtılar. Haziran 1913 te Bulgarlarla karşı açılan II. Balkan Harbinde Bulgarlar yenildiler.

İkinci Balkan Harbinde, Yunan ordusu Kral Kostantin'in idaresi altında Bulgarlarla Kilkış, Lahana ve Beleş te çok çetin çarpışmalar yaparak Bulgarları nihayet eski sınırlarına kadar sürdü.

Diğer taraftan Sırp-lar da Bulgarları tamamiye yendiler. Bu arada Türkiye ve Romanya

da Bulgaristana hücum ettiler. Türkler, Doğu Trakyayı kâmi-len geri aldılar. Romenler de Dobrucayı aldılar. Bir ay zarfında Bulgaristan çöktürücü ve yıpratıcı savaşların etkileriyle diğer devletlere karşı barış yapmak zorunda kaldı. Bu arada barış yapmak üzere bütün devletlerin delegeleri Romanyanın başkenti olan Bükreş şehrinde toplandılar.

Kral Kostantin

Temmuz 1913 de Bükreşte imza edilen anlaşma üzerine Yunanistan, Güney Makedonyayı, Nestos Karasu nehrine kadar ve Ege denizindeki bütün adaları. Sırbistan, Kuzey Makedonyayı. Bulgaristan, Batı Trakyayı, Türkiye, Doğu Trakyayı, Romanya da Dobrucayı aldılar.

Yunanlılar bu iki balkan harbinde, Yunanistan nüfus ve arazisini iki kat fazlalaştırdıktan başka, senelerdenberi kaybettikleri bir çok bölgelerini almakta başarı sağlamışlardır.

b) Birinci Cihan Harbi.

Balkan harplerinin bitiminden henüz iki sene bile geçmemişti ki dünyada 1914 yılında yeni Cihan Harbi patladı.

Bu harbin yegâne sebepleri Avrupa devletleri arasındaki ticaret mücadeleleri, anlaşamamazlıklar idi. Cihan harbinin ilk başlamasına sebep Avusturyada, Saraybosnada, Avusturya veliahdinin bir sırlı tarafından öldürülmesi oldu.

Bu olay üzerine Avusturya Sırbistana harp ilân edince, Rusya da bu arada Sırbiyayı müdafaa etmek üzre savaşa kalkıyor. Bu suretle bütün Avrupa devletleri ikiye ayrılıyor ve savaşa katılmak zorunda kalıyorlar.

Bir tarafta Romanya, İngiltere, Fransa, Rusya, İtalya ve Belçika. Diğer tarafta ise Almanya, Türkiye, Avusturya ve Bulgaristan bulunuyordu. Sonradan da İngiltere safına Amerika ve Japonya da katıldılar.

Yunanistan Cihan Harbinde hernekadar iki sene bitaraf kalabilmişse de iki sene sonra İngiltere safına geçmek zorunda kaldı. Bu savaş esnasında Fransızların Yunan kralına güvenleri olmadığından, onu tahtından uzaklaştırmak mecburiyetinde bıraktılar. Yerine ikinci oğlu Aleksandros kral olarak tahta geçti.

Birinci Cihan Harbinin sona ermesiyle 1920 yılında Fransada yapılan Sevr muahedesinde, Doğu Trakya ile Anadoludaki İzmir vilâyeti Yunanistana verildi.

Yunan orduları Trakyayı zaptettikten sonra İzmir'e çıktılar ve Sevr muahedesi mucibince kendilerine verilen bölgeyi işgal ettiler.

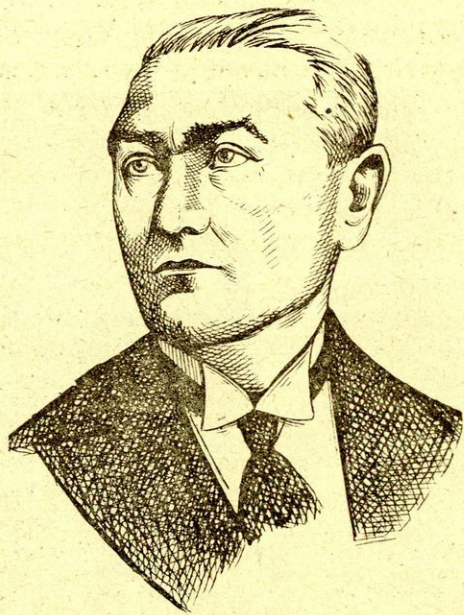
56. Anadoludan Dönüş

1920 de yapılan meb'us secimlerinde Venizelos kaybedince Yunanistanı terketmeğe mecbur oldu. Bu arada Kral Aleksandros ta ölmüş bulunuyordu. Vaziyet bu şekilde iken kral Kostantin tekrar gelerek tahtına geçti. Fakat kral Kostantin'in tekrar Yunanistana dönüşü üzerine müttefik devletler, yani İngiliz, Fransız ve İtalyanlar Yunanistana yaptıkları yardımdan vazgeçerek Türkiye'ye yardıma başladılar.

O zamanlarda Türkiye'de de Generâl Mustafa Kemâl İstanbul Padişah hükümetine isyan ederek Ankarada yeni ve bağımsız bir devlet kurdu. Bu arada Anadoluda ilerleyen Yunan ordusu her ne kadar Sakarya nehrine, Ankara yakınlarına kadar varmışsa bile, cephanenin tükenmesi dolayısıyla tekrar geri dönmek zorunda kaldı.

Generâl Mustafa Kemâl ordusunu kuvvetlendirdikten ve tammanasıyla düzenledikten sonra Yunan ordusunu geri püskürterek Anadoludan çıkardı. Yunan ordusu da yorulmuş olduğundan Anadoluyu terketti.

Yunan ordusu ile birlikte Anadoludan ve Doğu Trakya'dan (2.000.000) a yakın yunanlıda göçmen olarak Yunanistana geldiler. Bu sırada Yunanistanda büyük bir isyan koptu. İsyanda Kral Kostantin dış memleketlere kaçtı ve orada kederinden öldü.

K. Atatürk

57. Kral İkinci Yorğios

Kral Kostantinin çekilmesinden sonra, tahta kral 1nci Yorğiosun torunu 2nci Yorğios geçti. (1923) Bu sırada Yunanistan-la Türkiye arasında bir Lözan anlaşması yapıldı. Bu anlaşma gereğince, Yunanistan evvelce zaptetmiş olduğu Aydın vilâyetiyle Doğu Trakya'yi tekrar Türkiye'ye geri verdi. Ayrıca her iki devlet sınırları içersinde bulunan azınlıklar hakkında da bir mübadele — değiştirme — anlaşması yapıldı. Yapılan mübadele anlaşması mucibince de bütün Yunanıstandaki Türk-

Kral ikinci Yorğios

ler, Türkiye'ye ve Türkiye'deki Rumlarda Yunanıstana gönderildiler. Yalnız Batıtrakyadaki müslümanlar İstanbul Rumlarına karşılık olmak üzere yerlerinde bırakıldılar.

Harpten çıkmış olan Yunanistan çok zaif olmasına rağmen Anadolu'dan gelen muhacirleri yerleştirerek az zamanda kendi kendilerini geçindirecek bir duruma getirdi. Kral Yorğios tahtta çok az bir zaman kaldıktan sonra Yunanıstanda 25 MART 1924 de Cumhuriyet idare ilân olundu. Kral Yorğiota

Avrupalıya gitmek zorunda kaldı. Fakat 1935 yılında halkın arzusu ve seçimi üzerine Kral Yorgios tekrar tahtına getirildi.

Kralın gelişi üzerinden henüz daha (4) sene geçmemişken, yani devlet tam bir kuvvete sahip olmadan (1939)

yılında İkinci Cihan harbi başladı. İkinci Cihan Harbinin tekrar ateşlenmesine yegâne sebep Avrupadaki iki diktatör olmuştur. Bunlardan biri Almanyada Hitler ve diğeri de İtalyada Musolini idi.

Almanyanın kuvvetli bir hücumu üzerine Lehistan, Belçika, Hollanda, Fransa, Danimarka ve Norveç az bir zamanda işgâl altında kaldılar. Almanyanın kuvvetli hücumu karşısında, faydalanmak maksadiyle, Almanlarla birlikte İtalya, Macaristan. Romanya ve Bulgarya, Asyada da Japonya bir birleşme yaptılar. Almanya'ya karşı yalnız İngiltere kalmıştı. Sonradan Yunanistan ile Amerika da İngiltere ile birleştiler. Bu arada Rusya ise Almanya ile yaptığı bir gizli anlaşma gereğince hiç savaşmadan Lekistanın yarısını zaptetti.

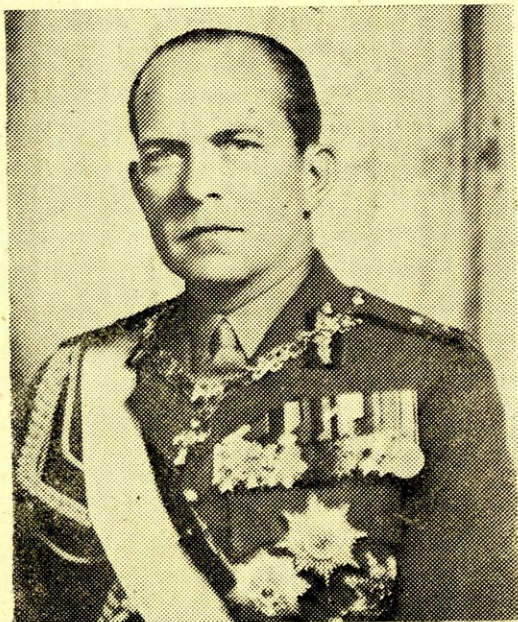
Lâkin (1941) yılında Almanya Rusyaya hücum edince, tabiatıyla Rusya İngiltere ile ittifak etmek zorunda kaldı. Altı sene devam eden bu savaşın çok büyük zararları oldu. Çünkü akıtılan kanlar pek çoktu. Halbuki sonunda savaş haksever milletlerin lehine olarak sonuslandı. Önce İtalya, ikinci Almanya ve son olarak ta Asyada Japonya kayıtsız, şartsız teslim oldular.

58. Yunanistanın İkinci Cihan Harbindeki Durumu

İkinci Cihan Harbinde Yunanistan her ne pahasına olursa olsun harbe girmek niyetinde değildi. Fakat buna rağmen yine herhangi bir tehlikeye karşı hazırlanıyordu. Halbuki aşağıdaki sebeplerden dolayı Yunanistan harbe girmek zorunda kaldı. İtalyada bulunan diktatör Musolini Yunanistanı kendi topraklarına katmak için bir sebep arıyordu. 15 Ağustos 1940 yılında Tinos adasında, Hz. Meryem yortusu esnasında, Yunanistanın Elli zırhlısı da hazır bulunmak üzere oraya gitmişti. İşte o gün bir İtalyan denizaltı gemisi bir torpille Elli zırhlısını batırıyor. Bu olay halk üzerinde her nekadarda fena etkiler yaratmış isede, hükümet savaşa katılmış olmak için sükût etti. Nihayet resmen (28 Ekim 1940) tarihinde İtalya bir oltümatomla Yunanistanın sınırları açmasını ve mem-

leketin her istediği yerini, istediği şekilde işgâl edeceğini bildirdi.

Fakat böyle bir teklif karşısında başka bir küçük devlet bulunmuş olsaydı, derhâl kabûl edecekti. İşte Yunanistan bu durumda tarihi bir kelime olan «OHİ - HAYIR» ile cevap vererek savaş edeceğini bildirdi. Aynı günde bir çok İtalyan tayyareleri halkı ürkütmek için bir çok şehirleri bombardıman yaptılar. İtalyan ordusu da işgâl etmiş oldukları Arna-

Kral Pavlos

vutluk sınırını aşarak Yunanistana doğru hücum etmeğe başladılar. Yunan orduları bu azılı düşmana karşı o kadar kahramanca savaştılarki buna bütün dünya hayret etti. Bir çok kanlı ve sert savaşlardan sonra Yunanlılar, İtalyanları vatanlarından kovarak, Arnavutluk içerisine de ilerlemeğe başladılar. İtalyanlar çok kötü bir durumda kaldılar, çünkü denize dökülmek tehlikesi de başgöstermişti. O zaman Hitler, dostu Musoli-

niyi bu kötü durumdan kurtarmak için Yunanistanı vurmak zorunda kaldı. Yunanistan bu defada hem istiklâlini korumak ve hemde dünya milletlerine, hürriyete koruma hususudan örnek olarak her iki devlete de karşı koydu. Pek tabîîdi ki bu kadar kuvvetli devletlere karşı Yunanistan dayanamazdı. Nisan 1941 de Almanlar, İtalyanlar ve Bulgarlar tarafından işgâl edildi.

İşgâl Yunanistanda bir çok yağmalar ve ölümlere sebep oldu. Bunların çoğu B. Trakyada ve D. Makedonyada Bulgarlar tarafından yapıldı.

Bu sırada kral Yorgios ve geri kalan asker Giride gittiler. Orasını tam biray müdafaa ettiler. Fakat orası da işgâle uğrayınca Mısıra gitmek zorunda kaldılar. Orada geri kalan Yunan ordusu İngiliz, Kanada ve Yenizelânt ordularıyla birleşerek Afrika ve İtalyada yapılan savaşlarda yer aldı. Yunan ordusu en önemli zaferlerini Afrika'da Elalâmeyn ve İtalyada Rimni şehrinin zaptı esnasında sağladı. Düşmanların yenilmesinden sonra Yunanistan tekrar kurtuldu ve Kral Yorgios tahtına geldi.

Yalnız acınacak hâl şudurki, savaştan sonra, ikinci iç savaşların doğuşu memlekette bir hayli daha bir çok kanın dökülmesine ve zararların meydana gelmesine sebep oldu.

Bu yeni komünist düşmanıda devlet ezdikten sonra vatanın her tarafındaki yıkık yapıların tâmirine başladı. 1 Nisan 1947 yılında Kral 2nci Yorgiosun ölümünden sonra yerine kardeşi şimdiki 1nci Pavlos geçti.

59. Yunanistan İdeali

Yeni Yunanistan tarihinde gördükki, Yunanistan kendi hürriyetini korumak için bir çok sıkıntılara, felâketlere ve zorluklara katlandı. Halbuki Yananistan hakikî istiklâline kavuştuktan sonra da kurban vermekten kurtulamadı. Çünkü Yunanistanın gayesi hürriyet ve medeniyet uğrunda lâzım geldiği şekilde mücadele etmektir. Bu da eski çağlarda ilk medeniyet ve hürriyet Yananistanda doğmuş olduğundan ilerilmektedir. Bugün bunlar Yunan milletinin her zaman ödemeğe hazır bulunduğu iki kutsal borçtur, ki bunların ödenmesi Yunanistanın idealini meydana getirmektedir.

Hakikaten bir insan için en kutsal ödevlerden biri de vatani için mücadele etmek ve hürriyetini korumaktır.

COĞRAFYA

SINIF VI

ΜΗΝΑ ΜΗΝΑΪΔΟΥ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΟΥ ΤΩΝ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΗ ΤΑΞΗ ΤΩΝ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1952

BİRİNCİ BÖLÜM

DOĞAL VE MATEMATİKSEL COĞRAFYADAN

KISA BİLGİLER

Dünyanın biçimi. Gezegenimize «dünya» adı verilir. İlk insanlar, dünyayı okyanuslarla çevrilmiş düz bir kara parçası sanıyorlardı. Dünyanın biçimi hakkında yapılan birçok inceleme ve araştırmalardan sonra «Nevton» adında bir İngiliz tabiat bilgini, dünyanın yuvarlak olduğunu ve hareket ettiğini ispat etmeğe muvaffak oldu.

Dünyanın yuvarlaklığı aşağıda sıralanan kanıtlarla isbat olunur :

a) Her nerede dursak, çevremizde daire şeklinde bir ufuk görürüz.

b) İnsan ne kadar yükseğe çıkarsa ufku o kadar genişler.

c) Limanda durup da bir vapurun uzaktan gelişini seyredersek, bu vapurun önce direklerini, sonra bacasını ve en son olarak da teknesini görürüz.

d) Bir vapurla bir limandan, yahut bir uçakla herhangi bir uçak meydanından havalanarak hep aynı yöne doğru gitssek, en sonunda gene ilk hareket ettiğimiz noktaya geliriz.

e) Ay tutulduğu zaman, ayın üzerinde dünyanın gölgesi yuvarlak görünür.

f) Gözlemen yer değiştirdiğinde bir takım yıldızların kayboluşu. Yukarıda sayılan kanıtlardan başka, gökyüzünde gördüğümüz bütün göksel cisimler : güneş, ay ve yıldızlar da, hepsi yuvarlaktır. Fakat dünyamız tam bir küre gibi yuvarlak değildir, iki kutupları biraz basıkca, ekvatorun geçtiği yerler ise biraz şişkindir. Dünya bu biçimi yapmakta olduğu çok hızlı dönüşlerinin etkisiyle almıştır.

Dünyanın büyüklüğü. Birçok matematikçiler dünyanın büyüklüğü ile uğraşmışlardır. Ekvator, kuzey ve güney paralelleri ile meridyenler üzerinde yapılan çeşitli ölçme ve hesa-

plar sonunda : dünyanın büyüklüğü, hacmi ve çapı bulunmuştur. Yapılan geometrik hesaplara göre : her meridyen daire-sinin uzunluğu (40.000) km., dünyanın yarı çapı (636h) km. ve yüzölçümü de (510) milyon km.² dir.

Taşküre - Suküre - Havaküre. Dünya yüzünün kara bölümünü «taşküre» deneni kayalıklar kaplamıştır. Bunlar bir çeşit billûr madenlerden meydana gelmiş olup (60) km. kadar derinliktedir, yani dünya çapının $\frac{1}{100}$ ri kadar.

Dünya yüzünün büyük bir bölümü sularla kaplıdır. (Okyanuslar, denizler) Bu engin ve pek geniş sulara «Suküre» denir. Yukarıda dünyanın yüzölçümünün (510) milyon km.² olduğunu görmüştük, bunun yalnız (141) milyon km.² si kara, geri kalan (369) milyon km.² si ise sudur.

Taşküre ile suküreden başka bir de «atmosfer» adı verilen hava küresi vardır ki dünyamızı, tıpkı bir portakalı kaplıyan kabukları gibi kaplıyarak sarmıştır. Saydığımız her üç küre de dünyanın çevresinde olup dünyanın merkezi, onların da merkezidir. Yani dünya ile birleşik merkezlidirler.

Dünyanın sert kabuğunu meydana getiren maddelere «kayalıklar» adı verilir. Bunlar taş, toprak, kum v.s. maddelerden meydana gelmiştir.

Yer yüzündeki kayaları gözden geçirince başlıca üç çeşit kaya bulunduğu görülür :

1) Volkan kayaları. Volkan kayaları, dünya yüzünde yanardağ lâvlarının soğuyup katılaşmasından meydana gelmiş, sert ve parlak kayalardır. Bunlara «billûr kayaları» da denir. Çünkü bu kayalar, cam gibi parlak billûrlardan meydana gelirler. Bunların başlıcaları : (Granit kayaları), Porfir kayaları) ve (Cama benzer kayalar) dir. Renkleri, içlerindeki madensel maddelere göre değişik olur. Fakat hepsi parlak ve serttir.

2) Tortul kayalar. Tortul kayalar adlarından da anlaşılacağı gibi çok eski çağların denizlerindeki ve göllerindeki suların diplerinde biriken kalın tortu tabakalarından meydana gelmişlerdir. Böyle göllerin veya denizlerin dipte-

rinde biriken kaya tozlarıyla hayvan kabukları birbiri üstüne yığılmış, sonra bunlar büyük basınçlar altında kalıp katılaşmış ve tortul kayaları meydana getirmişlerdir. Bu cins kayalar, volkan kayaları kadar sert olmadıkları gibi parlak ve billûrlu da olmazlar. Renkleri pek koyu değildir. Kum, çakıl, kireç taşlarıyla öğrencilerin ufak taş tahtalarının yapıldığı, arduaz taşları, hep tortul kayalardandır.

3) Değişmiş kayalar. Volkan kayalarının veya tortul kayaların birtakım tabiat olaylarının etkisiyle değişmelerinden meydana gelen kayalara (değişmiş kayalar) denir. Bu çeşit kayalar arasında şistler, bazı cam gibi parlak mermerler vardır.

Dünya üzerinde değişiklikler.

Dünyanın içi nasıl olduğunu kimse kesin olarak gerçekliyeemez. Jeoloğ ve sizmoloğ bilginleri dünyanın içi hakkında şunları iddia ve kabul ediyorlar: Dünyanın içinde büyük bir ısı vardır. Hakikaten maden ocaklarına inerken her 33 metrede ısı, bir derece yükselir. Şimdi siz bu hesaba göre dünyanın merkezinde ne kadar yüksek bir ısı olduğunu tasavvur edin.

Yeryüzüne baktığımız vakit, dünya yüzünde cansız varlıkları hiç değişmez gibi görürüz. Halbuki aslında, pek çok değişimler olmaktadır. Fakat bu değişimler o kadar yavaş olmaktadır ki, insanlar bunu kolay kolay anıyamazlar.

Dünya yüzünü değiştiren olaylar gözden geçirilince, bunların şu olaylar olduğu görülür:

1. Kayaların parçalanıp ufalanması. Yeryüzünde sıcaklığın değişmesi, kayaların parçalanıp ufalanmasına sebep olur. Bir kaya, güneşte kızışmışken, hava birdenbire soğursa, çatlar ve parçalanır. Bazan kayanın deliklerine girmiş olan yağmur suları da güneş sıcaklığından buğu haline gelip kayaya basınç yaparak onu çatlatırlar. Böylece, kaya, ufacık parçalar haline gelir, kum ve toprak olur.

2. Akar suların etkileri. Yağmurlar yağarak akar

su haline gelir. Akar sular, yeryüzünde kendilerine iniş arıyarak hızla akar ve akarken toprakları oyarak çukurlaştırırlar. Bu oyma sırasında önlerine kattıkları toprakları, bir yerden alıp başka yerlere sürüyerek oralara yığarlar. Böylece dağlar arasında, akar suların açtıkları vadiler meydana gelir. Yine akar sular denizlere aktıkları yerlerde toprağı oyarak nehrin ağzını birkaç parçaya bölüp deltaı meydana getirirler. Suların getirdiğı taş kum v.s. yavaş ovaları ve nehirlerin kavşak yerlerini de doldurur.

3. Rüzgârların etkileri. Rüzgârlar kumları ve küçük taşları sürükliyerek birçok yerlerde tepeler meydana getirir. O gibi yerlerde yaşayan insanlar mülklerini rüzgârların etkisinden korumak için geniş yapraklı ağaçlar yetiştirirler.

4. Depremlerin etkileri. Deprem ve yanardağlar da yeryüzünün şeklini değiştirirler. Bir tarafta tepelerin kaybolmasına, öbür tarafta ise yeni toprak katlarının meydana çıkmasına sebep olurlar.

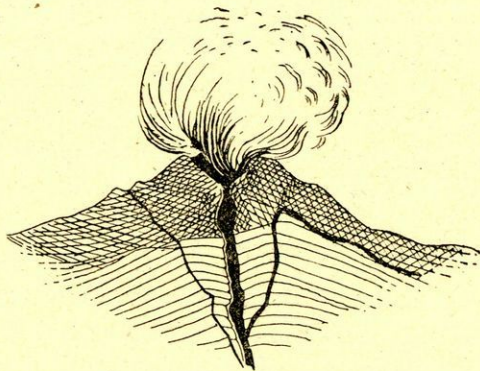
5. Buzların etkileri. Kariar ve buzlar da dünya yüzünün değişmesinde önemli ödevler görürler. Kayaların çatlaklarına giren sular, soğuk havalarda dondukları vakit genişler ve çevrelerindeki kayaya basınç yaparak kayanın parçalanıp ufalanmasına sebep olurlar. Bundan başka tepelerinde her zaman kar ve buz bulunan dağlardan gılasye denen buz nehirleri, yavaş yavaş akarken toprakları oyar, taşları bir yerden bir yere götürür, dünya yüzünü iyice değiştirir.

6. Denizlerin etkileri. Denizler de rüzgârın meydana getirdiğı büyük dalgalar, kıyıları olanca şiddetiyle döverler. Bu dövme o kadar şiddetli olur, ki deniz, kıyıların topraklarını ve kayalarını yiye yiye, nihayet çökertir ve böylece kıyının şeklini değiştirir.

Depremler. Yeryüzünde olan tabii yer sarsıntılarına «deprem» denir. Dünya yüzündeki depremlerin pek çok sebepleri varsa da, ana sebepler iki tanedir ve bu yüzden depremleri iki büyük gurupa ayırmak gerekir : 1) Çökme depremleri ; 2) Yanardağ depremleri.

Çökme depremleri. Yüzey yapıları henüz yenice olan bölgelerde sık sık raslanan felâketlerdir. Buralarda topraklar iyice yerli yerine oturmamış olduğu için, dünyanın içindeki magma ve sima kısımlarının gittikçe soğuyup ufalması yüzünden üstteki toprak kısımla, onun altındaki Sima kısmı arasında büyük boşluklar meydana gelir. Yukarıdaki toprak parça parça çökmeğe başlar... Önce bir parça çöker, bu çöküş sarsıntı yapar. Aradan zaman geçer, bir parça daha çöker, bu da sarsıntı yapar böylece değişik aralıklarla toprak tabakaları çöke çöke nihayet yukarıdaki kısmı da çöker. Orası çukurlaşır ve artık toprak yerli yerine oturmuş olur. En çok deprem olan ve birbirinin peşi sıra görüldüğü yerler, altı yumuşak ve yanlardan basınç gören, deniz tortusundan meydana gelme gevşek topraklardır.

Yanardağ depremleri. Yanardağların bulunduğu ülkelerde olur. Denizden komşumuz olan İtalyanın Napoli şehir yakınlarındaki Vezüv yanardağı, oralarda sık sık böyle yanardağ depremlerine sebep olmaktadır. Bir çok yanardağı bulunan japonyada da sık sık yanardağ depremleri olur. Ondan sonra bir zaman işleyip, püsküren ve lâv akıtan yanardağ, nihayet tikanır, uyur ve sönmüş gibi görünür. Budurum, bir zaman devam eder. Sonra bir gün tekrar gümbürtüler ve patırtılarla beraber depremler ortalığı sarsar ve yanardağ birdenbire yine kül, su, ve ateş püskürmeğe başlar. Şimdiye kadar edinilmiş olan tecrübeler, yanardağ depremlerinin, uyuyan yanardağların birdenbire ve tekrar ateş püskürmeğe başlayacakları sıralarda yerleri sarstığını gösteriyor.

Bir yanardağın oluşu

Deprem cinsleri. Depremi iki ana sebebini yukarıda gördünüz, şimdi biraz da deprem oluşundaki özellikleri gözden geçirelim. Depremler üç şekilde olabilir: 1) Dikey sarsıntı ile; 2) Yatay sarsıntı ile; 3) Dalgalı sarsıntı ile.

Dikey sarsıntı ile deprem olursa, çöküntü veya basınç, tam deprem olan yerin altında bulunuyor demektir. Böyle bir deprem pek müthiş olabilir. Çünkü olduğu yerin üstündeki toprakta ne varsa, her şey havalanırçasına yukarı kalkıp tekrar yere düşerken darmadağın olur. Böyle deprem korkunç sonuçlar verir.

Yatay sarsıntı ile olan deprem olan yerden uzaktaki bir çöküntünün etkisi sonucudur. Fakat bu çeşit bir sarsıntı da toprak üstünde bulunan her şeyin dayandığı, ayaklarının altından sağa, sola ve öne arkaya kaydırarak korkunç bina yıkılmalarına sebep olur. Böyle bir deprem de korkunç sonuçlar verir.

Dalgalı sarsıntı ise, daha ziyade, çok uzaklarda bulunan bir çöküntü bölgesindeki depremin etkisidir. Bu çeşit depremler, en hafif gelenlerdir.

Yanar dağlar. Bazı dağlar var, ki tepelerinden kızgın küller, su buharı püskürtür, erimis taşlar ve madenler (Lâv) akıtırlar. Bunlara frenkler (Volkan) derler, biz de (Yanardağ) diyoruz.

Yanardağ neden olur? Bu soru çoktandır bilginlerin kafasını oyaladı. Vardıkları sonuca göre: Yanardağlar, sima tabakasının yani dünyanın içindeki erimis maden ve taşların buhar haline gelerek, dünya kabuğuna çok kuvvetli basınçlar yapması, dünya kabuğunda kendine bir delik, bir çatlak arayarak oradan dışarıya fışkırmasıdır.

Yanardağın ağzı geniş bir tencere gibidir, oraya (Krater) adı verilir.

Dünyanın Hareketleri.

1. Kendi etrafında dönüş. Dünya hayalî eksenini etrafında batıdan doğuya doğru bir topaç gibi dönmektedir.

24 saatte bir kere olan bu dönüşe (Dünyanın eksenini etrafında dönüşü) denir.

Dünyanın kendi eksenini etrafında dönüşünden gece ile gündüz meydana gelir. Dünyanın güneşi gören tarafı gündüz, güneşi görmeyen tarafı da gecedir. Dünyanın bu hareketi hiç durmaz. Bunun için önce gündüz olan yerler, biraz sonra gece olur. Bu değişimler sebepleri de bir yerin saati, başka bir yerin saatine uymaz.

Dünyanın kendi etrafında dönüşünde, eksenini dikey değil, eğiktir. Eğer eksenini eğik olmasaydı, her yerde gece ve gündüzler on ikişer saat sürecekti. Gece ve gündüzlerin bazı yerde uzun, bazı yerde kısa olması eksenin eğikliğinden ileri gelmektedir. Ekvator bölgesinden başka her yerde altı ay gündüzler uzun, geceler kısa, sonra altı ay da geceler uzun gündüzler kısa olur. Tam kutuplarda ise gece ile gündüzler altışar ay sürer. Yani K. Kutbu altı ay hep gündüz olur, bu zamanda G. Kutbu altı ay hep gecedir. Sonra yine bunun tersi olur.

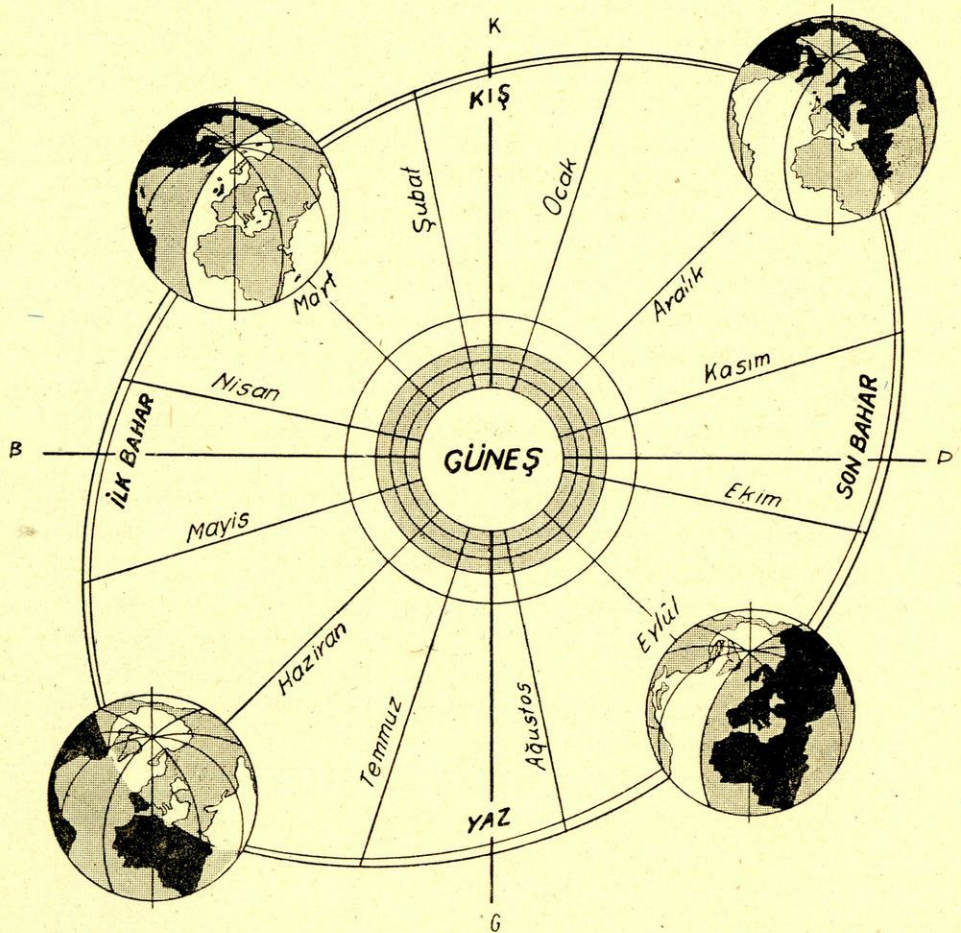
2. Güneş etrafında dönüş. Dünya kendi etrafında dönerken aynı zamanda güneşin etrafında da döner. Bu dönüş «dünyanın güneş etrafında dönüşü» denir. Dünyanın güneş çevresinde dönerken geçtiği yol, daire şeklinde değil, elips şeklindedir. Dünyanın güneşin etrafında dönerken çizdiği elips biçimindeki yola «Dünyanın yörüngesi» denir.

Dünya güneşin etrafında 355 gün, 5 saat, 48 dakika, 47 saniyede bir kere döner.

3. Yılın dört mevsimi. Mevsimler, dünyanın güneşin etrafında dönmesi ve ekseninin eğik olmasından meydana gelir. Kuzey Yarıküre güneşe karşı olduğu zaman, güneş ışıkları oraya dik olarak düşer ve orasını Güney Yarıküreden daha çok ısıtır. O zaman Kuzey Yarıkürede günler uzun, sıcaklar çok olup K. Yarıküre memleketleri yaz mevsiminde bulunurlar. Fakat aynı zamanda güneşin ışıkları Güney Yarıküreye eğik olarak vurduğundan orada günler kısa, havalar soğuk ve kış mevsimi geçmektedir. İşte böyle Yarıkürenin birinde yaz mevsimi ise öbüründe kış, birinde

ilkbahar mevsimi ise, öbüründe sonbahar mevsimi olur.

Mevsimler ve süreleri. a) İlkbahar, 22 Marttan 21 Hazirana kadar sürer. b) Yaz, 22 Hazirandan 21 Eylül

Yerin Güneş etrafında dönüşü

kadar sürer. c) Sonbahar, 22 Eylülден 21 Aralıkğa kadar sürer. d) Kış, 22 Aralıktan 21 Martta kadar sürer.

Yılda yalnız iki gün, gece ile gündüzler eşit olur, onlar

da 22 Mart ile 22 eylül günleridir. Kuzey Yarıkürede en uzun gün 22 haziran ve en kısa gün de 22 aralıktır. Gü. Yarıkürede ise bunun tersidir.

Takvim. İnsanlar, eski çağlarda ihtiyaç sebebiyle gece ve gündüzleri saymayı öğrenmişler, yıllar geçtikçe de haftaları, yılları ve yüzyılları bularak takvimi meydana getirmişlerdir.

Yulyanos (jülyen) takvimi. Bu takvimi Roma imparatorlarından Kayser jülyen in adı verilmiştir. Kayser jülyen, Yunan astronom bilginlerinden Susigen e bir takvim yapmak ödevini vermişti. Susigen de bir takvim yaptı. Bu takvimde bir yıl, 365 gün 6 saat olarak gösterilmiştir. Bu takvimdeki kurala göre : Fazla olan (6) saatin toplamından her dört yılda, (1), gün meydana geliyor. İşte bu bir gün de, şubat ayının sonuna katılır. Onun için şubat ayının 28 olduğu yıllar 365 ve 29 sürdüğü yıllar da 366 gündür. Yıllar sıra ile üç yıl 365 gün, dördüncü yıl ise 366 gün olur. Böyle, bir gün fazla olan ve dört yılda bir gelen yıllara (Artıkyl) adı verilir.

Grigoryon takvimi. Astronomlar jülyen takviminin her yıl (11) dakika fazla olduğunu farketmişlerdi. Bu 11 dakika, 128 yılda (1) gün yapıyordu. Bu yanlışlık, çok yıllar sonra, yaz mevsiminin aralık ayına, kışın da ağustos ayına gelmesine sebep olacaktı. Papa XIII Grigor, bu yanlışlığın düzeltilmesi için astronom bilginlerini davet ederek bir meclis kurdu. (5) Ocak 1582 tarihinde toplanan meclis, o zamana kadar olan on günlük yanlışlığı şu suretle düzeltmiştir : O gün ocak ayının beşi idi. Bilginler o günü, 15 ocak saydılar ve bu karar her tarafa yayılarak duyuruldu. Böylece 10 günlük yanlışlık düzeltilmiş ve julyen takvimine karşı yeni bir takvim yapılmış oldu. Bu yeni takvime de Grigoryon takvimi denildi.

Göksel Cisimler

Gece hava açık olduğu zaman gökyüzüne serpilmiş sayısız yıldızlar görürüz, bunlar göksel cisimlerdir. Bu cisimlerin hepsi birer dünya veya birer güneştir. Fakat onlar bize o

kadar uzakta, ki biz onları ancak parlak birer nokta halinde görebiliyoruz. Bizim gökyüzümüz, dünya çevresini çeviren ve gözümüzle gördüğümüz havadan ibarettir. Ondandır ötesi, insan aklının alamıyacağı bir büyüklüktedir. İşte bu ucu bucağı görünmiyen, hesaplanması zor, gözlerimizin ve aklımızın aldığı aşan büyük boşluğa, içindeki sayısız güneş ve dünya ile birlikte (Acun) derler. Bizim dünyamız, acunda ufak bir yıldız ve bizim dünyamızı çeviren gök de acunun ufak bir bölümüdür.

Dönenceler. Dünyaya yakın olan yıldızların ayrı isimleri vardır. Fakat dünyaya çok uzak ve sayılmaları mümkün olmıyanların ayrı adları yoktur. Gökyüzünde birtakım yıldızların kümeler meydana getirdiklerini görüyoruz. İnsanlar bu yıldız kümelerini bazı şeylere benzetmişler ve ona göre de birer ad takmışlardır: Balık. Kuzu. Öküz. İkizler. Aslan. Akrep v.s. gibi. Yıldız kümelerinden bazılarında Burç veya Dönence adı verilir. On iki tane Dönence vardır ki dünya, güneş çevresinde dönüşü sırasında her ay, bu dönencelerden birinin hizasından geçer. Bu dönenceler sırasıyla şunlardır.

1) Kova dönencesi ; 2) Balık dönencesi ; 3) Kuzu dönencesi. 4) Öküz burcu ; 5) İkizler dönencesi ; 6) Yengeç dönencesi ; 7) Aslan dönencesi ; 8) Başak dönencesi ; 9) Terazî dönencesi ; 10) Akrep dönencesi ; 11) Yay dönencesi ; 12) Oğlak dönencesi. Bunlardan başka daha bir sürü yıldız kümesi vardır. Samanyolu kümesi yıldız kümelerinin büyüklerinden olup iki milyondan fazla yıldızdan meydana gelmiştir. Bunlardan bazıları güneşten daha büyüktür. Fakat dünyamıza pek çok uzak olduklarından küçük görünürler. Samanyolu astronomların gözlediklerine göre saniyede 650 km. hızla hareket etmektedir.

Büyük Ayı kümesi : Kuzey Kutbuna yakın olup 7 yıldızdan meydana gelmiştir.

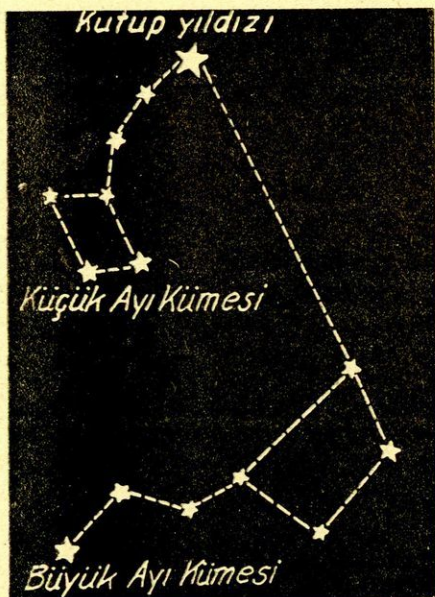
Küçük Ayı kümesi. En önemli kümelerden biri de Küçük Ayı kümesidir. Bu kümede de 7 yıldız olup en ucunda

bulunan ve (Kutup yıldızı) adını taşıyan yıldız, tam Kuzey kutup noktası üzerindedir. Denizciler daha pusla bulunmazdan önce, yollarını kutup yıldızına bakarak bulurlardı. Diğer yıldız kümeleri Andromeda ve Persos kümeleridir.

Yıldızlar ve geregenler. Gökyüzünde iki çeşit yıldız vardır. Bunların bir kısmı oldukları yerde dururlar, gayet parlaktırlar ve ışık verirler. Bunların ışığı kendindedir. Astronomlar bu duran yıldızların da hareket ettiklerini bildiriyorlar. Fakat bunların ışıkları dünyaya gelinceye kadar, yüzlerce yıl geçtiğinden, bize yer değiştirmiyor gibi görünüyorlar. Duran yıldızlara «ışık verici» denir.

Bir de güneş sisteminde, içlerinde dünyamızın da bulunduğu gezici yıldızlar vardır ki bunlara (Gezegen) ler denir. Gezegenler dünyamız gibi ışık vermiyen, başka güneşlerden kendilerine çarpan ışığı yansıtan yıldızlardır. Bunun için bunlara (Işık alıcı) denir. Üstünde yaşadığımız dünya, bu çeşit bir gezegendir. Dünyamız da ışık vermez, ancak güneşten aldığı ışığı yansıtır. Geceleri gökyüzüne baktığımız zaman, bir yörünge üstünde dolanıp duran gezegenlerle, yerlerinden kımıldamıyan yıldızları kolayca farkedebiliriz. Parlak olanları yıldız, birazdonukca olanlar da gezegendir.

Yukarıda gördük, ki dünyamız bir gezegendir ve ışığını güneşten alır. Bütün gezegenler iki çeşit hareket eder: 1) Kendi eksenini etrafında. 2) Güneşin etrafında. Güneşimizin gezegenleri sıra ile şöyledir: Merkür, Venüs, Dünya, Mars, Jupiter, Satürn, Uranüs, Neptün, Plüton.

Büyük ve Küçük Ayı Kumesleri

Uydular. Gökyüzünde birtakım yıldızlar vardır ki bunlar bazı belli gezegenlerden ayrılmaz, daima onların çevrelerinde dönerler bu yıldızlara (Uydu) adı verilir. Dünyamızın bir uydusu vardır, o da (Ay) dır. Saturn gezegeninin (10), Jüpiterin (8), Uranüsün (4), Mars ın (2), Neptün ün (1) uydusu vardır.

Kuyruklu yıldızlar. Çok seyrek olarak, bazan gökyüzünde acaib göksel cesimler görürüz, bunların uzun ve büyük kuyrukları vardır, pek hızlı kaçarlar ve kaybolurlar. Kuyruklu yıldızlar, büyük göksel cisimlerdir. Dünyaya yakın geçerken hayret ve heyecan uyandırırılar.

Kayan yıldızlar. Bunlar bazı ışıklı cisimlerdir, bazan gökyüzü ışısız olduğu zamanlarda görürüz. Bunlar hava fişenkleri gibi yere yaklaşıncı sönerler. Ağustos ve kasım ayları başlarında Temmuz ve Ağustos aylarında görünürler.

Güneş. Gökyüzünün duran, büyük yıldızlarından biridir. Işık vericidir ve ateş bir küreye benzer. Dünyaya ve diğier gezegenlere ışık ve ısı veren güneştir. Eğer güneşin verdiğı sıcaklık olmasaydı, dünyada hayat da olmazdı. Dünyaya uzaklığı (150) milyon km ve dünyadan (1.300.000) kere büyüktür. Işıkları dünyaya 8 dakika 20 saniyede gelir. Güneşin sıcaklığı (6000°) kelsin olarak hesaplanmıştır.

Ay. Dünyamızın uydusudur ve dünyadan 50 kere küçüktür. Astronomların belirttiklerine göre, ayda, su ve hava yoktur, bu sebeple ayda hayat da yoktur. Ay üzerinde görülen gölgeler, dağlar ve yanardağ kraterleridir. Ay dünyaya 380.000 km. uzaktır. Dünyanın çevresinde 27 gün 8 saatte bir kere döner.

Ayın evreleri. Ay çeşitli şekillerde görünür, buna (Ayın evreleri) denir ve dörttür :

a) Yeni ay. Ay, dünya çevresindeki dolanması sırasında, dünya ve güneşle bir hizaya gelince biz onun ışıklı tarafını göremeyiz, bu hale kavuşum denir. Kavuşumdan sonya ay batıdan doğuya doğru yoluna devam eder önce gayet ince bir parçası görünür, işte buna Yeni ay adı verilir.

b) İlk dördün. Görünen kısım gittikçe kalınlaşır ve ayın dörtte biri kadar olur, buna (İlk dördün) denir.

c) Dolunay. Ayın güneş ışıklarını tam olarak alıp dünyaya yansıttığı ve bir daire şeklinde göründü zamana (Dolunay) adı verilir.

d) Sonradan ay ışığını yavaş yavaş kaybetmeğe başlar ve gene dörtte bire iner, işte buna da (Son dördün) denir. Ayın, yeni aydan başlayıp, bir dahaki yeni aya kadar geçen saydığımız evreleri tamlaması için 29 gün 13 saat kadar bir zaman lâzımdır.

Ay tutulması. Ayın dünya çevresinde dolanması ve o böyle dolanırken dünyanın da güneş çevresinde dolanması sırasında bazan dünya, güneşle ayın arasına girer, o zaman ay, kendinden daha büyük olan dünyanın gölgesinde kalır ve güneşten hiçbir ışık alamaz olur, bu hale (Ay tutulması) derler.

Ay tutulması iki şekilde olabilir :

a) Eğer ay büsbütün dünyanın gölgesi içinde kalarak güneşten hiç ışık almazsa o zaman ay tutulması (tam) olur. Bu halde ay kapkara görünür.

b) Eğer ay, dünyanın gölgesine büsbütün girmez de yalnız bir kısmı gölge içinde kalarak bir kısmına gene güneşin ışıkları vuruyorsa, o zaman ay (Kısmî) tutulmuş olur.

Güneş tutulması ay tutulmasının tersidir. Çünkü bu defa ay, güneşle dünyanın arasına girer ışığını kapar. Fakat ayın gölgesi hiçbir zaman dünya yüzünü tamamen örtemez. Onun için hiçbir zaman güneş, bütün dünyada birden tutulmaz. Güneş tutulması da iki şekilde olabilir: a) Tam tutulma. b) Kısmî tutulma.

Her şeyin iki çeşit gölgesi vardır: 1. Tam gölge. 2. Yarı gölge. Güneş tutulduğu zaman, ayın gölgesi nereye (tam) vurursa, orada güneş (tam) tutulur. Ayın (yarı gölgesi) dünyanın neresine vurursa, orada da güneş yarı tutulmuş olur.

Okyanuslar ve Kıtalar

Dünyanın yüzeyi karalar ve denizlerle kaplıdır. Dünyanın yüzölçümü bakımından dörtte üçü deniz, dörtte biri de karadır.

Dünya yüzünde 5 Okyanus vardır. Bunlar yüzölçümü ve derinliklerine göre aşağıda sıra ile gösterilmiştir.

A d ı	Yüzölçümü	milyon	km ²	En derin yeri
1) Büyük Okyanus	175	»	»	10.000 m.
2) Atlas Okyanusu	100	»	»	8.500 m.
3) Hint Okyanusu	70 ¹ / ₂	»	»	7000 m.
4) Kuzey Buz Denizi	15	»	»	4851 m.
5) Güney Buz Denizi	13 ¹ / ₂	»		Henüz bilinmiyor

Dünya yüzünü kaplıyan karalar da denizler gibi 5 parçaya bölünmüş olup bunlara kıta adı verilir. Kıtalar yüzölçümlerine göre sıra ile aşağıda yazılıdır.

A d ı	Yüzölçümü	milyon	km. ²	Nüfus	milyon	kişi
1) Asya	43	»	»	1 milyar	200	»
2) Amerika	41	»	»	300	»	»
3) Afrika	30	»	»	150	»	»
4) Avrupa	11 ¹ / ₂	»	»	530	»	»
5) Avustralya	11	»	»	10	»	»

İKİNCİ BOLÜM

SIYASAL COĞRAFYA

AVRUPA

KITAYA TOPLU BAKIŞ

Giriş. Avrupa önceden gördüğümüz gibi yüzölçümü bakımından kıtaların dördüncüsüdür. Yüzölçümü $11\frac{1}{2}$ milyon km^2 dir. Avrupa nüfus bakımından, 530 milyon nüfusu ile kıtalar arasında ikinci gelir. Avrupa dünyanın en kalabalık kıtası olup nüfus sıklığı bakımından birinci gelir.

Avrupa uygarlıkta en ileri gitmiş bir kıtadır. Bütün dünyaya uygarlık Avrupadan yayılmıştır. Ecdadımız Avrupanın ilim ve fen alanında ilerlemesine çok büyük yardımlar yapmışlardır. Bu kıtayı özel olarak severiz, çünkü vatanımız Yunanistan da oradadır. Bu sebeple Avrupayı öbür kıtalardan daha iyi, daha çok tanımamız, öğrenmemiz gerektir.

Yer ve sınırlar. Avrupa, Kuzey Yarıkürededir. Topraklarının çoğu Kuzey Orta Kuşaktadır.

Avrupa, ayrı bir kıta değildir. Asya kıtasına bitişik ve onun devamı olup büyük bir yarımada benzer.

Kuzeyinde Kuzey Buz Denizi, batısında Atlas Okyanusu, güneyinde Akdeniz ile Karadeniz, doğudan da Ural dağları ve Hazar denizi ile sınırlanır. Asyadan da bu son ikisile ayrılır.

Arazi. Avrupa toprakları genel olarak büyük ovalardan meydana gelmiştir. Büyük ovalar: Fransa, Almanya, Macar, Romanya, Rus, Okranya ovalarıdır. Son ikisi Avrupa'nın yarısını kaplar.

Dağlar. Avrupa dağları başka kıtaların dağları kadar yüksek değildir. Bu sebeple aralarında taşıtların işlemlerine engel olmazlar. Avrupanın en önemli dağları Alp sıradağlarıdır. Bu dağların en yüksek tepesi Monblan (4810 m.) dir. Alp sıradağları Avrupa dağlarının adeta merkezi gibidir. Alplerden her yöne kollar uzuyarak batıda Pirene

dağlarını, kuzeyde Vosgia, güneyde Apenin, kuzeydoğuda Karpat ve Südet dağları ile Trasilvanya Alplerini, güneydoğuda Dinarik Alpleri ile Balkan ve Pindos dağlarını meydana getirmiştir.

Ayrı olan sıradağlar şunlardır : Skandinavya Alpleri, Kafkaslar ve Ural dağlarıdır.

Denizler. Avrupanın kuzey batısında bulunan Kuzey Buz Denizi ile Atlas Okyanusu, karaların içlerine doğru sokularak birçok denizler ve körfezler meydana getirmişlerdir. Bu iki Okyanustan meydana gelmiş olan denizler :

Beyazdeniz, Baltık denizi, Kuzey yahut Alman denizi, Manş denizi, Biskay denizi, Akdeniz, Tiren, Ege, İonyon, Adriyatik, Girit, Marmara, Azak ve Hazar denizleridir. Hazar denizi göldür, fakat büyük ve suyu da tuzlu olduğu için deniz denmektedir. Yüzölçümü (440.000) km.² dir.

Önemli körfezler : Fin, Botni, Lion, Cenova, Taranto, ve Triyeste körfezleridir. Yurdumuzda olan körfezler de : Amvrakikos, Korintos, Saronikos, Pagasitikos, Termaikos, Strimonikos v. s. körfezleridir.

Yarımadalar. Denizlerin derin körfezleri birçok yarımada meydana getirmiştir. Önemli yarımada : Skandinavya, Jütland, İberik, İtalya, Yunan ve Kırım yarımadaıdır.

Burunlar. Kuzey burunu, Finister, Roka, Cebeltarik, Spartaventa, Tenaron, Malea, Atos, Avrupanın önemli burunlarıdır.

Boğazlar. Skajerak, Kategat, Kale, Cebeltarik, Messina, Evripo, Çanakkale ve İstanbul boğazları Avrupanın önemli boğazlarıdır.

Adalar. Kuzey Buz Denizinde Zembla ve Zpiçberg, Atlas Okyanusunda : İlanda, Faröer, Büyük Britanya, İrlanda ; Akdenizde : Balear, Korsika, Sardinya, Sicilya, Malta, Eptanisos (Yunan adaları), Girit, Kiklades (Siklad), Eviya, (Ağriboz), ve On iki (Dodekanisos) adaları Avrupanın önemli adalarıdır.

Akar sular. Avrupada pek çok nehirler vardır, bunlar birçok memleketler arasında önemli birer ulaştırma yolu ödevi görürler ve aynı zamanda geniş toprakları da sularlar.

Avrupanın en büyük nehri, Volga akar suyudur. Tuna nehri Almanyadan çıkıp, Avusturya, Macaristan, Yugoslavya, Bulgaristan, ve Romanyadan geçerek Karadenize dökülür. Ren suyu İsviçre, Fransa, Almanya, Belçika ve Holandadan geçer Kuzey denizine dökülür. Bu saydığımız üç büyük ve önemli nehirden başka, Baltık denizine dökülen Oder, Vistül, Neva, suları, Kuzey, denizine dökülen Elbe ve Taymis suları, Manş, denizine dökülen Sen suyu, Akdenize dökülen Ron, İbre ve Tiber, suları, Karadenize dökülen Dniester ve Dni-per suları Avrupanın önemli nehirleridir.

Göller. Rusyada bulunan Ladoga ile Onega, İsviçrede Cenevre, ve Konstanz, İtalyada Komo ve Garda, Yunanistanda Prespa ile Doyran Avrupanın önemli gölleridir.

İklim. Avrupanın iklimi genel olarak büyük değişiklikler göstermez. Avrupa doğal olarak beş iklim bölgesine ayrılır.

1) Batısal Avrupa Okyanus iklimindedir. Bu bölgeye çok bol yağmur yağar ve buralarda yazlar serin, kışlar ılık geçer. Atlas Okyanusunda yazın soğuk, kışın sıcak rüzgârlar eser. Batısal Avrupada kışların ılık geçmesini sağlayan Meksika körfezinden gelen sıcak su akıntılarıdır.

2) Kuzey Avrupada İslanda ve Skandinavya yarımadasının kuzey bölümü ile Kuzey Rusyayı içine alan bölge.

Buraları Kutup iklimindedir. Bu yüzden çok soğuk olur ve yılın sekiz ayında sular donar.

3) Orta Avrupa ve daha çok bölgenin doğu tavafları kıta iklimindedir. Buralarda yazlar sıcak ve kurak, kışlar da yağmurlu ve çok soğuk geçer.

4) Güneysel Avrupa. Buraları Akdeniz kıyısında bulunduğu için Akdeniz iklimindedir. Bu bölge ülkelerinde kışlar ılık, yazlar orta serinlikte geçer. Kuraklık 2—3 ay kadar sürer.

Bitki-Hayvanlar ve Ürünler. Kuzey Kutup memleketlerinde bitkiler çok azdır, kayaların üzerleri yosunlarla kaplıdır, bataklıklarda ise bir takım bodur, cılız bitkiler ve ağaçlar yetişir. Bu bölge tarıma elverişli değildir, buralara (Tundra) denir.

Bu bölgede Fok balığı, beyaz ayılar, Ren geyikleri, kutup tilkileri, kutup köpekleri gibi hayvanlar yaşar. Bu hayvanlardan köpeklerle geyiklere, Laponlarla Eskimolar kızak çektirirler.

İskandinav memleketleri ile Finlândada büyük çam, meşe, ve kayın ormanları ile diğer kozalaklı ağaçlar da bulunur. Avrupanın en iyi cins keresteleri bu ormanlardan çıkar.

Diğer bölgeler bitki bakımından, çok zengindirler. Orta Avrupa ile Rusyanın eskiden işlenmiyen hayırsız bozkırları şimdi tarla ve çayır haline getirilmiştir. Buralarda tahıl, patates, kenevir ve şekerpancarı gibi çeşitli bitkiler yetiştirilir.

Akdeniz bölgesinde ise zeytin, bağ, tütün, pirinç, limon, portokal, turunç v. s. bitki ve ağaçlar yetiştirilir.

Avrupada kurt, ayı, karaca, tilki, çakal ve sansar gibi yabani hayvanlar azalmıştır.

Evcil hayvanlar ise en iyi cins olup önemli bir gelir kaynağı teşkil eder. Aynı zamanda kümes hayvanı yetiştirme işi de çok ileri dir.

Madenler. Avrupa, maden bakımından zengin bir kıtadır. Birçok yerlerinde taşkömürü, demir, petrol, altın, kalay, bakır, kurşun, kükürt, cıva v. s. madenler vardır.

İş ve Sanat. Yukarıda okuduklarımızdan anlıyabiliriz ki Avrupa ahalisi tarım, hayvancılık, avcılık, balıkçılık, kerestecilik, tüccarlık, endüstri ve el sanatları gibi işlerle uğraşarak geçinirler.

Siyasal coğrafya. Avrupa ahalisi bazı küçük farklarla genel olarak Avrupa Hint ırkındandır. Bu ırka böyle ad verilmesi şu sebeptendir: Bugün Avrupada yaşayan halkın bundan binlerce yıl önce Avrupaya Hindistandan gelmiş olduklarına inanıldığı için, Avrupa Hint ırkı adı verilmiştir.

Avrupa Hint ırkı temiz beyaz renkte olup iklim ve coğrafi yerleri etkisiyle üç şubeye ayrılır :

1) Elen Lâtin Soyu : Bu soy Yunan, İtalyan, Güney Fransızları, İspanyol, ve Portekiz uluslarından meydana gelmiştir.

Bu soyun başlıca özellikleri : Orta boylu, saçlar kestane karası, yaratıcılık kuvveti ve sıcak kanlı.

2) Germen soyu : Bu soy, Alman, Kuzey Fransızları, İngiliz, Belçika, Felemenk, ve Norveç uluslarından meydana gelmiştir. Bu soyun özellikleri : Uzun boylu, sarı saçlı, mavi gözlü, soğuk kanlı ve sabırlı.

3) İslâm soyu : Bu soy Rus, Polon, Çek, Bulgar ve Yugoslav uluslarından meydana gelmiştir. Bu soyun özellikleri : Orta boylu, büyükbaşlı, şiş yanaklı ve sert tabiatlı.

Bu soylardan başka, ayrı soylardan olan : Macarlar, kuzey İsranyada yaşayan Biskaylar ile Arnavutlar vardır.

Din. Avrupada yaşayan insanların birkaç milyon müslümanla museviden geri kalanı genel olarak hristiyan dinindedirler. Hristiyanlar da üçe ayrılır. Ortodoks, katolik, protestan.

a) Yunan, Bulgar, Sırp, Romen, ve Ruslar ortodoksturlar.

b) İtalyan,, İspanyol, Portekiz, Fransız, Auvusturya ve Polon ulusları katolik mezhebindedirler.

c) İngiliz, Alman, Felemenk, Danimarka, İsveç ve Norveçliler de Protestan mezhebindedirler.

Dil. Avrupada birçok diller konuşulur, bu diller dört eski dilden meydana gelmiştir :

a) Yunan dili (Rumca).

b) Lâtin dili, ki bugün konuşulmuyor. İtalyan, İspanyol, Portekiz, Fransız ve Rumen dilleri Lâtin dilinden doğmuştur,

c) Germen dili : Alman, İngiliz, Felemenk, Danimarka ve İsveç dilleri de Germen dilinden meydana gelmişlerdir.

d) İslâm dilinden : Rus, Polon, Çek, Sırp ve Bulgar dili doğmuştur. Avrupada en çok konuşulan diller : İngiliz, Fransız, Alman ve Rus dilleridir.

Uygarlık. Avrupa bugünkü uygarlığını Asya ile Mı-

sıra borçludur. Ecdadımız Eski Yunanlılar, Asya ve Mısırlılardan aldıkları pek önemsiz uygarlığı ilerletip genişleterek olağanüstü yüksek derecelere çıkarmışlar ve ondan sonra da Romalılara vermişlerdir. Daha sonraları XV. yüzyılda, Yunan bilginleri işgalden kaçarak Avrupa memleketlerine gitmişlerdir. İşte Avrupa medeniyeti asıl bundan sonra parlamaya başlamış; ilimde, fende ve sanatta önemli ilerlemeler olmuştur. Pusula, basımcılık ve diğer uygarlığı yükselten birçok icatlar ve keşifler ondan sonra bulunmuştur.

Uygarlık Avrupadan diğer kıtalara, bilhassa Amerikaya geçmiştir. Fakat ne yazık ki II. Dünya savaşı Avrupa uygarlığının maddî ve manevî bakımından şerefini hayli küçültmüştür. Fakat şuna da inanıyoruz ki Avrupa, tarihinin ruhundan kuvvet alarak yakın zamanda kalkınacak, yine eski şerefli mevkiine yükselecektir.

AVRUPA DEVLETLERİNİN

Doğal Bölünüşleri.

Avrupa, doğal olarak beşe ayrılır :

a) Güney Avrupa devletleri : Yunanistan, Avrupa Türkiye'si, Arnavutluk, Yugoslavya, Bulgarıya, Romanya, İtalya, İspanya, Portekiz devletleridir.

b) Batı Avrupa Devletleri : Fransa, Belçika, Lüksemburg, Felemenk (Holanda) ve Büyük Britanya devletleridir.

c) Orta Avrupa, Devletleri : Almanya, İsviçre, Avusturya, Macaristan, ve Çekoslovakya'dır.

d) Kuzey Avrupa Devletleri : Danimarka, İsveç, Norveç, ve Finlândadır.

e) Doğu Avrupa Devletleri : Polonya, Estonya, Letonya, Litvanya ve Rusya'dır.

Ulaştırma yolları. Avrupada ulaştırma işlerinde en eski taşıtlardan en son sistem taşıtlara kadar hepsi kullanılır. Avrupa, dünyada en sık demiryolu olan bir kıtadır. Bugün Atinadan uçakla hareket eden bir kimse, bir kaç

saat içinde Avrupanın herhangi işlek şehirlerinden birine gidebilir.

Aynı şekilde Avrupanın bütün limanları arasında da sık, yolcu ve eşya taşıt postaları vardır. Nehirleri birleştirmek için büyük kanallar açılmıştır. Bu çeşit kanallar Fransa, Almanya, Belçika, Polonya ve Rusyada vardır. Nehirler de önemli taşıt yollarıdır.

A. GÜNEY AVRUPA DEVLETLERİ

1. YUNANİSTAN

a. Doğal Coğrafya.

Yer ve sınırlar. Yunanistan Avrupanın güney doğusundadır.

Doğudan Avrupa Türkiyesi; kuzeyden Bulgaristan, Yugoslavya ve Arnavutluk ile sınırlanmış; Doğudan Ege denizi; Batıdan İonyon (Yunan) denizi ve güneyden de Akdenizle çevrilmiştir.

Engebeler, dağlar, yaylalar ve ovalar. Yunanistan topraklarının çoğu dağlıktır. Dinarik Alplerinin devamı olan Pindos sıradağları doğu ve batı olmak üzere Yunanistanı ikiye ayırır. Yurdumuzun bütün dağları da Pindos dağlarının kollarıdır. Önemli dağlar sıra ile aşağıda gösterilmiştir.

İpirosta : Murkana, Miçikeli, Peristeri, Cumerka.

Tesalyada : Hasya, Kamvunya, Olimbos, Kisavos, Pilio, Ortris.

Orta Yunanistanda : Agrafa, Vardisya, Timfristos, Göna, Parnasos, Kalidromo, Elikon, Kiteron, Parnis.

Peloponisosta : Panahaikon, Erimantos, Aroania, Killini, Arahneon, Artemision, Menalon, Parnon, Taiyeto.

Makedonyada : Viçi, Gramos, Voion, Vermion, Voras, Varnus, Beleş, Kerdilya, Meniki, Pangeon, Orvilos.

Trakyada : Rodop ve İsmaros.

Giritte : Lefka ori, İdi, ve Dikti Yunanistanın başlıca dağlarıdır. Yunanistanın en yüksek dağı, (2985) m. yüksekliği olan Olimbos dağıdır.

Yunanistanda yayla çoktur. Buralarda tarım az, fakat hayvan ve ağaç yetiştirme işleri çok ileridir. Önemli yaylalar :

Makedonyada : Kozani, Kaylar, Florina.

İpirosta : Yanya. Orta Yunanistanda : Karpenişon.

Peloponisosta : Arkadiya yaylasıdır.

Ovalarımız çok, fakat küçüktürler. Trakyada : Nea Orestiada (Kumçiftlik) Dimetoka, Aleksandrupolis, Komotini ve Ksanti ovaları.

Makedonyada : Hrisupolis (Sarı Şaban), Drama, Serez, Selânîk, Halkidiki, Yaniça, Katerini ovaları.

İpirosta : Kalama ve Luros nehirlerinin dar ovalariyle Arta ovası.

Tesalyada : Verimiyle anılmış büyük Tesalya ovası.

Orta Yunanistanda : Agrini, Mesolongi, Kopais, Tive, Lamia, Megara, Mesogia ovaları.

Peloponisosta : Korintos, Argolidos, Egion, Patra, İlia, Mesinia, Evrota ovalariyle Giritte Messara ovası önemli ovalardandır.

Nehirler, göller. Yunanistanda nehirler taşıtların işlemesine elverişli değildirler. Kışın yağmur ve eriyen kar sularından suları çoğalarak genişler ve etrafa taşarak pek geniş toprakları sular altında bırakırlar. Halbuki yazları ise bunun tersine olarak sularının bir kısmı buharlaşmaktan, bir kısmı da topraklar tarafından emildiğinden suları azalır.

Memleketimizin büyük nehirleri Kuzey Yunanistanda olup, bunlar Balkan dağlarından çıkarlar.

Önemli nehirler : Evros, uzunluğu 550 km. ; Nestos, Strimon, Aksios (Vardar) Alyakmon, Pinios, Sperhios, Arahtos, Luros, Kalamas, Alfios, Evrotas, nehirleridir.

Göller. İpirosta Yanyanın, lezzetli balıklariyle anılmış Pamvoti gölü. Etoloakarnaniyada : Trihonya ve Amvra-

Yunanistan haritası

kiya. Viyotiyada : İliki. Fitiyotidosta : Ksinyada. Tesalyada : Karla.

Batısal Makedonyada : Prespa, Kastoriya, ve Ostrovu.

Doğu Makedonyada : Doyran, Langada v. s. göller vardır.

Deniz gölleri (dalyan) lar—B. Trakyada pek lezzetli balık çıkan Vistonis (Boru) gölü.

Orta Yunanistanda Mesolongi, Amvrakikos körfezinde Lagaru ve Salaora.

Peloponisosta Kayafa ve Aguliniça deniz gölleri vardır.

Sıcak su kaynakları (ılıcalar) —Yurdumuz şifalı maden suları bakımından oldukça zengindir. Fakat maalesef bunların pek azından fayda sağlanmaktadır. Çünkü bunların bir kısmı işletilmiyor. Yaz mevsiminde pek çok hastalar, tedavi için buralara giderler ve iyi olarak geri dönerler. Yurdumuzun tanınmış ılıcaları :

Trakyada : Fere ve Yenice. Makedonyada : Langada ve Nigrita. Orta Yunanistanda : Smokovo, İpati, Termopile ve Lutraki. Peloponisosta : Metana, Killini ve Kayafa. Eviyada Edipsos ılıcalarıdır.

İklim. Yurdumuz, Akdeniz iklimindedir. Coğrafi yeri sebebiyle yurdumuz, dünyanın en güzel iklimine sahiptir.

Az bir yeri kara ikliminde bulunuyorsa da orada da pek uzun sürmeyip çabuk değişir. Yunanistanda, Akdeniz ve diğer yurdumuzu çeviren denizlerin, serin rüzgârları eser. Yılın birçok günleri güneşli ve gökyüzü bulutsuzdur. Yağmur, sonbahar ve kış mevsimlerinde çok, İlkbahar ve yaz mevsimlerinde ise az düşer. En çok yağmur. G. B. Yunanistana, en az yağmur da K. D. Yunanistana düşer.

b. Ekonomik Durum.

Tarım. Yunanlılar pek eski yillardanberi tarımı severler.

Tarıma nekadark çok önem verdiklerini ayrıca bir tarım ilahesi olan (Dimitra) dan anlıyoruz.

Yunanistanda ekilen yerlerin toplamı 20 milyon dönüme yaklaşmaktadır. Bunların yarısına tahıl ekilir. Fakat çıkan ürün bizi ancak 6 veya 7 ay idare eder. Diğer önemli ürünlerimiz de tütün, üzüm ve zeytindir. Bu ürünlerden başka devletlere de satarız. Bunlardan başka, az olarak yurdumuzda pamuk, patates, pirinç, yemiş, sebze v. s. de yetişir.

Hayvan yetiştirme. Hayvancılık yurdunuzda o kadar ileri gitmemiştir, çünkü meralarımız, otlaklarımız azdır. Çayırlarımız büyük sıcaklarda kururlar. Bu sebeple büyük hayvanlarımız azdır. Bununla beraber yine manda, öküz, beygir, katır, eşek, domuz, koyun, keçi ve birçok evcil kuşlarımız vardır.

Gerek toprak gerekse hayvân ürünleri, nüfusumuzun ihtiyaçlarını karşılamağa kâfi değildirler.

Orman zenginliği. Orman ürünlerimizin önemlileri: odun, odun kömürü, ve az miktarda kerestedir. Aynı zamanda ormanlarımızda kurt, yabandomuzu, ayı, sansar, yaban keşisi, çakal, tilki, karaca, tavşan, v. s. gibi birçok yabani av hayvanları bulunur. Avcılar bunları eti, derisi ve kürkleri için vururlar.

Ormanlarımızda bulunan ağaçların önemlileri meşe, kayın, ve çam ağaçlarıdır.

Balıkçılık. Yunanistanın denizlerinden birçok çeşit balık bulunur. Başlıcaları barbunye, marides, sardelye, gopes, litrinya, sinagrides, kefal, yılan balığı v. s. dir.

Denizlerimiz ve balıklarımız çok olduğu halde kendi nüfusumuzun ihtiyacına yetişemiyor. Çünkü balıkçılık sistemli olarak yapılmamaktadır. Bu sebeplede her yıl İskandinav memleketlerinden renga ve bakalyero balığı satın alırlar.

Adalıların çoğu bilhassa Oniki adalılar süngercilikle geçinirler.

Maden zenginliği. Yunanistan topraklarında pek işlenmemiş maden vardır. Memleketimizde bulunan önemli madenler : Linyit, demir, voksit, çakmaktaşı ve az miktarda da nikel, çinko, krom, kurşun, kükürt, mangan ve mermer-

dir. Yurdumuzun mermer ve simbara taşları her tarafta anılmıstır.

Endüstri. Yunanistan, Balkan Devletleri içinde endüstride en ileri gitmiş bir memlekettir. Millî gelirimizin % 30 zu endüstriden gelmektedir. Endüstrimiz Atina, Pire, Patra, Selânîk, Volos, Larissa, İrakliyo, Kalamata, Kavala gibi büyük merkezlerde toplanmıştır. Kumaş, tütün, sabun, zeytinyağı, un, içki, doğrama ve şapka fabrikalarında binlerce işçi çalışır.

Denizcilik. Yunanlıların pek eski yıllardanberi çok sevdikleri bir iş de denizciliktir. İkinci Dünya savaşından önce ülkemiz, bütün dünya ülkeleri arasında denizcilikte yedinci geliyordu. Savaşta büyük küçük birçok gemisini kaybetti. Şimdi yine eski duruma gelebilmesi için denizciliğe çok büyük önem verilmektedir.

Ticaret. Dışarıya sattığımız ürünler az, tamtersine dışarıdan aldıklarımız çoktur.

Memleketimiz dışarıya tütün, kuru üzüm, şarap, zeytinyağı, madenler, incir, üzüm, limon, portokal, peynir, tereyağı v. s. maddeler satar.

Diğer memleketlerden makine, otomobil, ilaç, petrol, şeker, kahve, uçak, gemi, demiryolu araçları, ve tahıl satın alır.

Ulaştırma. Yurdumuzda ulaştırma işleri en çok denizden, yolcu ve yük vapurları, motörlü ve yelkenli gemiler, ve kayık gibi taşıtlarla yapılır. Şosalarımız sistemli bir surette düzelmekte ve artmaktadır. Şosalarımızda işliyen çeşitli taşıt postaları insan ve ticaret eşyaları taşırlar.

İşgalde bozulmuş olan demiryollarımız artık düzelmiştir. Şimdi bir kimse isterse, trenle, K. D. Yunanistandan G. B. Yunistana 36 saatte rahatça gidebilir. (Nea Orestiyada—Kalamata) Yalnız İpiros bölgesinde trenyolu yoktur.

Merkezi Atina olmak üzere bütün büyük şehirlerimiz arasında düzgün uçak postaları vardır.

Bütün memlekette telefon ve telgraf hatları vardır ve

bunlar mütemadiyen genişletilerek ülkemizin en uzak köşelerinin de faydalanması sağlanmaktadır.

c. Siyasal Durum.

Halk; Dil; Din. Yunanlılar 3000 yıldanberi Yunanistanda oturmaktadırlar. Açıkgozlük ve medeniyetleriyle, çok parlak bir tarih meydana getirmişlerdir. Pek eski yıllardanberi, dünyanın en zengin dillerinden biri olan Yunan dilini konuşurlar. Butün dünya üniversitelerinde Eski Yunan dili okutulur. Bugün konuşulan yeni Yunan dili de ondan doğmuştur.

Yunanlılar hristiyan ortodoks dinindendirler. Dinsel başkanları Atina Başpiskoposudur.

Batısal Trakyada bir müslüman azınlığı vardır. Dinsel başkanları Gümölcine, İskeçe ve Dimetokada oturan müftülerdir. Bunların idarelerinde bulunan din müesseseleri vardır. Camiler ve Medreseler gibi.

Bunlardan başka halk tarafından seçilen Cemaat heyetlerinin idare ettiği ilk okullar da vardır. Yakın zamanda Gümölcinede bir de lise açılacaktır.

Eğitim. Yunanistanda eğitim üç dereceye ayrılır: 1) İlk tahsil. 2) Orta tahsil. 3) Yüksek tahsil.

İlk tahsil altı yıldır. Çocuklar altı yaşından on iki yaşına kadar ilkokullarda ilk tahsillerini görürler. Hükûmet bilimsizliği ortadan kaldırmak için en küçük köylere bile ilkokullar açmağa uğraşmaktadır. Yine aynı amaçla birçok yerlerde işçiler için gece okulları, ve kursları da açmaktadır.

Orta tahsil için lise, idadî ve ya sultanî, küçük pratik ticaret, tarım, makinist, denizcilik v.s. okulları vardır.

Yüksek tahsil için Atina ve Selânik Üniversiteleri, Harp Okulu, Deniz Yedek Subay Okulu, Teknik Üniversite, Öğretmen Akademisi, Tıbbi Okulu v. s. okullar vardır.

Devletin idare şekli. Yunanistan Devleti, Kırallı cumhuriyet usulü ile idare olunur. Buna (Meşrutiyet) idare de denir.

Kıral, Başkomutan ve Devlet Başkanı olup hükümeti kurmak üzere milletvekilleri içinde birini başbakan tayin eder. Başbakan da yine milletvekilleri arasından, birlikte çalışacağı arkadaşlarını ayırır ve adlarını Kırala sunar. Kıral başbakanla bakanlardan meydana gelen Balkanlar Kurulunun kuruluşunu onar ve üyelerinin adlarını Millet Meclisine bildirir. Böylece hükümet kurulmuş olur.

Kıral aynı zamanda partiler arasında denge ve uzlaşmayı da sağlar.

Kanun yapmak yetkisi, halk tarafından dört yıl için seçilen ve 300 milletvekilinden meydana gelmiş olan Millet Meclisinin elindedir.

Meclisin hazırladığı kanunları anayasaya uygun olarak icra etmek yetkisi hükümetin elindedir.

Devletin kanun ve emirlerini icra eden, hükümet idareleridir. Bunlar da vali, mutasarrıf, kaymakam v. s. devlet memurlarıdır. Bunlardan başka yalnız kasaba ve şehirlere ait olan işleri idare için kurulmuş olan Belediye Teşkilâtları vardır. Bunlar da halk tarafından seçilen belediye meclisi ile belediye başkanı yahut şehremini v. s. memurlar tarafından idare olunur.

Adalet işlerini mahkemeler görür. Yunanistanda birkaç çeşit mahkeme vardır :

Sulh hukuk ve Sulh ceza, Bidayet, Asliye hukuk ve ceza, istinaf ve Atınada bulunup Yargıtay adlarını taşıyan mahkemelerdir.

Yunanistanın siyasal bölünüşü. Yunanistan 8 bölgede 50 (Nomarhiya) mutasarrıflığa bölünmüştür. Bunlar aşağıda bölgeleriyle birlikte gösterilmiştir :

B. Trakya 3 mutasarrıflık : Ksanti, Rodop ve Evros.

Makedonya 12 mutasarrıflıktır : Kavalla, Drama, Serez, Halkidiki, Selânık, Kilkış, Pella, Kozani, Florina, Kastoriya, Pierya ve İmatiyas.

İpiros 4 mutasarrıflıktır : Arta, Preveze, Tesprotiyas, Yanya.

Tesalya 4 mutasarrıflıktır : Magnisia, Larisa, Kardiça, Trikala.

Orta Yunanistan 7 mutasarrıflıktır: Attiki, Viyotiya, Fitiyotida, Fokida, Evritaniya, Etoliya ve Akarnania, Eviya.

Peloponisos 7 mutasarrıflıktır: Korintiya, Argolida, Ahaiya İliya, Arkadiya, Mesiniya ve Lakoniya.

Ege adaları 5 mutasarrıflıktır: Lesvos (Mitilini), Hiyos, Samos, Kiklâdes, Dodekanisos (Oniki adalar).

Girit 4 mutasarrıflıktır: Hanya, Retimno, İrakliyo, Lasitiyo,

İyonyo adaları 4 mutasarrıflıktır: Zakintos, Kefaliniya, Lefkada, ve Kerkira. Bu (50) mutasarrıflıktan başka Halkidiki yarımadasının doğu güneyinde Aynoros yahut Ato yarımadası vardır. Burası ruhani müstakil bir idare olup hükûmet karışmaz, yalnız kontrol eder.

Yunanistanın başşehri 800 bin nüfuslu Atina şehridir. Eski ve şanlı bir tarihi vardır. Eski çağlarda parlak ve eşsiz sanat eserleriyle süslenmişti. O devirlerden kalma harap arkeolojik eserler bugün bile dünyanın hayret ve takdirini çekmektedir. Her yıl binlerce yabancı gezgin, bu tarihsel arkeolojik eserleri ziyarete gelirler. Fakat şimdiki Atina da, yeni ve değerli sanat eserleriyle süslü, plân üzerine yapılmış çok güzel ve şirin bir sehirdir. Şehri süsleyen değerli eserlerin çoğu büyük Yunan hayırseverlerinin yurtlarına yaptıkları bağışlardır.

Atinanın limanı Pire dir. Pire, yalnız Yunanistanın değil, bütün balkan memleketlerinin en işlek ticaret limanıdır. Son sayıma göre 300 bin nüfusu vardır.

Yunanistanın diğer önemli şehir ve kasapaları:

Trakyada: Nea Oreastiyada, Dimetoka, Sofulu, Aleksandrupolis, Komotini ve Ksanti.

Makedonyada: Kavala, Hrisupolis (Sarı Şaban) Drama, Serez, Demirhisar (Sidirokastro), Kalkış, Lagada, Selânik. (Yunanistanın ikinci ticaret limanı ve önemli ulaştırma merkezidir), Poliyiros, Yaniça, Edesa, Veriya, Nausa, Katerini, Aminteon, Kozani, Florina, Kastoriya, Grevena.

İpirosta: Yanya, Arta, Preveze.

Tesalyada: Larisa, Volos, Kardiça, Trikala.

Orta Yunanistanda : Lamiya, Agrinyon, Mesolongi, Liva-
dy, Tive.

Peloponisosta : Korintos, Patra, Pirgos, Kalamata, İsparta,
Tripoli, Argos, Nafpliyon.

Ege adalarında : Midilli, Hiyos, Samos, Rodos, Kos (İstan-
köy), Ermupolis. Giritte : Hanya, İrakliyo, İyonyon adaların-
da : Zakintos, Arğstoli, Kerkira, şehir ve kasabalarıdır.

Yunanistanın yüzölçümü 132.000 Km²., nüfusu 7.800.000
kişidir.

d. Dışarıdaki Yunanlılar.

Eski Yunanlılar, eski çağlarda ticaret için gemilerle ülke-
lere seyahatler yaparlardı. İşte o zamanlar beğendikleri
sevdikleri memleketlerde yerleşerek oralarda sömürgeler
kurmuşlardı. Bu sebeple şimdi birçok yabancı ülkelerde
yaşayan yunanlılar vardır. Bunlar oralarda sebat, cesaret,
açıkgözlük ve çalışkanlıklarıyla birçok işler meydana getirir,
rahat ve mesut bir ömür geçirirler. Fakat hiçbir zaman ana-
vatanlarını unutmazlar. Dışarıda bulunan Yunanlıların çoğu
tüccar, fabrikatör, sanayici, vapur sahibi, doktor, makinist
v.s. gibi çeşitli işler yaparlar. Bunların en çok bulundukları
yerler : Amerika, Mısır, Türkiye, bütün Avrupa devletleri, G.
Afrika, Hindistan, Avustralya v.s. ülkelerde yaşarlar.

Anavatan dışında yaşayan Yunanlılar 1.500.000 kişi ka-
dardır.

2. ARNAVUTLUK

Sınırlar. Arnavutluk kuzey ve doğudan Yugoslavya
ile, güneyden Yunanistanla, sınırlanır, batıdan da Adriyatiki
deniziyle çevrilmiştir.

Arazi. Arnavutluk toprakları dağlıktır. Dağları Dinar-
rik Alplerinin devamı olup kuzeyden güney batıya doğru
uzanarak Himara ve Keravniya burunlarıyla denize yaklaşır.
Başka bir kol da güney doğuya doğru uzanarak Tomaros
ile Trembesina dağlarını meydana getirir. Arnavutluğun bü-

Balkan yarımadası

tün dağları yalçın ve sarp kayalıktır. Memleketin batı bölümünde Şkodra ve Muzakya ovaları, güneyde de verimli Koriça yaylası vardır.

Nehirler. Çok diktir, önemlileri : Aoos, Drinos, Apsoş, Yenustosur.

Göller. Arnavutluk - Yugoslavya sınırında Ohri gölü, Yunanistan - Yugoslavya - Arnavutluk sınırında Prespa gölü ile Şkodra gölü vardır.

Kıyılar. Arnavutlukta, yurdumuzda olduğu gibi, çok körfezler ve küçük limanlar koylar yoktur. Avlona, Draç, Himara, ve Ay Saranda doğal limanlarıdır.

İklim. Dağlarda havalar soğuk ve sağlam, kıyılarda sıcaktır.

Ürün. Arnavutlukta hayvan yetiştirilir, önemli sayıda evcil hayvan vardır. Tarım ürünleri azdır. Çiftçilik eski sistemde yapılır, tarıma elverişli topraklar azdır. Başlıca ürünler : mısır, zeytin, tütün, pirinç, ve pamuktur.

Balıkçılık oldukça ilerlemiştir, çünkü nehir ve göllerinde balık boldur.

Arnavutlukta epeyce maden de vardır, fakat bunlar işletilmemiştir. Son yıllarda az miktarda petrol, taşkömürü ve demir satmağa başlamıştır.

Ulaşım. Yeni sistem taşıtları yoktur. Deniz yollarında yabancı gemiler işler. Memleket dağlık olduğundan demiryolu yoktur.

Yüzölçümü 28.000 km.². Nüfusu 80.000 kişidir.

Din. Müslüman, Katolik ve ortodoks din ve mezheplerindendirler.

Şehirler. Başşehri Tiranadır. Kuzeyde Draç ve Şkodra şehirleri vardır.

Arnavutluğun güney bölgesi olan kuzey İpirosun ahalisi yunanlıdır. Burada Avlona, Argirokastro, Koriça, Premeti, Ay Saranda, Himara şehir ve kasabaları vardır.

3. YOGOSLAVYA

Sınırlar. Yuğoslavya doğudan Romanya ve Bulgaristan, Güneyden Yunanistan ve Arnavutluk, kuzeyden Avusturya ve Macaristan, Batıdan da İtalya ve Adriyatik deniziyle sınırlanmıştır.

Yugoslavya (Güney Slavları) devleti altı memlekettten meydana gelmiştir: Hırvatistan, Slovenya, Dalmaçya, Bosna Hersek, Karadağ ve Sırbija. Bu memleketlerin halkı başka başka olup dilleri de ayrıdır.

Arazi. Yugoslavyanın batı, güney ve güney doğu bölgeleri dağlıktır. Batı kıyılarında uzanan Dinarik Alpleri memleketin Adriyatik denizi kıyılarına paralel olarak uzanıp tamamen kapladığından, denizden esen nemli rüzgârların içerilere girmesine engel olur. Güneyde ve güneydoğuda Skardos ve Beleş dağları vardır. Kuzey doğuda Macaristan ovasının devamı olan geniş bir ova vardır, güneyde de verimli Kosova ve Manastır yaylaları vardır.

Akar sular - Göller. Yugoslavyanın en önemli nehri Tuna suyudur. Tunaya dökülen Sava, Drava ve Morava suları ikinci derecede nehirleridir. Bizim Aksiyos (Vardar) nehrimiz de Yugoslavyadan çıkar.

Yugoslavyada önemli olarak, Yunan-Yugoslav sınırında Doyran ve Prespa, iç tarafta Arnavutluk-Yugoslav sınırında Ohri ve Şkodra gölleri vardır.

Kıyılar. Memleketin kıyılarında, Dinarik Alplerinin yalçın kayalıkları, Skandinav memleketlerinde göreceğimiz gibi, dar körfezler ve fiyortlar meydana getirmiştir. Bu körfezlerin içinde Fiyume, Spalato ve Kattaro limanları kurulmuştur. Dalmaçya kıyılarında pek çok küçük adacıklar vardır; fakat bunların çoğunda insan yoktur.

İklim. Yugoslavya genel olarak kara iklimindedir, çünkü kıyılara paralel olarak uzanan Dinarik sıradağları deniz rüzgârlarının iç taraflara gitmesine engel olur. Yalnız kıyı boylar Akdeniz iklimindedir. Kuzeyde müthiş rüzgârlar eser.

Memlekette çok orman olduğundan bol yağmur yağar.

Ürünler. Yugoslavya mısır, buğday, yulaf, arpa, patates ve yemiş (en çok çıkan meyva eriktir) gibi ürünler çıkarır.

Hayvan yetiştirme işi ileridir, çünkü otlak ve çayırları çoktur. Bütün evcil hayvanlardan beslenir, en çok beslenen hayvan domuzdur.

Büyük ormanlardan pek çok kereste çıkarılır.

Yugoslavya, maden bakımından oldukça zengindir: demir, bakır, voksit, kurşun, ve civa madenleri vardır.

Yugoslavya ticaret ve sanayide elverişli bir durumdadır. Dışarıya tarım ürünleri, kereste, deri, hayvan ve işlenmemiş maden satar. Dışarıdan petrol, makine, şeker v.s. satın alır.

Ulaşım. Yugoslavyanın demiryolu ağları Arnakutluktan başka bütün komşu ülkelerle birleşir. Tuna nehri üzerinde işliyen taşıtlar da ulaştırma işlerini kolaylaştırırlar.

Yugoslavyanın yüzölçümü 250.000 km²., nüfusu 16 milyon kisidir.

Şehirler. Yugoslavyanın başşehri, Tuna ile Sava sularının birleştiği yere kurulmuş olan 300.000 nüfuslu Belgrad şehridir. Diğer büyük şehirleri de Zagrep, Üsküp, Serayevo, Lublijana, Niş, Manastır şehirleridir.

Din. Ortodoks, katolik ve müslüman dinlerindendirler.

Devletin idare şekli. Yugoslavya, birçok cumhuriyetlerin birleşmesinden meydana gelmiş, komünist cumhuriyettir.

4. BULGARİSTAN

Sınırlar. Bulgaristan kuzeyden Romanya, güneyden Yunanistan ve Avrupa Türkiyesi, batıdan Yugoslavya ve doğudan da Karadenizle çevrilmiştir.

Arazi. Memleketin ortasında, batıdan doğuya doğru uzanan ve Karadenize kadar yaklaşan büyük bir sıradağ vardır. Bu dağlara Emo yahut Balkan dağları denir ve ülkeyi iki bölüme ayırır: a) Kuzey yâni asıl Bulgaristan, b)

Güney veya Doğu Rumeli. Yunan - Bulgar sınırı boyunca Beleş, Orvilos, ve Rodop sıradağları vardır.

Akarsular. Bu ülkede en faydalı akarsu Tuna nehridir. Bu nehir aynı zamanda Bulgaristanla Romanya arasında doğal bir sınır ödevi görür.

Diğer nehirleri: Evros ve kolları olan Arda ile Tunca, Nestos (Karasu) ve Strimon sularıdır.

Kıyılar. Bulgaristanın kıyıları kumluk ve düzdür. Bu kıyılarda Varna ve Burgaz adında iki önemli liman vardır.

İklim. Kuzey Bulgaristan kara iklimindedir, kışları çok soğuk olur. Güney bölümün bazı yerlerinde gül bahçeleri olup, pek nefis ve güzel kokulu gülyağı çıkarırlar.

Ürünler. Bulgaristanda tarım çok ilerlemiştir. Memleketin toprakları da tarımın ilerlemesine çok yardım eder. Her çeşit tahıl ekilir, aynı zamanda bağ, tütün, şekerpancarı, gül v.s. de yetiştirilir.

Hayvan yetiştirmede bizden biraz geridir. Fakat kümes hayvancılığı ile arıcılık çok ilerlemiştir.

Bulgaristan toprakları maden bakımından fakirdir. Biraz bakır ile kömür çıkarılır.

Ulaşım. Komşu ülkelerle birleşen demiryolu ağıları vardır.

Bulgaristanın ticaret filosu yoktur. Karademiz limanlarında buhar, Tuna limanlarında nehir gemileri işler.

Bulgaristanın yüzölçümü 100.000 km² nüfusu (6) milyondur.

Şehirler. Bulgaristanın başşehri 300.000 nüfuslu Sofya şehridir. İkinci önemli şehri Filibedir. Bu şehir bir zamanlar Yunan Doğu Rum İli (Rum İli i Şarkî) nin başşehri idi.

Bunlardan başka Varna ve Burgaz limanlarıyla Tuna kıyısında bulunan Silistre ve Rusçuk da önemli şehirleridir. Güneyde bulunan pomaklar müslümandırlar

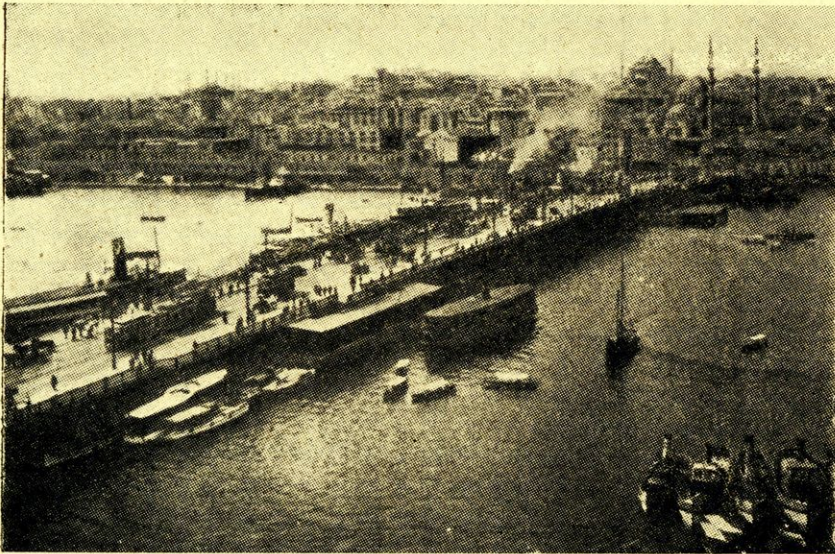
İdare biçimi. Bulgaristan 1945 yılındanberi sayısı az olan komünistlerin eline düşmüştür. Bunlar memleketi komünist diktatörlükle idare etmektedirler.

5. AVRUPA TÜRKİYESİ

Beşinci sınıfta Türkiye'nin büyük bölümü olan Asya Türkiye'sini öğrendik, bu yıl gene Avrupa Türkiye'sini öğreneceğiz.

Avrupa Türkiye'si, Doğusal Trakya bölgesinden meydana gelmiştir.

Sınırları. Kuzeyden Bulgaristan, batıdan Yunanistanla

İstanbul manzarası

sınırlanmış, doğudan Karadeniz ve İstanbul boğazı, güneyden de Marmara ve Ege denizleriyle çevrilmiştir.

Arazi. Avrupa Türkiye'si büyük bir ovadır, yalnız G. D. da yüksekliği (300—600) m. arasında bulunan İstranca dağları vardır.

Akarsular. Meriç nehri Türkiye'yi Yunanistandan ayırır. Bu nehrin kolu olan Ergene suyu, bütün ovayı ortasından ikiye böler.

Kıyılar. Karadenizde liman yoktur. İstanbul boğazında Haliç körfeziyle, Çanakkale boğazında da Gelibolu körfezi vardır.

Avrupa Türkiyesi, Asya Türkiyesinden İstanbul ve Çanakkale boğazlarıyla ayrılır.

İklim. Karadeniz kıyılarında çok soğuk, Marmara kıyılarında ise ılıktır. İç taraflarında kara iklimindedir.

Ürünler. Doğusal Trakya ovası çok verimlidir, fakat çoğu işlenmiyerek boş bırakılmaktadır. Bütün tahıl çeşitleri; üzüm, şarap, zeytin, incir, keten v. s. ürünler yetiştirilir.

Hayvan yetiştirme işi çok ileridir; bilhassa manda öküz gibi büyük hayvanlar çok yetiştirilir.

İki boğazda da önemli miktarda balık tutulur. Bunlar en iyi cins skumru, palamut ve torik balıklarıdır.

Ulaşım. İstanbul ile Edirne arasında bir demiryolu vardır. Bu yolun bir bölümü Yunanistan topraklarından geçer ve Bulgar demiryollarıyla birleşir. İçeride ihtiyaca yeter derecede şosalar vardır. Kıyılarda mavunalar, İstanbul boğazında ise birçok vapurlar ulaştırma işini görürler.

Yüzölçümü 24.000 km.² yani Peloponisos bölgesi kadar, nüfusu 1.300.000 kişidir.

Şehirler. Avrupa Türkiyesinin başşehri 1.000.000 nüfuslu tarihsel İstanbul şehridir. Bu şehir İstanbul boğazıyla Haliç körfezi kıyılarına ve 7 tepe üzerine kurulmuştur.

İstanbulda bir Rum Azınlığı vardır. Bunların dinsel başkanları olan İstanbul Rum Patriği, aynı zamanda, bütün dünyadaki ortodoks hristiyanların da dinsel başkanı sayılır.

Diğer şehirleri de Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, Gelibolu ve Karadenizde tek limanı olan Midye dir.

6. ROMANYA

Sınırlar. Romanya kuzeyden Çekoslovakya, güneyden Yugoslavya ve Bulgarıya, doğudan Rusya ve Karadeniz, batıdan da Macaristanla sınırlanmıştır.

Romanya: Vlahiya, Moldavya, Transilvanya ve Bukovina bölgelerinden meydana gelmiştir.

Arazi. Romanyanın K. B. bölümü dağlıktır. Karpatlar ve Transilvanya Alpleri, bu bölümde yükselirler. Ülkenin geriye kalan büyük bölümü, çok geniş, büyük bir ovadır.

Akarsular. Bu memleketin güney yönünden geçerek üç koldan Karadenize dökülen Tuna nehri en önemli akarsudur. Bundan başka Prut, Sereti, Olto, Tiza ve Maros suları vardır. Bunların hepsi Tuna nehrinin kollarıdır. Tuna ve diğer akarsular, kış mevsiminde donarlar.

Kıyılar. Romanya kıyıları alçak ve kumluktur, fakat körfez ve liman yoktur.

İklim. Kışları çok soğuk ve yazları sıcak, kara iklimindedir. Yağmurlar az düşer, fakat kışın çok kar yağdığından, toprak, yazın gereken yaşlığı tutabilmektedir.

Ürünler. Romanya önemli miktarda tahıl, tütün, fasulye, nohut gibi taneliler, şeker kamışı yetiştirilir. Bu ülkede halının $\frac{3}{4}$ çu tarım işleriyle uğraşır.

Romanya hayvan ürünü bakımından zengindir. İstatistiklere göre: 12 milyon koyun, 3 mil. domuz, 5 mil. öküz sığırtı v. s. vardır.

Karpat ve Transilvanya Alpleri ormanlarla kaplıdır. Bu ormanlardan çok ve en iyi cins kereste çıkarılır.

Maden. Taşkömürü, tuz, az miktarda altın, gümüş, ve bakır madenleriyle çok miktarda petrol çıkarılır (Yılda 5 milyon ton). Petrol madenleri, Karpatların eteğinde Ploesti şehri yakınındadır.

Fabrika ürünleri: kâğıt, konserve, kumaş, temizlenmiş maden.

Ulaşım. Bütün bölgelerdeki şehirleri Bükreşle, ve aynı zamanda komşu ülkelerle birleştiren sık demiryolları vardır. Tuna nehri de çok elverişli bir ulaştırma yoludur. Vapur postaları oldukça düzgün ve ileridir.

Romanyanın yüzölçümü 300.000³km² nüfusu 18 milyon kisi.

Şehirler. Romanya'nın başşehri G. D. Avrupanın güzel şehirlerinden olan (800.000) nüfuslu Bükreş şehridir.

Diğer önemli şehirler: Yaş, Ploesti, ve Krayova şehirleridir.

Limanlar. Tuna üzerinde Kalaş ve İbrail, Karadenizde Köstence ve Sulines limanları vardır.

Halk. Romanya halkının $\frac{3}{4}$ çü Rumen geri kalan $\frac{1}{4}$ i de Macar, Okranyalı, Alman, Sırp, Bulgar, ve Müslümandır. Bir milyon kadar da yahudi vardır.

Rumenler eski Dak soyundandırılar. Daklar eski Roma uygarlığını kabul etmişlerdi. Onun için bugünkü Rumen dili, lâtın dilinin taklididir.

İdare şekli. Romanya 1946 yılına kadar meşrutî krallık idi. O tarihtenberi Sovyet Rusyanın tesiriyle Sovyet Komünist Cumhuriyeti haline gelmiş ve o şekilde idare edilmektedir.

7. İ T A L Y A

Sınırlar. İtalya G. Avrupa bölgesinin merkezinde kalır. Doğudan Adriyatik ve Yunandenizi, batıdan Tirenilyen denizi, güneyden Akdenizle çevrilmiş, kuzeyden de Fransa, İsviçre ve Yugoslavya ile sınırlanmıştır.

Arazi. İtalyanın kuzey sınırlarını Alp dağları kaplar. Orta ve G. İtalyada Apenin sıradağları Kalabriya yarımadasına kadar uzanır, oradan da Sicilyaya geçer. Avrupanın büyük yanardağları olan: Vezüv, Etna ve Stromboli İtalyadadır. Etna, Sicilya adasında, Stromboli kendi adındaki küçük adacıkta, Vezüv de Napoli şehri yakınındadır. Bunlar Apenin dağlarının devamıdır.

Kuzey İtalyada Alplerle Apeninler arasındaki büyük düzlüğü Lombardiya ovası kaplar. Batı kıyılarında Toskana, Roma, ve Kampanya vadileri meydana gelmiştir. Doğuda Adriyatik kıyılarında dar uzun Apulia ovası vardır.

Akarsular ve göller. İtalyanın en önemli akarsuyu,

dolaylarından birçok kollar alarak Lombardia ovasını sulayan Po nehridir. Bundan sonra Romadan geçen Tiber ve Adige nehirleri vardır.

Önemli göller. Macore, Komo ve yazlık sayfiye merkezlerinden olan Lingano gölleridir.

Boğazlar. İtalyanın güneyinde Apulya yarımadasıyla

R o m a

Arnavutluk arasında Otrant boğazı, aynı şekilde Kalabriya yarımadasıyla Sicilya arasında Messina boğazı meydana gelmiştir.

Yarımada ve adalar. İtalya yarımadası güneyde iki yarımada meydana getirmiştir: G. D. da Kalabria, G. B. da Apulia yarımadalrı. İtalyaya ait iki büyük ada vardır: Sicilya ve Sardinya. Bunlardan başka Büyük Napolyonun sürüldüğü Elbe adacığı ile Napoli körfezine yakın ve Akdenizin en güzel iklimine sahip olan Kapri adası vardır.

Bir de İtalyanın güneyinde başşehri Baleta olan Malta adası varsada, bu ada İngilizlere ait olup Akdeniz donanmasının üsü olarak kullanılmaktadır.

İklim. İtalyanın iklimi bölgelere göre değişiklik gösterir: Kuzey İtalya kara ikliminde, Orta ve Güney İtalya Akdeniz ikliminde, Sicilya ise Afrika iklimindedir. Ülkenin bütün bölgelerine yeter derecede yağmur yağar.

Ürünler. Tarım çok ilerlemiştir. Sistemli olarak ve olağanüstü bir dikkat ve gayretle yapılmaktadır. Kuzey İtalyada çok verimli tahıl tarımı yapılır. Memleketimizde de ekilmekte olan mentana buğdayı İtalyan cinsidir.

Orta İtalya ile G. İtalyada ve Sicilyada zeytin, limon, portokal, ve bağ yetiştirilir. İtalya Avrupada limon ve portakal yetiştirmekte birinci, zeytinyağı ile şarapçılıkta ikinci, ve tahıl ürünlerinde üçüncü gelmektedir. Bunlardan başka hayli miktarda şeker pancarı, pamuk, kenevir ve pirinç de elde edilir.

Hayvan yetiştirme ve ipekçilik de çok ilerlemiştir.

İtalya maden bakımından çok fakirdir. Yanandağlara yakın yerlerde çıkan bol kükürt, güzel mermerler ve maden tuzundan başka, saymağa değer madeni yoktur. Maden kömürü de olmadığından, kömürle yapılacak işleri beyaz kömür adını verdikleri su kuvvetiyle yaparlar. Alp dağlarından hızla inerek gelen akarsular, birçok çağlıyanlar meydana getirir, bu çağlıyanlardan çıkarılan elektrik kuvveti de birçok fabrikaları ucuzca işletir.

İtalyanın en çok makaronya fabrikalarıyla ipekli kumaş fabrikaları anılmıştır. (Makaronya İtalyanların ulusal besinleri olarak söylenir). Aynı zamanda otomobil, büyük gemi tezgahları, makine, motor, çeşitli ecza, dantela, cam v. s. fabrikaları vardır.

İtalyada gerek iç ticarete, gerekse dış ticarete, önemli bir çalışma göze çarpmaktadır.

Ulaştırma. İtalyada çok düzgün demiryolları ve şosa-

lar vardır. Denizlerde düzenli vapur postaları, büyük bir ticaret filosuyla, hava posta uçakları vardır.

İtalyanın yüzölçümü 310.000 km.² nüfusu 45 milyon kisidir.

Şehirler. İtalyanın başşehri eski eserleriyle anılmış, 1.500.000 nüfuslu tarihsel Roma şehridir. Katolik hristiyanların dinsel başkanı olan Papa da Romada oturur.

Diger önemli şehirler: Venedik (200.000) nüfuslu, Tiryeste 300 bin nüfuslu olup B. M. İdaresinde enternasyonal bir sehir olmuştur. Napoli (800.000) nü, Turino (500.000) nü, Floransa (300.000) Cenova (600.000) nü, Milâno (1) milyon nü, Sicilyada Palermo (400) bin nü, Mesina, Katanya, ünlü matematik bilgini (Arşimed) in doğduğu yer olan Sirakusa ile Sardinya adasında Kagliyari önemli şehirdir.

Halk, Dil, Din. İtalyanlar eski Romalıların neslindendirler, fakat sonradan başka ırklarla karışmışlardır. Bunun için kuzey İtalya halkı sarışın, güneydekiler ise esmerdir.

Bugünkü İtalyan dili eski lâtın dilinden doğmuştur.

İtalyanlar hristiyan katolik dinindendirler.

İdare biçimi — İtalya meşrutî krallık idi. 1946 yılında cumhuriyet idare kurulmuştur. Parlâmento ve senato meclisleri tarafından idare olunur.

San Marino Cumhuriyeti

Orta İtalyanın doğusunda Rimini şehrine yakındır. M. S. IV yüzyılda Marino adında azizlerden biri tarafından kurulmuş ve ayrı bir devlet olarak tanınmıştır.

Yüzölçümü 80 km². nüfusu 12.000 kişidir.

8. İSPANYA

Sınırlar. İberik yarımadasının büyük bölümü bu devletin elindedir. Kuzeyden Fransa, batıdan Portekiz ile sınırlanmış, doğudan Akdeniz, K. B. dan Atlas Okyanusuyla çevrilmiştir.

Arazi. İspanya toprakları çok dağlıktır. En büyük dağları, İspanyayı Fransadan ayıran Pirene sıradağlarıdır. Ormanlık sıradağlar devam ederek Kantabr dağlarını meydana getirir. Güneyde Sierra Nevada ile tepeleri her zaman karlarla örtülü Sierra Morena sıra dağları vardır. Ülkenin merkezini büyük Kastilla yaylaları kaplar. Sierra Morena ile Sierra Nevada dağları arasında da alçak Endülüs yaylaları vardır. Doğuda Valensia ovasıyla Ebro nehri boyunca Aragonya vadisi vardır.

Akarsular. Önemli olarak Atlas Okyanusa dökülen Duro, Tajo, Guadyana ile Akdenize dökülen Guadalkebir, ve Ebro nehirleri.

Kıyılar. Doğuda Valensia körfezi vardır. Bu körfezde Barselona, Valensia ve Kartagena limanları kurulmuştur. Güneyde Malaga, Kadiz limanlarıyla, M. S. 1492 tarihinde Kristof Kolombun Amerikayı bulmak için hareket ettiği tarihsel Palo limanı meydana gelmiştir.

Adalar. İspanyanın Akdenizde Balear adaları denen Majorka, Minorka, ile Ibiza, Atlas Okyanusunda da Kanarya adaları vardır.

İklim. Kıyılar Akdeniz, iç taraflar ise kara iklimindedir.

Ürünler. İspanya toprakları çok verimli değildir. Bu sebeple tarım ve hayvan yetiştirme işi pek ilerliyememiştir. Önemli ürünleri şarap, zeytin ve seytinyacı (Zeytinyağında dünyada birinci), tahıl, limon, portakaldır.

Evcil hayvanların her çeşidinden bulunur. Orada, yapaygısı kumaş yapmağa çok elverişli olan ve (merinos) cinsi denilen koyunlar vardır.

İspanya ormanlarında, başka memleketlerde bulunmayan çam ağacının ayrı bir çeşidi vardır, buna (mantar çamı) denir. Bu ağacın kabuğundan şişelere konan mantar tapalar, göğdesinden de kereste yapılır ve İspanyaya büyük bir gelir sağlar, çünkü bütün dünyaya mantar tapalar oradan dağılır.

Toprakaltı zenginliği. İspanya maden bakımından oldukça zengindir. Taçkomürü, demir, bakır, kurçun ve civa madenleri vardır.

Balıkçılık İspanyanın önemli gelir kaynaklarından biridir. Dışarı ve komşu ülkelere sardelye, torik v. s. balıklar satar.

İspanyada endüstri ortadır. Daha ziyade maden ve iplik fabrikaları vardır. Akarsulardan elektrik elde edilmeğe henüz yakında başlanmıştır.

İspanyanın ticaret bakımından durumu pek iyi değildir. Çünkü dışarıya satılan ürünler az, dışarıdan satın aldığı eşyalar çoktur. Yani dışarı giden parası çok, dışarıdan gelen para azdır. İste bu sebeple yavaş yavaş fakirleşmektedir.

Ulaşım. İspanyada çok sık değilsede yeter derecede demiryolu ağı vardır. Bu yollar ülkenin, bütün önemli şehirlerini başşehre ve aynı zamanda komşu memleketlere bağlar. Kıyılarda çalışan vapur postaları çok azdır.

Şehirler. İspanyanın başşehri (1.000.000) nüfuslu tarihsel Madrit şehridir. Ülkenin merkezine kurulmuş olup, yüksek sanat eseri tablolarla süslenmiş meşhur müzeleri vardır.

Diğer önemli şehirler Akdeniz limanlarından (1.000.000) nüfuslu Barselona, Valenzi, Sevilla, Araplar zamanından kalma saraylarıyla anılan Granada ve en büyük donanma limanı olan Kartagena şehirleridir.

İspanyanın yüzölçümü (500.000) km², nüfusu 22 milyondur.

Halk. İspanyol ulusu, Vaskulular, Katalonyalılar, Endülslüler, Kastilliler, Mavritanyalılardan meydana gelmiştir.

Araplarla İspanyolların karışımında meydana gelmedirler.

İspanya şimdiye kadar sırayla Fenikelilerin, Yunanlıların, İbirlerin, Keltlerin, Karhidonalıların, Romalıların, ve en son olarak da Arapların egemenliği altına girmiştir.

XV Yüzyılda erkinliğine kavuşmuş ve Amerikanın İspanya tarafından bulunması üzerine dünyanın en büyük imparatorluğu olmuştur. Fakat sonradan devlet idaresi bozulduğundan

sömürgelerinin çoğunu kaybetmiş ve ikinci sınıf devlet haline gelmiştir.

İspanyollar katolik hristiyan dinindendirler.

İspanya devleti şimdilik diktatörlükle idare edilmektedir.

9. P O R T E K İ Z

Sınırlar ve arazi. Pörtekiz İberik yarımadasının batısında kalır. Doğudan İspanya ile sınır olup kalan yerleri Atlas Okyanusuyla çevrilmiştir.

Portekiz toprakları dağlıktır. İspanyanın sıradağları buradada devam eder. Aynı şekilde İspanyanın nehirleri Portekiz topraklarını da sular.

Ürünler. Portekizde tarım ve hayvancılık o kadar ileri değildir. Başlıca ürünleri: şarap, zeytin, limon, portakal, mısır, pirinç, kereste ve mantardır.

Koyun, keçi v.s. evcil hayvanlar da yetiştirilir, fakat en çok yetistiren hayvan domuzdur.

Balıkçılık ve bilhassa balık konserveçiliği önemli bir gelir sağlar. Bunlardan başka sabun, mantar, şişe tapaları, alkollü içki, porslen, meyve konserveleri v. s. maddeler çıkarılır.

Portekiz birçok devletlerle ticaret yaparsa da en çok alış veriş İngiltere ile dir. Dışarıdan satın aldığı ürünler, kendinin dışarıya sattıklarının üç katıdır.

Ulaşım. Portekizde iki demiryolu vardır, bunlar da İspanya demiryollarının devamıdır. Birçok memleketler arasında işliyen vapur ve uçak postaları da vardır.

Portekizin yüzölçümü (90.000) km². nüfusu (7.500.000) kişidir.

Şehirler. Portekizin başşehri (700) bin nüfuslu Lizbon şehridir. Taj nehri ağzına yakın olup dünyanın en güzel limanlarından biridir. Ciddi bir ticaret hareketi olan önemli bir limandır. Diğer önemli şehirleri Oporto ile Koimbradır.

Halk. Portekizliler İspanyollar ile hısımdırlar. Konuşukları dil, biraz ispanyolcaya benzer.

Portekiz XI yüzyılın başındanberi erkin bir devlettir. Portekiz bir zamanlar ünlü kâşifleri sayesinde Asya, Afrika ve Amerikada birçok sömürgeler ele geçirmiş ve büyük bir devlet olmuştu. Fakat XVIII yüzyılda bunların çoğunu kaybetmiştir. Şimdi Portekizin elinde Büyük Okyanusta bir takım küçük adalarla, Afrikada: Angola, Mozambik ve Portekiz Ginesi isimindeki sömürgeler vardır. Bunların yüzölçümü toplamı (2.500.00) km². dir.

Portekizliler katolik hristiyan dinindendirler.

İdare biçimi şimdilik diknatörlüktür.

B. BATISAL AVRUPA DEVLETLERİ

1. FRANSA

Sınırlar. Fransa, Batısal Avrupanın büyük bir bölümünü kaplar. Doğudan İtalya, İsviçre, Almanya, Lüksemburg, ve Belçika ile, güneyden İspanya ve Akdenizle, Kuzeyden Manş deniziyle, batıdan da Atlas Okyanusuyla çevrilerek sınırlanmıştır.

Arazi. Fransa toprakları G. D. da dağlık, K. B. da ise ovalıktır. G. D. dan kuzeye doğru Alpler uzanır, bunların en yüksek tepesi Monblan olup, yüksekliği 4810 metredir. Bunların devamı olan kuzeyde jura ve Vojia dağları vardır. Güney sınırında Fransa ile İspanya arasında Pirene dağları vardır. Memleketin geri kalan toprakları, verimli büyük bir ovadır.

Akar sular. Fransanın bütün nehirleri kendi ülkesi içinden çıkarlar. Önemli olanları: Manş denizine dökülen Sen, Kuzeydenizine dökülen Möz, Atlas Okyanusuna dökülen Luvar, Garon, ile Akdenize dökülen Ron nehirleridir. Fransa nehirlerinin hepsi, kanallarla birbirine bağlanmış olup nehir taşıtlarının işlemelerine de elverişlidir.

Kıyılar. Akdeniz kıyıları düzdür. Buralarda Lion körfezi, doğal Marsilya limanı, Tulon, ve Nis limanları meydana

gelmiştir. Batı kıyıları derin değildir. Biskay denizinde iki küçük körfez (haliç) meydana gelmiştir : Nanti ve Bordo körfezleri. Bu körfezlere Fransızlar Gironde derler.

Kuzey kıyılarda iki yarımada meydana gelmiştir : Normandiya ve Brötanya yarımadaı. Bu kıyılarda Brest, Havr ve Kalé limanları vardır.

Akdenizde Korsika adası Fransasındır. B. Napolyonun doğduğu ada.

İklim. Fransasın iklimi bazı bölgelerde değişiklik gösterirse de genel olarak orta ve sıhhi dir. En güzel iklim, her zaman ilkbahar havasında bulunan Akdeniz bölgesindedir. Bilhassa (Kiani Akti) adı verilen bölge gayet hoş bir iklim maliktir. Atlas Okyanusu kıyıları ve bütün Batısal Fransa Okyanus iklimindedir, yani ılımandır. Bunu da sağlayan Meksika körfezinden gelen sıcak rüzgarlardır.

Ürünler. Toprak fennî araçlarla ve sistemli olarak işlendiğinden tarım çok ilerlemiştir. Fransa Avrupada şarapçılıkta birinci buğdaycılıkta ikinci gelmektedir.

Hayvan yetiştirme ve balıkçılık işleri de çok ilerlemiştir. Evcil hayvanlar çoktur. Kıyılarda renga, sardelye, bakalyero v. s. balıklar tutulur.

Dışarıya büyük ölçüde taşkömürü, voksit ve demir madeni satar. Demir çıkarmakta, bütün dünyada ikinci gelir.

Endüstri ürünü olarak ipekli kumaş, çok aranan kokular, çeşitli kimya ve eczalar, makine, motor, otomobil, uçak, vagon, lüks eşyası v. s. gibi ürünler çıkarır.

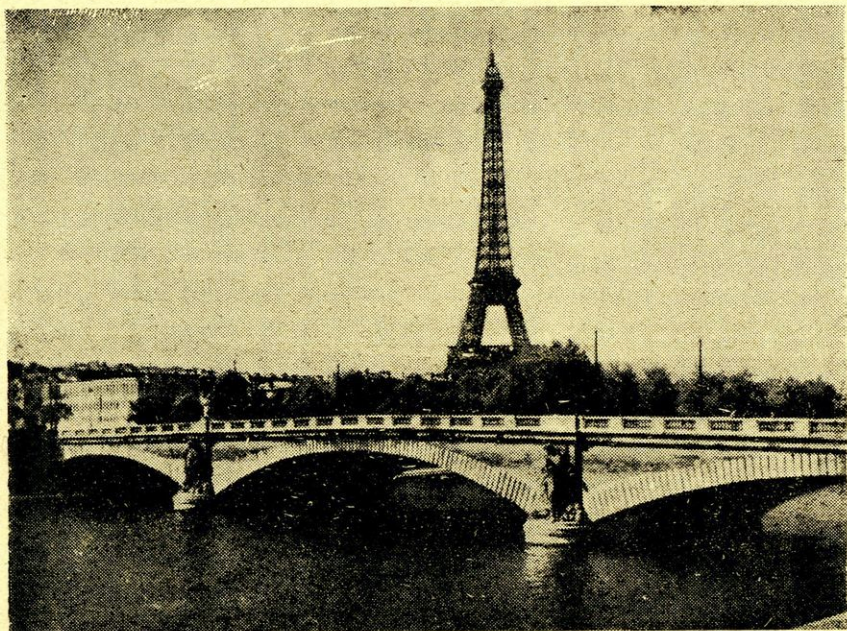
Fransa büyük ticaret yapmakta olup, dışarı sattıkları ile dışarıdan satın aldıklarını dengeye getirmeğe çalışıyor.

Ulaşım. Fransada çok düzgün trenyolu ağlarıyla şosalar ve sık akar su yolları vardır. Nehirler kanallarla birbirine bağlanmıştır. Dış memleketlerle Fransa arasında isliyen düzenli vapur ve uçak postaları vardır

Fransasın yüzölçümü 550.000 km². dir. Avrupada Rusya-dan sonra yüzölçümü bakımından ikinci gelir. Nüfusu 42 milyondur. Fransada dikkati çeken olay nüfus artışı olmaması-

dır. Fransa birçok yıllardanberi hep 42 millyon kişidir.

Şehirler. Fransanın başsehri Sen nehri kıyılarına kurulmuş olan (5) milyon nüfuslu Paris şehridir. Paris, pek çok tarihsel ve değerli eserleriyle dünyanın en güzel şehirlerinden biridir. Gayet güzel binalarla süslüdür. Meşhur, demirden yapılmış ve (300)m. yükseklikteki Eyfel kuleside Paristedir. Bir çok önemli müzeleri vardır. Diyebiliriz ki Paris dünyanın

P a r i s

manevî merkezidir. Bu sebeple dünyanın her tarafından pek çok zekgin çeker.

Diğer önemli şehirler: M. Ö. 600 tarihinde Eski Yunanlıların kurdukları (800.000) nüfuslu Marsilya; ipekçilik ve tabaklık (dericilik) merkezi olan (600.000) nüfuslu Liyon; Şarapları ile ünlü (300.000) nüfuslu Bordo; Havr, Brest, Strazburg, Nis ve savaş limanı Şerburg önemli şehirleridir.

Halk. Fransızlar eski Gal ve Frankların soyundandırılar. Fransa M.S. 850 tarihinde erkin bir devlet olmuştur. O tarihtenberi Avrupada büyük bir kuvvet teşkil etmiş ve dünyanın en uygar bir devleti olarak tanınmıştır.

Birinci ve ikinci dünya savaşlarında (1914 - 1918 ve 1939 - 1945) çok büyük zararlar görmüştür. Fransız halkı şimdi memleketi yeniden bayındırlaştırmak için gayretle çalışmaktadır.

Fransanın birçok sömürgeleri vardır : 1—Afrikada: Tunus, Cezayir, Fas, Sahra, Fransız Kongosu ve Madagaskar adası 2—Asyada: Fransız Çin Hindî. 3—Amerikada: Fransız Ginesi ve Küçük Antiller. 4—Oknyasyada: Yeni Kaledonya sömürgeleridir.

M o n a k o

Fransa ile İtalya arasında bir prensliktir. Nüfusu 35.000 kisidir. Başşehri, kendi adını taşıyan 3000 nüfuslu Monako şehri olup kumarhaneleri ile meşhurdur. Mağrur ve işsiz yengidler oraya kumar oynayarak vakit geçirmeğe giderler.

A n d o r a

Fransa ile İspanya arasında küçük bir devletçiktir. Nüfusu 5000 kişi ye yüzölçümü 450 km². dir. Başşehri Andora şehridir.

İdare biçimi cumhuriyettir.

L ü k s e m b u r g

Prensliktir. Bu küçük hükümetçik Fransa, Almanya ve Belçika arasındadır. Yüzölçümü 2.600 km²., nüfusu (300) bin kisidir. Başşehri Lüksemburg şehridir.

2. BELÇİKA

Sınırlar. Belçika doğudan Almanya, batıdan Fransa, kuzeyden Manş denizi ve Hollanda, güneyden de Fransa ve Lüksemburg ile sınırlanmıştır.

Arazi. Belçika arazisi genel olarak ovalıktır. Yalnız güney yönünde Arden sıradağları vardır. Kıyılar birçok yerlerde deniz yüzünden daha alçaktır. Buralardan deniz sularının taşmaması için kumlarla set ler yaparlar ve bir takım çalı cinsinden bodur ağaçlar yetiştirirler. Ova toprakları verimlidir. Ovalar Möz ve Skalco nehirleri tarafından doldurulmakta olduğundan gittikçe genişleyip büyümektedirler. Adı geçen iki nehir bir çok kanallarla bir birine bağlanmışlardır. Suları taşıtların işlemesine elverişlidir.

İklim. Kıyılar Okyanus iklimindedir, güney bölgesi Ardenlere doğru kara ikliminde olup buralara çok kar yağar.

Ürünler. Tarım ileridir. Tahıl, patates, şekerpancarı, bira yapmakta kullanılan bitkiler, keten, kenevir gibi toprak ürünleri yetiştirilir. Elde edilen tahıl halkın ihtiyacını karşılayamaz, çünkü ekilebilen yerler azdır.

Hayvancılık iyi bir durumdadır. Bilhassa öküz, inek gibi büyük baş hayvanlar daha çoktur.

Belçikada zengin madenkömürü, demir, çinko madenleri vardır. Madenlerin bulunduğu yerlerde büyük endüstri bölgeleri kurulmuştur. Maden, dokuma, ipek işleri yapan fabrikalarda binlerce işçi çalışır.

Belçikanın ekonomik durumu iyidir. Çünkü dışarıya sattıkları, dışarıdan satın aldığı ürünlerden fazladır.

Ulaşım. Yüzölçümüne göre Belçika dünyada demiryolu ağları en sık olan bir ülkedir. Şosaları son derece düzgündür. Nehirlerde işliyen taşıtlar, çok sistemli bir surette çalışır ve ulaştırma işlerini kolaylaştırırlar.

Anvers ve Ostende limanları transit ticaretiyle meshurdurlar. Belçikanın yüzölçümü 30.000 km². (Makedonya kadar) dır. Nüfusu (8.500.000) kişidir. Yüzölçümüne göre Avrupada nüfusu en sık ülke Belçikadır.

Şehirler. Belçikanın başşehri ülkenin manevî ve ekonomik merkezi olan Brüksel şehridir. (800.000) nüfusu vardır. Diğer önemli şehirleri: Anvers, Gand, Ostende ve Liej şehirleridir.

Halk. Belçika 1830 tarihinde erkin bir devlet olmuştur. Her iki dünya savaşında da büyük zararlar görmüş ve harap olmuştur. Fakat halk çok çalışkan ve uygar olduğundan, bu yaraları çabucak kapamıştır.

Belçikalılar iki ırka ayrılırlar: Flaman ve Valon.

Resmî dilleri fransızcadır fakat flamanca da okuturlar.

Belçikalıların çoğu katoliktir, fakat protestan olanlar da vardır.

İdare biçimi—Belçika meşrutî krallıktır.

Belçikanın Afrikada $2\frac{1}{2}$ milyon km². yüzölçümü ve 10 milyon nüfusu olan Belçika Kongosu adında bir sömürgesi vardır. Bu sömürge'nin başşehri Leopoldvil şehridir.

3. HOLÂNDA

Sınırlar. Holanda doğudan Almanya, güneyden Belçika' kuzey ve batıdan Almandeniziyle kuşatılarak sınırlanmıştır.

Arazi. Bütün ülke baştanbaşa büyük bir ovadır. Yalnız güney doğuda yüksekliği 300 metreyi aşmıyan tepeler bulunur; kıyıya doğru olan topraklar deniz yüzünden yedi metre kadar alçaktır. Bu sebeple bu ülkeye (Holland) yani alçak memleket adı verilmiştir. Deniz sularının içerilere girmesini önlemek için bütün kıyı boyunca (10) metre yüksekliğinde setler yapılmıştır.

Akar sular, göller ve bataklıklar. Holanda toprakları Möz, Ren ve Skaldo nehirleri tarafından sulanır. Bu nehirlerin suları taşıtların işlemesine elverişli olduğundan ulaştırma işini de görürler. Bir zamanlar Holanda toprakları birçok göllerle kaplıydı. Fakat Holandalıların yorulmıyan gayret ve sabırlı, cesaretli çalışmasıyla bu göller kurutularak ekilebilir, işlenebilir bir hale getirilmiştir. Kurutularak tarım yapılmakta olan toprakları su baskınlarından korumak için halk, yağmur ve gelgitlerle her zaman savaş halindedir. Tabiatla yapılan bu savaşlarda kanallar ve yeldeğirmenleri de büyük faydalar sağlar. Kanallar suların akışını düzenler, yeldeğir-

menleri de yağmurlardan toplanan suları denize boşaldırlar.

İklim. Holanda okyanus iklimindedir. Kışlar ılık, yazlar serin geçer. Yılın birçok günleri yağmurludur.

Ürünler. Holandalılar övmeğe değer çiftçidirler. Tarımı son sistem araçlarla yaparlar ve her çeşit toprak ürünü yetiştirirler. En çoğu patates, şekerpancarı, sebze, meyve v.s. yetiştirilir, hele çiçekcilik çok ilerlemiştir. Holandanın çiçek tohumları dünyanın her tarafından aranmaktadır.

Çayırlar yumuşak ve nemli iklimin yardımıyla her mevsimde yeşildir. Bu çayırlarda pek çok çeşitli inekler beslenir. Sütlerinden yoğunlaştırılmış kutu sütü, tereyağı, peynir yapılır.

Balıkçılık da Holandanın önemli gelir kaynaklarından biridir. Büyük ölçüde renga ve sombaliği tutulur. Bunların bir kısmı da kurutularak dünyanın bir çok ülkelerine satılır.

Holanda az olarak dışarıya petrol ve taşkömürü satar.

Fabrika ürünleri çoktur. Başlıcaları : gemi, otomobil, kumaş, sütlü maddeler, ilaç ve kimyasal maddeler, işlenmiş elmas ve diğer kıymetli taşlar, elektrik araçları v. s. dir.

Holanda gemicilikte dünya ulusları içinde beşinci gelmektedir. Ticaret filosu bütün dünya limanlarına seferler yapar. Holandanın ulaştırma işleri gayet düzgün ve son sistemdir.

Yüzölçümü 34.000 km.², nüfusu (9) milyondur.

Şehirler. Holandanın başşehri 400 bin nüfuslu Hagi şehridir. Milletlerarası Mahkeme (Adalet Divanı) da bu şehirdedir.

Diğer önemli şehirleri : Amsterdam, Roterdam, Utreht, Haarlem ve muazzam Filips Radyo fabrikalarının bulunduğu Aidhofen v.s. şehirlerdir.

Holandalılar Alman soyundandırılar. Orta çağda İspanya egemenliği altında idi. XVII yüzyılda erkinliğe kavuşabilmiştir. Her iki Dünya Savaşında da zarar görmüştür.

Halkın çoğu protestan, bir kısmı da katoliktir.

İdare şekli, meşrutî krallıktır.

Holandanın birçok sömürgeleri vardır : 1) Asyada : Doğu Hint adaları, Borneo, Cava, Sumatra ve Celebes ; 2) Okyanusyada Yeni Ginenin yarısı ; 3) Amerikada Antillerden bazı küçük adalarla Güney Amerikada Holanda Ginesi Holanda'nın sömürgesi olup bunların yüzölçümlerinin toplamı 2.000.000 km² ve nüfusları da (60) milyon kişidir.

4. BÜYÜK BRİTANYA VE İRLANDA

Sınırlar. Büyük Britanya, Avrupanın kuzey batısında 50° ile 60° kuzey enlemleri arasında bulunan (800) kadar küçük ada ile iki büyük adadan ibarettir (Büyük Britanya ve İrlanda). Büyük Britanya adasının merkez ve güney bölgesine İngiltere, güney batısına Ualler memleketi, kuzeyine de İskoçya denilir. İskoçya, Ual memleketleri, İngiltere Kuzey İrlanda, Hebrid, ve Orkney adaları hep beraber Büyük Britanya devletini meydana getirirler.

Arazi. Büyük Britanyada büyük ve yüksek dağlar yoktur. İskoçyada Grampian sıradağları merkezde Pennin dağları, Ualler memleketinde de Kambrian dağları vardır. Geri kalan topraklar, sıra sıra ve birbirine bitişik birçok, verimli ovalardan meydana gelmiştir.

İrlanda adası, kuzey ve güney taraflarında bulunan alçak sıradağlardan başka, geriye kalan yerleri büyük bir ovalıktır.

Akar sular. İngilterede Taymis nehrinden başka önemli nehirler yoktur.

Kıyılar. Haritada Britanya adalarına bakacak olursak kıyılarında birçok körfezcikler bulunduğunu görürüz. Bu körfezler girinti ve çıkıntılar, daha çok batı kıyılarındadır.

Doğu kıyıları alçak ve düzdür.

Büyük Britanya adası Avrupadan Kale (Dover) boğazıyla, İrlanda adasından da Sen jorj boğazıyla ayrılır.

İklim. Britanya adaları okyanus iklimindedir. Havanın sıcaklığında büyük değişiklikler göze çarpmaz, kışlar ılık yaz

mevsimleri ise serince geçer. Her mevsimde bol yağmurlar düşer. Hele G. B. yönlerine daha çok yağar. Kışın çok sis olur. Bu sis o kadar fazla olur ki elektrikler yandığı halde, Londrada bütün taşıtlar kaza olmaması için oldukları yerde kalır, sisin kalkmasını beklerler. İngilterede iklimin nemli ve yumuşak olmasını sağlayan Meksika körfezinden gelen sıcak su akıntısıdır. Eğer bu akıntı olmasaydı, Britanya adaları çok soğuk bir memleket olacaktı.

Ürünler. Tarım işleri her ne kadar ileri ise de yetiştirilen ürün azdır, çünkü ekilen topraklar azdır. Başlıca ürünler : buğday, arpa, yulaf, patates çavdar v.s. yetiştirilir. Çavdardan ulusal içkileri olan (viski) yaparlar.

Hayvan yetiştirme işi sistemli olarak yapılır. İngilizler çeşit cins hayvanları çiftleştirerek çok iyi cins at, inek, öküz, domuz, tavuk ve av hayvanları yetiştirmeğe muvaffak olmuşlardır.

Orman zenginliği yoktur. Bu sebeple İskandinav memleketlerinden kereste satın alır.

Balıkçılık büyük ulusal gelirlerden biridir. Özel olarak bu iş için büyük bir balıkçı filosu vardır. Dünyanın en büyük balıkçı limanları İngiltere ve İskoçyadadır. Alman denizi derin olmadığından pek çok renga, som, ve bakalyero balığı toplanır.

İngiltere dışarı demir, kurşun, bakır, kalay, çinko ve maden kömürü satar. Çıkarılan maden kömürü pek çoktur (yılıda 300 milyon ton).

İngiltere endüstride Amerika Birleşik Devletlerinden sonra ikinci gelir. Maden çıkarma endüstrisi başta gelir. Otomobil, uçak, çelik endüstrisi ile (ticaret, yolcu, savaş) gemileri yapan muazzam gemi tezgahları (tersaneler); (yünlü, pamuklu, ipekli, ketenli) kumaş fabrikaları, Hint bitkisi «yuta» dan çuval ve urgan yapan fabrikalar, kimyasal ürünler ve ilaç fabrikaları, porslen, cam, kağıt, bira v.s. endüstriye ait pek çok fabrikalar vardır.

Büyük Britanyanın ticareti çok ileridir. Dışarıya fabrika

ürünleri satar, dışarıdan işlenmemiş maddelerle besin maddeleri alır.

Ulaşım. B. Britanyanın ticaret filosu dünyanın en büyük ticaret filosudur. Bütün dünya limanları arasında en çok vapur postaları işliyen devlet B. Britanyadır. Ülke içindeki demiryolu ağlarıyla akar su yolları övmeğe değer derecede düzgündür. İngiliz şirketlerinin posta uçakları Avrupa, Asya, Afrika ve Avustralya kıtaları arasında işliyerek seferler yaparlar.

B. Britanyanın yüzölçümü 315.000 km.², nüfusu (50) milyon kişidir.

Şehirler. B. Britanya devletinin başşehri, bütün dünyada büyüklükçe Newyorktan sonra ikinci gelen ve kenar mahalleleriyle beraber 8 1/2. milyon nüfusu olan Londra şehridir. Taymis nehri kıyılarına kurulmuş, çok eski bir şehirdir. İçinde pek çok büyük binalar, saraylar, hayret verici büyüklükte ilim, fen ve teknik tesisleri, ve dünyanın en zengin müzeleri vardır.

Büyük Britanyada 50 tane, 100.000 den fazla nüfuslu şehir vardır. Önemli olanları belliyelim: Liverpool (1.000.000) nü. pamuk ticaret merkezidir. Mançester (750.000) nü. İplik kumaş dokuma merkezi; Birmingam (1.000.000) nü. maden endüstrisi merkezi. Glaskov (1.100.000) nü. Dünyanın en büyük gemi tezgâhları vardır. Edimburg (500.000) nüfuslu. İskoçyanın başşehridir.

Plimut ve Portsmut İngilterenin savaş limanlarıdır

İrlandanın yüzölçümü 80.000 km.², nüfusu 5 milyondur.

İrlanda siyasi olarak iki bölüme ayrılır. Ulster adı verilen K. D. bölümü B. Britanya Devleti idaresinde olup başşehri Belfast tır. Geriye kalan büyük bölümü de ayrı bir devlet olup başşehri Dublin dir.

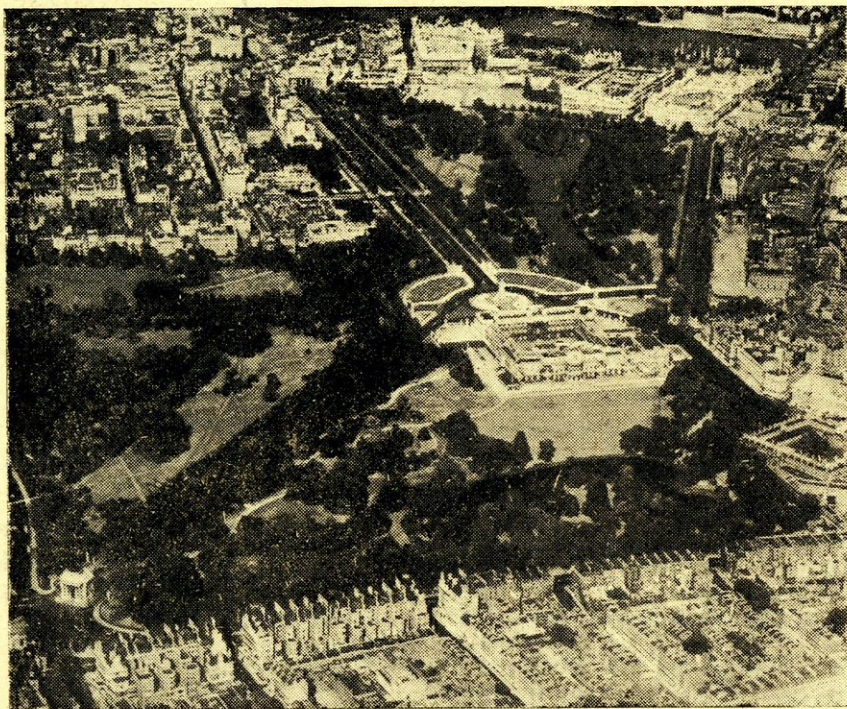
Din. Büyük Britanyalılar protestan, İrlandalılar katoliktirler.

Halk. Büyük Britanya halkına Anglosakson adı verilir. Bunlar M.S. V yüzyılda Almanyadan geçerek Britanya

adalarını işgal etmişlerdir. O çağlarda Britanyada Keltler ile İskoçlar oturuyorlardı.

İngilizler sabırlı olmaları, cesaret ve kurnazlıklarıyla meşhurdurlar.

İngiltere XV yüzyıl başlarında bütün dünya denizlerine hakim oldu. 400 Yıl içinde çok büyük bir imparatorluk kur-

L o n d r a

mağa muvaffak olmuştur. «Britanya Devletleri Birleşik Krallığı» adını taşıyan bu devlet şu dominyonlardan meydana gelmiştir : İrlanda, Kanada, Güney Afrika Birliği, Avustralya, Yeni Zeland, Pakistan, Hindistan ve Seylan.

Bu serbest devletlerden başka Afrikada : İngiliz - Mısır Sudanı; Somali, Rodesia, Nijeria ve Kenia; Asyada : Yeni

Gine nin bir parçası, Hint adaları; Amerikada : Guiana ve Antil'lerin bazı adaları İngilterenin sömürgeleridir.

İngiltere denizlerdeki egemenliğini devam ettirebilmek için dünyanın en önemli boğaz ve üslerini elde etmiştir. Bunlar : Cebeltarik, Malta, Kıbrıs, Aden, Singapur ve Hong Kong tur.

İngiltere II Dünya Savaşından sonra birinciliği kaybetmiş, yerini Amerika Birleşik Devletleri almıştır.

C. ORTA AVRUPA DEVLETLERİ

1. ALMANYA

Sınırlar. Almanya kuzeyden Danimarka ile sınırlanarak Baldik ve Alman denizleri ile çevrilmiş, güneyden Avusturya ve İsviçre ile, doğudan Avusturya, Çekoslovakya ve Polonya, batıdan da Holanda, Belçika ve Fransa ile sınırlanmıştır.

Arazi. Almanya topraklarının kuzey yönü ovalık, güney yönü ise dağlıktır. Buralarda batıdan doğuya doğru Bavyera Alpleri, Kara Orman, Bohemya dağları uzanır. Geri kalan toprakları Danimarkadan ta Polonya ya kadar çok büyük bir ovadır.

Akar sular. Almanyanın önemli nehirleri: Kara Orman dan çıkan Tuna nehriyle Ren, Oder ve Elde sularıdır. Bu nehirlerin hepsi taşıtların işlemesine elverişlidir.

İklim. Baltık kıyıları kara ikliminde, yalnız Kuzey batıda Kuzeydenizi kıyıları okyanus iklimindedir.

Ürünler. Almanyanın toprakları tarıma pek elverişli değildir. En çok çavdar, yulaf ve patates ekilir. Patatesi hem yemek olarak yerler hem de öğüdüp un yaparak ekmek yerine yerler. Pek çok şeker pancarıyla, biracılıkta kullanılan serbetçi otu, sebze, az miktarda buğday, arpa ve tütün başlıca ürünleridir.

Hayvan yetiştirme işi ilerlemiştir. En çok yetiştirilen hay-

vanlar : domuz, öküz ve keçidir. Almanlar domuz etini çok yerler.

Güneyin çok sık ormanlarından kereste ve reçine çıkarılır.

Almanyanın en önemli madenleri taş kömürü ile linyittir. Fakat dışarı demir, bakır, kurşun, gümüş, çinko ve potas madenleri de satar.

Almanya dünyanın büyük endüstri ülkelerinden biridir. Alman endüstrisi bu günkü ileri durumunu, bol taş kömürü ile hidroelektrik gücüne borçludur. En büyük fabrikalar Ren nehri ile Fransa arasında Rur vadisinde toplanmıştır. Maden endüstrisi: otomobil, trakter, makine, çeşitli araçlar, uçak, vagon, v.s. fabrikaları. Kimyasal ürünler: sunî petrol, sunî kauçuk, meşhur (Anilin) boya, sunî gübreler, ilaç ile cam işleri, dürbün, elektrik fenerleri, kumaş, kitap, çocuk oyuncakları, musiki araçları v.s. işler yapan pek çok fabrikalar vardır.

Ticaret ve ulaştırma işleri II Dünya Savaşı sonunda çok bozulmuştu, fakat şimdi yeniden gelişmeğe başlamıştır.

Almanyanın yüzölçümü 350.000 km² kadar vardır. Nüfusu 70 milyon kişidir.

Şehirler. Almanyanın başşehri 4¹/₂ milyon nüfuslu Berlin şehridir. Üstün birer sanat esri olan binaları müzeleri ve meydanlarıyla Berlin çok güzel bir şehirdir. Berlin şimdi Amerikan, İngiliz, Fransız ve Rus işgal kuvvetleri tarafından dört ayrı bölgeye ayrılmış olup, her devlet kendi bölgesini idare etmektedir.

Hamburg, Bremen ve Kiel Almanyanın büyük limanlarıdır. Bavyeranın başşehri Münih. Kitapçılık ve basımevleriyle anılmış Laypzig, çocuk oyuncakları endüstrisi merkezi Nürnberg, boya endüstrisi merkezi Frankfurt, Kolonyasıyla meşhur Kolonya, mamalı (Krup) savaş endüstrisi fabrikalarının bulunduğu Essen önemli şehirlerdir. Bunlardan başka 100.000 den fazla nüfuslu 50 şehir daha vardır.

Halk. Almanlar Tefton ve Germen soyundandırılar.

Fakat sonradan başka soylarla karışmışlar, bilhassa İslavlarla daha çok karışmışlardır. VIII yüzyılda Büyük Karl sonsuz Germen imparatorluğu kurmuştu. Fakat sonradan bu imparatorluk kuvetini kaybederek birçok küçük devletlere ayrılmıştır. 1870 yılında bu küçük devletler gene birleşerek yeni bir Alman imparatorluğu kurmuşlar ve bütün dünya uluslarını kendi egemenlikleri altına geçirerek cihangir olmak sevdasına düşmüşlerdir.

Almanya yukarıda anlattığımız cihangirlik hulyası ile 1914 - 1918 ve 1939 - 1945 her iki Dünya Savaşının çıkmasına sebep olmuş, fakat her ikisinde de yenilerek hem kendinin ve hem de bütün dünyanın pek büyük telefat ve zararlar görmesine sebep olmuştur.

Devletlerle Almanya arasında henüz barış antlaşması imzalanmadığından durumu kesin olarak bellideğildir.

Almanya şimdi Doğu ve Batı olmak üzere iki devlet halindedir. Merkezi Berlin olan Doğu Almanya Rus işgali altındadır. Bunlara zorla Komünist rejimi kabul ettirilmiştir.

Başşehri Bon olan Batı Almanya, Amerikan, İngiliz ve Fransız işgali altında olup cumhuriyetle idare edilmektedir. Geçici olarak Alman topraklarında bir üçüncü devlet de Fransa ile Almanya arasında Rur bölgesinde kurulmuştur. Başşehri Saar Brüken dir.

2. İSVİÇRE

Sınırlar. İsviçre Avrupanın merkezinde bulunur. Doğudan Avusturya, batıdan Fransa, kuzeyden Almanya, güneyden de İtalya ile sınırlanmıştır.

Arazi. İsviçre dağlık bir memleket olup Alp sıradağlarının merkezindedir. Bu sebeple İsviçre Avrupanın en yüksek ülkesi sayılır. Alplerin en yüksek tepesi Mon Blan İsviçrededir. Bu tepenin etekleri batıdan doğuya doğru 400—500 metre genişliğinde bir yayla meydana getirerek bütün İsviçreyi kaplar.

M. Ö. Kartaca generalı Anibal, Alp dağlarını çok güç-

lülle aşmış ve girebilmişti. Şimdi ise 15 km. uzunluğunda bir tünel ile pek kısa bir zamanda ve kolayça İsviçreden İtalyaya geçilmektedir.

Akar sular. Avrupanın en önemli nehirleri Ron, Ren, Po, Adige ve Tuna nehirleri hep İsviçre dağlarından doğarlar. Dağlar arasında çukurlarda birçok göller vardır.

Bunların önemlileri: Jenev, Zürih, Lükern ve Konstans gölleridir.

İklim. Dağlık bölgelerde soğuk, vadilerde tatlı ve ılıman, genel olarak sıhhi dir. Bu sebeple İsviçrede birçok verem sanatoryomları kurulmuş olup Avrupanın birçok ülkelelerinden hastalar tedavi için bu sanatoryomlara gelirler.

İsviçrenin çok sıhhi iklimiyle her yerde bulunmayan eşsiz doğal güzellikleri yalnız hastaları değil, aynı zamanda birçok gezgin ve Alpinistleri de kendine çekmektedir.

Ürün. İsviçre az miktarda tahıl, üzüm ve yemiş çıkarır. Hayvan yetiştirme işi çok ileridir. İsviçre inekleri bütün dünyada meşhurdur. (2.000.000) baş inek vardır.

Ormanlarından az miktarda kereste ile göllerinden de balık çıkarılır. Az olarak demir, nikel ve bakır madeni vardır. Endüstride yalnız beyaz kömür kullanılır. Kumaş ve kimya endüstrisiyle çeşitli saat ve eçza (ilaç) fabrikaları vardır. Saat endüstrisinde dünyada birincidir.

İsviçrenin en büyük gelir kaynağı turistlerdir. İsviçre pek çok turist (gezgin) çektiğinden otelcilik de çok ilerlemiştir.

Ulaşım. Düzgün şosa yolları vardır. Uçak postalarıyla bütün Avrupa devletlerine bağlıdır.

Yüzölçümü 41.300 km.², nüfusu 4.500.000 kişidir. İsviçrenin başşehri 150.000 nüfuslu Bern şehridir. Burada orta çağdan kalma güzel ve önemli binalar vardır. Diğer önemli şehirleri de Lozan, Genevre ve Zürih şehirleridir.

Halk. İsviçreliiler Kelt'lerin soyundandırılar. İsviçre 1648 yılında Vestfal antlaşmasında erkin bir devlet olarak tanınmıştır. Bu devlet, tarafsız bir ülke olup hiçbir tarafa karış-

madığından her iki Dünya Savaşında da savaşa katılmamış ve tabiatıyla zarar da görmemiştir.

Uygarlıkta o kadar ileri gitmiştir ki bütün dünya uluslarına örnek olmaktadır. Bu ülkede hırsızlık, cana kıyma v. s. gibi kötü olaylar o kadar seyrek olur ki hiç olmaz da diyebiliriz. Bu sebeple mahkemeler ve polisler için hiçbir yapacak iş olupıp hapisaneler de boştur.

İsviçrelilerin kendilerinin ayrı dilleri olmayıp Alman Fransız ve İtalyan dillerini konuşurlar.

İdare biçimi. İsviçre birleşik cumhuriyetle idare edilir. Devlet, Kanton adı verilen 25 ayrı hükümetten meydana gelmiştir.

Din. Halk katolik ve protestan din ve mezheplerindedirler.

3. AVUSTURYA

Sınır. Avusturya kuzeyden Çekoslovakya, güneyden İtalya, ve Yugoslavya, doğudan Macaristan, batıdan da Almanya ve İsviçre ile sınırlanmıştır. Avusturya da İsviçre gibi denizden uzaktır.

Arazi. Avusturya topraklarının çoğu dağlıktır. Batı yönünü Alp dağlarının kolları kaplar, bunlara Doğu Alpler denir. Doğu ve kuzey doğu yönleri ovalıktır. Bu ovalar Tuna nehri tarafından sulanır.

İklim. Avusturya kara ikliminde olup sıhhi dir. Batısında orman çok olduğundan bol yağmur yağar.

Ürün. Avusturyanın arazisi dar olduğundan tarım da az yapılır. Başlıca çıkan ürünler : mısır, patates, ve seker pancarıdır. Memlekette en önemli iş, ormanlardan elde edilen kerestecilikdir. Az miktarda petrol ve taş kömürü vardır.

Endüstri çok ileridir. Maden, kağıt, dokuma, tarım araçları (traktör ve harman makineleri) mobile fabrikaları çoktur.

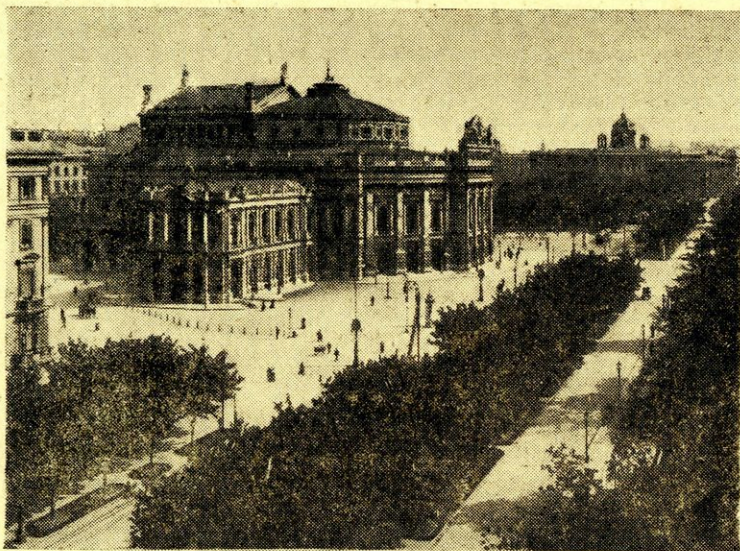
Ulaştırma. Avusturyada demiryolları ve şosalar çok

ve düzgündür. Ayrıca Tuna nehrinde işliyen taşıtlar da ulaşımı kolaylaştırırlar.

Başşehri, Tuna nehri kenarına kurulmuş olan (2) milyon nüfuslu Viyana şehridir. Viyana Avrupanın en güzel şehirlerinden olup bütün Avrupa demiryollarının merkezidir.

Halk. Avusturyalılar Germen soyundan olup Almanca konuşurlar. Hristiyan katolik dinindendirler.

Avusturya 1830 yılına kadar Alman İmaratorluğunun merkezidi. Sonradan Avusturya - Macaristan İmparatorluğu ha-

V i y a n a

line gelerek I. Dünya Savaşına kadar yaşamış ve savaşta yenildiğinden, birçok topraklarını kaybederek küçük devletler sırasına inmiştir. 1938 yılında Alman diktatörü Hitler, Avusturyayı Almanyaya ilhak etmişti. Fakat II Dünya Savaşı sonunda, 1945 yılında Avusturya gene erkinliğine kavuşmuştır.

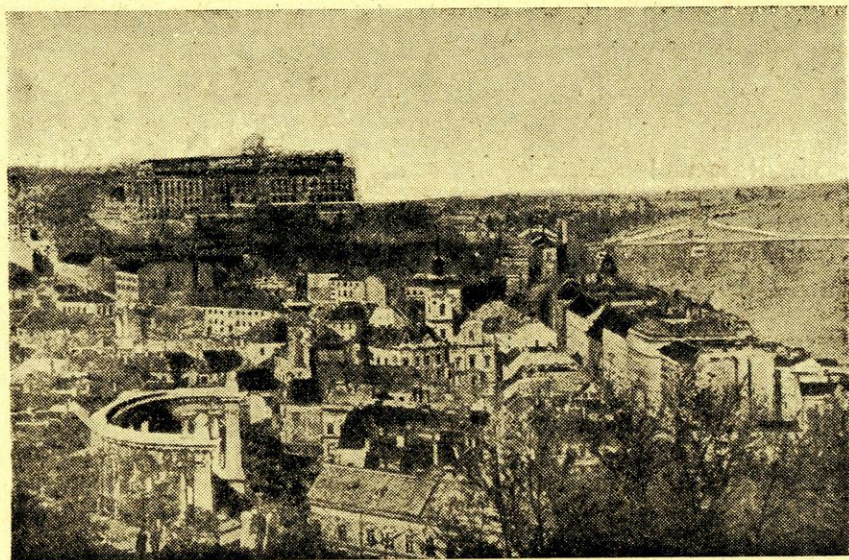
Avusturya cumhuriyetle idare edilmektedir.

Yüzölçümü 84.000 km²., nüfusu 7.000.008 kişidir.

4. MACARİSTAN

Sınırlar. Macaristan kuzeyden Çekoslovakya; güneyden Yugoslavya; doğudan Romanya; batıdan da İsviçre ile sınırlanmıştır.

Arazi. Macaristan toprakları Alp, Karpat ve Transilvanya dağları arasında bulunan büyük bir ovadır. Jeoloji bilgilerinin bildirdiklerine göre; Macaristan eski çağlarda bü-

B u d a p e ş t e

yük bir göl idi. Sonradan yeryükündeki değişmelerin sonucu olarak bu gölün suları Karadenize dökülmüş ve o gölün yerinde şimdi, Balato adını taşıyan göl kalmıştır. Bu büyük ovayı Tunadan başka, onun büyük kolları olan Drava ile Tisa nehirleri sular. Bu ovada hiçbir ağaç yoktur. Macaristanın batı yönü çok sık ormanlarla kaplıdır.

İklim. Macaristan çok ısert kara iklimindedir. Yâni yazlar çok sıcak kışlar ise çok soğuk geçer.

Ürünler. Macaristanda tarım çok ileridir. Bol miktar-
da tahıl, şeker pancarı, patates v.s. yetiştirilir.
Hayvan yetiştirme—Öküz, koyun, domuz, v.s. beslenir. Macar
beygirleri bütün dünyada anılmıştır.

Karpat dağlarında demir, voksit ve linyit madenleri
çıkır.

Endüstri ürünleri : tarım makineleri, deriler, Macaristan
salamları v.s. dir.

Macaristanın başkenti (500.000) nüfuslu Budapeşte şeh-
ridir. Bu şehir Tuna nehrinin her iki kıyısına kurulmuş olup
köprülerle birbirine bağlanmıştır.

Halk. Macarlar tatar ırkındandırlar. Çok vatansever
insanlardır. Hristyan katoliktirler. 1945 yılındanberi Rus iş-
galı altında olup kendilerine zorla komünist idare şekli ka-
bul ettirilmişştir.

5. ÇEKOSLOVAKYA

Sınırlar. Çekoslovakya doğudan Polonya; batıdan
ve kuzeyden Almanya; güneyden Avusturya ve Macaris-
tan la sınırlanmıştır. Çekoslovakya üç memleketin birleşme-
sinden meydana gelmiştir : batıda Bohemya, merkezde Mo-
ravya, doğuda da Slovakia bulunmaktadır.

Arazi. Çekoslovakya topraklarının her tarafı dağ-
lıktır. Doğusunda Karpatlar, kuzey doğusunda Südet, kuze-
yinde Erç ve güney batısında da Bohemya sıradağları vardır.
Bu dağlar çam, meşe, kayın v.s. ağaçlarla kaplıdır. Dağ-
lar arasında büyük Bohemya yaylası ile Moravya ovası
vardır.

Akar sular. Kuzey denizine dökülen Elbe nehriyle
Tuna nehrinin kolu olan Morava suyu Çekoslovakya dağla-
rından doğarlar. Çekoslovakya kara ikliminde olup çok sı-
cak ve çok soğuk olur.

Ürünler. Tarım ve hayvancılık çok ileridir. Ormancı-
lık da ileri gitmiş olup bol kereste çıkarılır.

Maden — Pek çok miktarda demir ve taş kömürü, az olarak da bakır, kurşun, petrol ve uranium madeni vardır.

Çekoslovakyanın endüstri çok kıymetlidir. Savaş aletleri yapan meşhur Skonta fabrikaları buradadır. Kağıt, kurşunkalemi, şeker, bira, pamuk ve keten, kumaş, porslen, kristal, cam fabrikaları vardır.

Ticaret yüksek bir durumdadır, çünkü dışarı sattıkları, aldıklarından fazladır.

Ulaştırma yolları son sistem olup gayet düzgündür.

Yüzölçümü 140.000 km²., nüfusu (14) milyondur.

Başkenti 850.000 nüfuslu Prag şehridir. Diğer önemli şehirler : Bratislava, Pilsne ve Burno şehirleridir. Karlsbad ve Maryenbad şehirleri kaplıcalarıyla ün kazanmışlardır. Bu iki şehre her yıl dünyanın her tarafından binlerce turist gelir.

Halk. Çekoslovaklar islav soyundandırılar, fakat Almanlarla çok karışmışlardır. Çekoslovaklar, devletin adından da anlaşıldığı gibi, iki ayrı soyun birleşmesinden meydana gelmiştir : Çek ve Slovak.

Çekoslovak halkı çok çalışkan ve terakkıyı seven insanlardır. Bugün konuşulan Çekoslovak dili islavcadan doğmuştur.

Çekoslovokya 1918 yılına kadar Alman egemenliği altındaydı. I Dünya Savaşından sonra erkinliğe kavuşarak hür ve bağımsız bir devlet olmuş ise de erkinlikleri pek uzun sürmemiştir. Çünkü 1938 tarihinde Almanya cibri olarak tekrar işgal edip kendine katmıştır. Fakat 1945 yılında II Dünya Savaşı Almanların yenilmesiyle sona erince, Çekoslovakya tekrar erkinliğine kavuşmuştur. Fakat o sırada memleket Rus ordularının işgali altında bulunduğundan, Rus'lar zorla kendilerine komünist idare şeklini kapul ettirmişlerdir.

Din. Halkın $\frac{80}{100}$ ni katolik, geri kalanı ortodoks mezhebindendir.

1. POLONYA

Sınırlar ve arazi. Polonya doğudan Rusya; batıdan Almanya; kuzeyden Litvanya ve Baltik denizi; güneyden de Çekoslovakya ve Romanya ile sınırlanmıştır.

Poyonyanın güney ve güney batı yönlerinde Karpat ve Galiçya dağları vardır. Bu dağlar ormanlarla kaplıdır. Geri kalan diğer yerleri ise bütün ovalıktır. Polonya ovasının kuzey yönü çok kumluk ve çakıllık olduğundan çok verimli değildir. Fakat merkezinde kalan yaylanın toprakları çok verimlidir.

Akar sular. Polonya dağlarından doğarak Vístül nehrine katılan birçok küçük nehirler vardır. Bunlar taşıtların işlemesine elverişlidirler, yalnız kış mevsiminde üç ay kadar buz tutup donarlar.

İklim. Polonya kara iklimindedir. Kışın çok şiddetli soğuklar, yazları da çok sıcak olur. Ülkenin doğu yönünde karların erimesiyle birçok bataklık ve göller meydana gelerek havayı bozarlar.

Polonya genel olarak tarım memleketidir. Kuzeyde kumsal ovalarda patates ve çavdar yetiştirilir. Merkezde büyük yaylalarda ise buğday, arpa, yulaf, şek pancarı, keten ve kenevir ekilip biçilir.

Polonya hayvan yetiştirmede, kümes hayvanları da beraber olarak, Avrupada birinci gelir. Orman ürünleri var-sada bunlardan istifade edememektedir.

Polonya taş kömürü, çinko, potas ve petrol madenlerinde, Avrupada üçüncü gelir.

Endüstri. Kumaş ipliği fabrikalarıyla çeşitli maden işlerine ait fabrikalar vardır.

Ulaşım. Polonyanın doğu taraflarında ulaştırma işleri geriyse de diğer taraflarında iyidir.

Yüzölçümü 390.000 km.², nüfusu (24) milyon kişidir.

Polonya nın II Dünya Savaşından önce 32 milyon nüfusu

vardı. Fakat savaşta Almanlar ve Ruslar tarafından pek çok telefata görmüşlerdir.

Polonyanın başşehri Vístül nehri kıyısında bulunan 1.200. 000 nüfuslu Varşova şehridir. Diğer büyük şehirleri de Loç, Pozen, ve eski Lehistanın başşehri olan tarihsel Krakovi şehirleridir.

Polonyalılar islav ırkından olup tarihlerinden anlaşıldığına göre çok cefakâr bir ulustur. Komşu devletler : Almanya, Avusturya ve Rusya, bu devleti iki kere dağıdıp paylaşmışlardır. 1918 yılında I. Dünya Savaşı sonunda erkinliğe kavuşmuş ve epeyce ileri gitmişti. Fakat 1939 tarihinde Alman diktatörü Hitler, Baltık denizi kıyılarında bulunan Danzig adında bir şehri bahane ederek Polonyaya hücum etmiş ve çok büyük telefata sebep olmuştur. 1945 yılında her ne kadar erkinliğine kavuştu ise de, doğu topraklarından bir kısmını Rusyaya vermiş, buna karşı kendisi de Alman topraklarından almıştır.

Polonların karakter ve ulusal gelenekleri komünistliğe aykırı ise de Rusya zorla bunlara komünist rejimini kabul ettirmiştir.

Polonyalılar katolik ve ortodoks hristiyanlardır.

2. AVRUPA RUSYASI

Yeri. Avrupa Rusyası, Avrupanın bütün doğu bölümünü kuzeyden güney doğru kaplar.

Sınırlar. Doğudan Ural dağları ve Hazar denizi ; batıdan Finlandiya, Baltık denizi, Polonya, Çekoslovakya ve Romanya ; kuzeyden Kuzey Buz Denizi ; güneyden Kara deniz ve Kafkas dağlarıyla sınırlanmıştır.

Yüzey şekilleri. Avrupa Rusyasının toprakları uçsuz bucaksız gayet büyük bir ovadır. Bu ovaların arasında alçak yaylalar vardır. Bu tepelerin yüksekliği 300 metreyi aşmaz. Bu büyük ova doğudan Ural, güneyden Kafkas ve İkrim, ve güney batıdan da Karpat sıradaglarıyla çevrilmiştir.

Akar sular. Rusya ovaları büyük küçük birçok ne-

hırlarla sulanır. Önemli nehirler ve döküldükleri denizler: Kuzey Buz denizine dökülen Peçora ve Dvına; Baldık denizine dökülen Neva ve Nimen; Karadenize: Dinyester ve Dinyeper; Azak denizine: Don; Hazar denizine dökülen Ural ve dünyanın büyük nehirlerinden biri olan Volga önemli nehirlerdir. Bu nehirler, ulaştırmayı kolaylaştırmıştır. Hepsinde nehir gemileri işler.

Kıyılar. Rusyanın her ne kadar kıyıları varsa da çoğu iç memlekettir. Kuzey Buz denizinde Beyaz deniz ve Kola yarımadası kıyıları vardır. Fakat bu kıyılar çok alçak olup senenin dokuz ayında buzlarla kaplıdır. Kuzey batıda Baltık denizinde Botni körfezi de senenin çok aylarında buzludur. Güneyde Karadenizde Kırım yarımadası ve iç deniz Azakdenizi bulunur. Buralarda her ne kadar bir kaç önemli liman varsa da, Çanakkale ve İstanbul boğazlarıyla önleri kapalıdır. Hazar denizinin de her ne kadar adı deniz ise de göldür. Bu sebeplerle anlaşılır ki Rusya bir deniz memleketi değildir.

İklim. Rusyanın Karadeniz bölgesinden başka geri kalan yerleri kara iklimindedir. Hele kuzey yönünde müthiş soğuklar olur. Bunun sebebi de etrafta dağlar bulunmamasıdır.

Ürünler. Rusya tarımda Avrupada birinci gelir. Ayrıca buğday, çavdar ve patates çıkarmakta bütün dünyada birincidir. Şeker, pamuk, keten ve kenevirde dünyada üçüncüdür. Bunlardan başka arpa, yulaf, pirinç, üzüm, gündöndü, şeker pancarı, birçok yemiş v.s ürünler çıkar.

Güney doğuda bulunan bozkırlarda inek, öküz, koyun, keçi, beygir gibi hayvanlar çoktur. Hazar ve Azak denizi kıyılarında dünyaca meşhur kara havyar çıkarılır. Kuzey Buz denizi kıyılarında yaşayan Eskimo ve Laponlar kurt, beyaz ayı, filki, ren geyiği, fok balığı avcılığı yaparak yaşarlar. Rusyanın deniz, ve göllerinde balık bol olduğundan balıkçılık da ileri gitmiştir.

Orman ağaçlarından iyi cins kereste kağıt yapılır. Rusyada toprak altı zenginliği çoktur

Azak denizinin kuzeyinde Doneç dolaylarında zengin taş-kömürü; Kafkasyada Batum ve Bakû şehirleri civarlarında zengin petrol kuyuları; Ural dağlarında altın, platine, bakır, nikel, fosfor, kurşun, çinko ve manganerz madenleri vardır.

Endüstri. Dökme demir, çelik, tarın aletleri, otomobil, vagon, uçak, kumaş, kimyasal gübreler, boya, ecza v.s. işlere ait birçok fabrikalar vardır.

Ulaştırma. Rusyanın büyüklüğüne göre yolları çok azdır. Rusya komşu devletlere trenyoluyla bağlıdır. Moskovan başlayıp Sibiryanı aşarak Büyük Okyanus kıyısında Vladivostok limanına kadar uzanan (7000) km. uzunluğunda bir trem yolu vardır.

Avrupa Rusyasının yüzölçümü (5.400.000) km²., nüfusu (125) milyondur. Asyadaki kısmıyla beraber yüzölçümü (22) milyon km². ve nüfusu da (195) milyonu bulur.

Şehirler. Rusyanın başşehri (4) milyon nüfuslu Moskova şehridir. Diğer şehirler: (2.000.000) nüfuslu ve Rusyanın eski başşehri Lenigrand (eski adı Petrograd idi). Kief, Staligrad, Kazan, Rostof, v.s. dir.

Limanlar. Beyaz denizde Arhangelos; Laponyada Murmansk, Kara denizde de Odesa ve Sivastopol limanları önemli limanlarıdır.

Halk. Ruslar ıslav ırkındandırlar. Dini, uygarlığı, sanatları ve yazıyı M.S. XI yüzyılda Bizanslılardan almışlardır. İlk zamanlarda küçük bir devlet idi, fakat sonradan gittikçe büyüyerek büyük bir imparatorluk meydana getirmişlerdir. 1917 yılında açlık sebebiyle halk büyük bir isyan çıkarmış ve bunun sonunda da komünistlik ilan edilmiştir. 1941 yılında Almanların saldırışı üzerine II Dünya Savaşına katılmağa mecbur olmuştur. Bu savaştan Amerika ve İngilterenin yardımıyla galip olarak çıkabilmistir. Fakat sonradan haksız olarak birçok küçük devletleri kendine katmış (Estonya, Lettonya ve Litvanya) bazılarına da zorla komünist idare şeklini kabul ettirmiştir.

Rus komünist idaresi her ne kadar din ve Allah gibi

mânevî varlıklar ve bağlantılar kabul etmezse de halkın bir çoğu hristiyan ortodokstur. Güney doğu taraflarında müslümanlar da vardır. Rusya devletine (Sovyetler Birliği) yahut (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği) adları verilir-sede hakikî idare şekli, Komünist Diktatörlüğüdür. Bu birleşik devlet 17 hükûmetten meydana gelmiş olup hepsinin merkezi Moskova şehridir.

Estonya, Letonya, Litvanya

Bu üç küçük Baltik devleti 200 yıl kadar Rusyanın idaresinde kaldıktan sonra I Dünya Savaşı sonunda 1918 yılında erkinliklerine kavuşurlar ve 1940 yılına kadar bağımsız birer devlet olarak kalmışlardır. Fakat II Dünya savaşı başlalyınca, Ruslar 1940 yılında bu devletleri tekrar işgal etmiş ve savaşın sonunda da bunları Sovyetler Birliği devletine katmıştır.

1) **Litvanya.** Yüzölçümü (56.000) km²., nüfusu 2¹/₂ milyondur. Başkenti Kovno şehridir.

2) **Letonya.** Yüzölçümü (45.000) km²., nüfusu 2¹/₂ milyon ve başkenti Riga şehridir.

3) **Estonya.** Yüzölçümü (45.000) km²., nüfusu 2¹/₂ milyon, Başşehri Reval şehridir.

Bu üç memleketin ahalisi çiftçilik, hayvan yetiştirme ve balıkçılıkla geçinirler. Estonyada kağıt, deri ve kimya endüstrisine ait fabrikalar vardır.

E. KUZEY AVRUPA DEVLETLERİ

1. FİNLÂNDA

Sınırlar. Finlânda kuzeyden, Kuzey Buz denizi; güneyden, Baltik denizi; doğudan Rusya ve batıdan da İsveç, Norveç ve Botni Körfeziyle sınırlanmıştır.

Yüzey şekilleri. Finlândada yüksek dağlar yoktur. 500 — 1000 metre yükseklikteki dağlar arasında ufak ova-

lar ve çok alçak yerlerde de göller ve dereler vardır. Finlandada büyük ve küçük olmak üzere (300) den fazla göl olduğundan bu ülkeye (Göl memleketi) de denir. Bu göllerden en büyüğü Rusya — Finlanda sınırlarında bulunan Ladoga gölüdür.

Kıyılar. Finlanda düz olup hiç kayalık yoktur. Baltik denizinde Botni ve Fin Körfezleri bulunur. Aland ve Hango adlarındaki küçük adalardan başka da birçok küçük adacıklar vardır.

Ladoga gölü ile Fin körfezi arasında Karelya adında dar bir geçit vardır.

İklim. Finlanda kara ikliminde olup kışlar çok soğuk, yazlar ise sıcak geçer. Yaz aylarında gece ile gündüz arasında 20 derece fark yapar. Yani gündüz (30) üzerinde bulunan derece, geceleyin hava soğuyunca (10) na düşer.

Ürünler. Finlandada gerek iklimin, gerekse topraklarının tarıma elverişli olmamasından tarım pek ileri değildir. Fakat finlerin pek çok çalışkanlığı sayesinde az ölçüde arpa, yulaf, patates ve keten çıkarılır. Ülkenin uzun ve sulak yaylalarında beygir, öküz, koyun ve domuz yetiştirilir. Finlândanın en büyük gelir kaynaklarından birinide ormanları sağlar. Ormanlardan sağlam ve iyi cins bol kereste elde edilir. Az olarak altın, kalay ve demir de vardır.

Yüzölçümü 390.000 km². nüfusu 4.000.000 kişidir.

Başkenti 250.000 nüfuslu Helsinki şehridir. Diğer önemli şehirleri: Viborg, Tamerfor, ve Kuzey Buz denizi kıyısında Petsamo şehirleridir.

Halk. Finliler tatar ırkındandırlar. Uygarlık ve bilimde çok ileridirler. Fin gençlerinin en sevdikleri oyun jimnastik olup atletizmde dünyada birinci gelmektedirler.

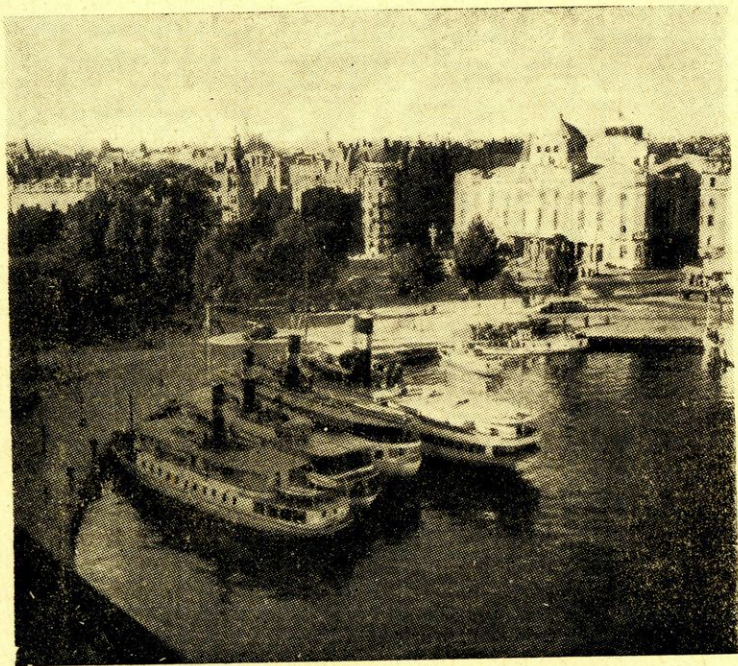
Finlânda 1918 yılına kadar Rusyanın egemenliği altında kalmıştı. 1918 tarihinde erkinliğe kavuşarak bağımsız bir devlet olmuştur. İkinci Dünya Savaşında Finlandayı tekrar işgal etmek için Rusların yaptıkları şiddetli hücumlara, Finliler

pek çok telefât vererek kahramanca karşı kuymuşlar ve erkinliklerini kaybetmemişlerdir.

Din. Halkın çoğu protestan, birazı da ortodokstur. İdare şekli cumhuriyettir.

2. İSVEÇ

Yeri ve sınırları. İsveç, İskandinav yarımadasının doğu tarafını kaplar. Doğudan Finlânda ve Botni körfezi,

Stokholm

batı ve kuzeyden Norveç, güneyden de Baltik deniziyle çevrilerek sınırlanır

Yüzey Şekilleri. İsveçin doğu tarafları uzun ve dar bir ovadır. Batı tarafıysa dağlıktır. İsveçle Norveçin arasında

kuzeyden güneye doğru uzanan dağlar üzerinde birçok yaylalar meydana gelmiştir. Bu yaylalar ormanlarla kaplıdır. Ülkenin güneydoğu bölümü çok verimli bir ovadır. Bu ova, birçok küçük nehirlerin getirdiği topraklarla dolmuştur.

İklim. İsveçin kuzey yönü Kuzey Kutup kuşağında kaldığından çok soğuktur. Güney bölümü ise kara iklimindedir.

Ürünler. İsveçte her nekadar tarım yapılmakta ise de tahıl, patates ve şeker pancarı kendi ihtiyacını kapayamamaktadır.

Ormanlardan çıkarılan keresteleri bütün dünyada tanınmıştır. Bu sebeple kerestecilik önemli gelir kaynaklarından biridir. Yurdumuza da İsveçten kereste gelir.

İsveç, demir çıkarmakta dördüncü gelir. Küçük ölçüde taş kömürü ve çinko çıkar.

Endüstride çok ileridir. Fabrikaların birçoğu beyaz kömürle yani hidroelektrik gücüyle işler. Çeşitli maden, makine, cam, kristal, kibrit, kağıt, ustura v.s. işlere birçok fabrika ları vardır.

Yüzölçümü 450.000 km², nüfusu 6 1/2 milyondur.

Başkenti 550.000 nüfuslu Stokholm şehridir. Bu şehir 120 küçük adacık üzerine kurulmuş olduğundan Kuzey Venedik de denilmektedir. Diğer önemli şehirler : Goteborg ile dünyanın 500 yıldan fazla bir tarihe sahip üniversitesiyle meşhur Upsala şehridir.

Halk. İsveçliler Avrupanın en uygar ulusu sayılır. Eğitim işlerinde çok ileri gitmişlerdir. Memlekette okuma yazma bilmiyen tek bir kişi yoktur. Bütün dünyada yapılmakta olan jimnastik hareketleri ilk defa İsveçte yapılmaya başlanmış, ondan sonra diğer uluslar da onlardan almışlardır. Bunun için de adına (İsveç jimnastiği) denir.

İsveç, her iki Dünya Savaşına da girmemiş olduğundan tabiatıyla zarar da görmemiş, tamtersine savaştan faydalananarak zenginleşmiş ve birçok Avrupa devletlerine yardımlarda bulunmuştur.

Din. İsveçliler protestan hristiyanlırlar.

İdare biçimi. Meşrutî krallıktır.

3. NORVEÇ

Yeri ve sınırları. Norveç, İskandinav yarımadasının batısını kaplar. Kıyılara yakın binlerce küçük adacık denize serpilmiştir.

Doğudan Rusya, İsveç ve Finlânda; batıdan Atlas Okyanus; kuzeyden Kuzey Buz denizi; güneyden de Skajerak ve Kategat boğazlarıyla sınırlanmıştır.

Yüzey şekilleri. Norveç dağlık bir memleket olup bütün topraklarını İskandinav Alpleri kaplamıştır. Dağlar arasında küçük ovalar vardır. Dağlardan ovalara doğru akan sular birçok çağlıyanlar meydana getirir.

Kıyılar. Pek çok girintili çıkıntılıdır. Buralarda fiyord adı verilen çok derin ve dar körfezler toprakları kayaları oya oya karaların içlerine sokulmuşlardır.

Bunların her ne kadar görünüşleri hoş ise de buraları gemiciler için çok tehlikelidir. jeoloji bilginlerinin anlatışlarına göre çok eski çağlarda çok şiddetli soğuklar olur ve tutan kalın buzlar toprakları çatlatarak bu fiyordlar meydana gelmiştir.

İklim. Norveçin iklimi Meksika körfezinden esen sıcak dalgaları yüzünden çok tatlı, nemli ve elverişlidir. Yalnız Kuzey Burnu dolaylarında çok dehşetli ve devamlı soğuklar olur. Bu bölgede güneş (90) ufku kenarında gurup etmeden durur, (90) gün de hiç görünmez.

Ürünler. Norveçte tarım ve hayvancılık yapılırsa da pek önemli değildir. Halkın çoğu balıkçılık, ormancılık ve gemicilik yaparak geçinir. Norveçin ticaret filosu dünyada dördüncü gelir. Endüstrisi çok çeşitli olmayıp başlıcaları: Orman ağaçlarından yapılan kağıt hamuru, balık konserveciliği ve dünyaca tanınmış balıkyağı fabrikaları vardır.

Ulaşım. Arazi dağlık olduğundan şosaları yoktur, yalnız güneyden kuzeye doğru uzanan bir trenyolu vardır. Ulaştırma işlerinin çoğu deniz taşıtlarıyla yapılır. Fiyordlar

arasında küçük vapurlar, dış ülkelere de büyük vapur postaları vardır.

Yüzölçümü 325.000 km²., nüfusu 3 1/2 milyondur.

Başşehri 350.000 nüfuslu Oslo şehridir. Bergen ve Tront-haym şehirleri de önemlidirler. Aynı zamanda limandırlar.

Halk. Norveçliler ile İsveçliler çok yakın ırktan olup 1905 yılına kadar bir devlet halinde idiler. Her nekad o zamandanberi ayrılmışlar ise de gene çok iyi komşuluk yapmaktadırlar. Norveçliler bilim ve uygarlıkta çok ileridirler.

II Dünya Savaşında Almanlar Norveçi işgal ederek büyük telefâta sebep olmuşlardır.

Din. Norveçliler hristian olup protestan mezhebindedirler.

İdare şekli. Meşrutî Krallıktır.

4. D A N İ M A R K A

Sınırlar. Danimarka kuzeyden Skajerak ve Kateğat-larıyla, güneyden Almanya, doğudan Baltik deniziyle, batı-danda Kuzey deniziyle çevrilerek sınırlanır.

Danimarka, Jütland yarımadasıyla Almanyadan aldığı Slezvik bölgesi ve birçok adalardan meydana gelmiştir. Bu adaların en önemlileri Zealand, Fiyen ve Möen adalarıdır.

Yüzey Şekilleri. Danimarka toprakları ovalıktır. Yüksekliği 200 netreyi aşmıyan bazı tepelerden başka hiçbir engebe yoktur.

Kıyılar. Danimarkanın batı kıyıları, deniz içinde bir çok kayalıklar bulunması yüzünden gemiciliğe elverişli değildir. Doğu kıyılarında ise birçok doğal körfez ve limanlar vardır.

İklim. Danimarka, çok yağmur yağdığından nemli, fakat tatlı ve elverişli bir iklîme maliktir.

Ürünler. Danimarkada tarım, hayvan yetiştirme ve balıkçılık çok ileridir. Danimarkanın meşhur tere yağları, süt peynir ve kümes hayvanları için en büyük müşteri İngiltere-

dir. Az miktarda taş kömürü ve alüminyum madeni vardır.

Endüstri. Kağıt hamuru, deri, konserve, makine, kimyasal maddeler ve tarımsal ürünlere ait birçok fabrikaları vardır.

Yüzölçümü 43.000 km²., nüfusu (4) milyondur.

Başşehri 750.000 nüfuslu Kopenhag şehri olup Zealand adası üzerine kurulmuştur. Başka önemli şehri yoktur. Halk, küçük kasaba ve köylerde, rahat ve mesut bir hayat geçirir.

Danimarkalılar Alman ırkındandırlar. M. S. XIII yüzyılda kuzey Avrupada en büyük devlet olup İngiltere Norveç ve İsveçi işgal ederek egemenliği altına almıştı. Fakat sonradan ticarete daha çok önem verdiğiinden kuvvetini kaçırarak küçük devletler sırasına girmiştir.

Halk çok çalışkan olup teknik, bilim, fen ve uygarlıkta çok ileri gitmişlerdir. 1940 yılında Almanların saldırısına karşı koymıyarak Alman işgalini kabul etmişlerdir.

Danimarkalılar protestan mezhebındendirler.

İdare biçimi. Meşrutî krallıktır.

Yunanistan kral ailesi aslen Danimarkalıdır. Şimdiki kral Majeste Pavlos' un dedesi olan Danimarka Prensi I. Yeorgios 1863 yılında Yunanistana kral olarak gelmiştir.

YERYÜZÜNDE İNSANLAR

1. Yeryüzündeki nüfus. Yeryüzündeki insanların nüfusu tamamiyle belli değildir. Fakat son istatistik tahminlerine göre 2 milyar 250milyon kadar olduğu zan edilmektedir. Bunlardan 530 milyonu Avrupada, 1.250.000.000 milyonu Asyada, 150 milyonu Afrikada, 300 milyonu Amerikada, 10 milyonu Avustralyada, 10 milyonu da Kutup Kuşağında kalan memleketlerde dir.

2. İnsanların yeryüzünde uygarlaşması. İnsanlar yeryüzüne hayvanlar ve bitkilerden sonra gelmişlerdir. İlk insanlar gerek tabiatın korkunç kuvvetlerinden, gerekse yabani hayvanlardan çok sıkıntı çekiyorlardı. Maymunlar gibi ormanlarda ağaçlar üzerinde yaşarlar ve besin olarak da ağaçlardan meyvalar toplıyarak kendilerini beslerlerdi. Sonraları ağaçlardan inerek kayalıklar arasında, mağara içlerinde yaşamağa başladılar. Kendilerini vahşi hayvanlardan korumak için taşlardan balta, kazma, bıçak v. s. gibi araçlar yapmasını öğrenmişler ve bu araçlarla avcılık yapmağa da başlamışlardır. Avladıkları hayvanların etlerini yerler, derisini de giyecek örtünecek eşya yaparlardı. Önceleri yalnız yaşarlardı, böyle yalnız yaşarlarsa vahşi hayvanlara yem olacaklarını, onlara yalnız başlarına karşı koyamıyacaklarını anlayan ilk insanlar, bir araya gelerek küçük küçük topluluklar kurmuşlar ve böylece ilk toplumsal hayat başlamıştır. Daha sonraları bu ilk insan toplulukları hayvan üretmeyi, bitkileri ekip onlardan faydalanmayı öğrenerek yavaş yavaş uygarlaşmağa başladılar. Uygarlığın ilk beşiği Asya kıtasında Hindistan olmuştur. Uygarlık Hindistan dan batıya doğru ilerliyerek Mezopotamya bölgesinde ilk ocağını kurmuştur. Oradan Mısır, GİRİDE ve oradan da Yunanistana geçmiştir. Uygarlık Yunanistanda bilim, fen ve sanat alanında en yüksek derecesine yükselmiştir. Eski Yunan mima-

risi, tiyatro eserleri, şiir, hitabet ve tarih eserleri bugünkü dünya sanat ve edebiyatının temellerini teşkil etmiştir.

3. Yeryüzünde ırklar. Yeryüzünde yaşayan insanların vücutlarının yapılışı, derilerinin renkleri ve saçlarının renkleri bakımından beşe ayrılırlar.

a) Beyaz yahut Kafkasya ırkı. Bu ırktan olanların derileri açık renk, burun ve dudakları ince, saçları yumuşak ve vucutları düzgündür. Bu ırktan olanlar 1.200.000.000 kişidir. Avrupa, Amerika, Hindistan, Avustralya ve Kuzey Afrikada otururlar.

b) Sarı ırk. Derileri sarı, burunları küçük, gözleri, çekik, sakalları seyrek, yanaklarının elmacık kemikleri çıkık saçları dik, Asya ve Afrikada yaşarlar. Çinliler, japonlar ve Moğollar bu ırktandırlar. Sayıları 700.000 milyona yakındır.

c) Siyah ırk. Bunların derileri siyah, saçları çok kıvrıkcık, burunları yassı, dudakları kalın ve sakalları seyrek olur. Afrika zencileriyle, Afrikadan Amerikaya götürülen zenciler bu ırkdandırlar. Bunların sayısı 200 milyon olup Asya, Afrika ve Amerika kıtalarında yaşarlar.

d) Malaka ırkı. Bu ad, Malaka yarımadasından gelmedir. Bu ırktan olanlar hem zencilere hemde sarı ırktan olanlara benzerler, renkleri sarımsıtrak karadır. Boyları çok yüksek, büyük ağızlı ve kafa tasları çok geniştir. Sayıları 90 milyondur Malaka yarımadası, İndonezya, Polinezya, Madagaskar ve Filipin adalarında yaşarlar.

e) Kırmızı ırk. Amerikanın eski yerlileri olan bu ırka bağlı olanlar renkli, yüksek boylu, uzun saçlı ve büyük burunludur. Bunlar yalnız Amerika kıtasında yaşarlar, fakat gittikçe azalmaktadırlar.

4. Yeryüzünde diller. Yeryüzünde konuşulan dillerin sayısı binden fazladır. Bu dillerin içinde en çok konuşulan altı dil vardır :

a) Çince :	Bu dili konuşanların sayısı	500 milyon kadardır				
b) İngilizce :	» » » »	300 » »				
c) Rusça :	» » » »	200 » »				
d) İspanyolca :	» » » »	120 » »				
e) Almanca :	» » » »	100 » »				
f) Fransızca :	» » » »	80 » »				

5. Din. İnsanların ırk ve dil ayrılıklarından başka bir de din farkları vardır.

Din neye derler ?

İnsanla, bütün dünyayı yaratan Allah arasındaki münasebetlere (din) adı verilir. Yeryüzünde hiçbir şeye inanmayan insan yoktur. İnsanları din bakımından iki büyük bölüme ayırabiliriz : Bir Allahlı dinler, çok Allahlı dinler.

a) Bir Allahlı dinler. 1) Müslümanlık yahut islâm dini. Bu dine bağlı olanlar : Türkiye, İran, Arabistan, Mısır, Trabulusgarp, Tunus, Cezayir, Fas, Afganistan, Pakistan, Türkistan v. s. memleketler halkıdır. Bu dine iman edenlerin sayısı 400 milyonu buluyor. 2) Hristianlık. Bu dinden olanlar üç mezhebe ayrılır : Ortodoks, katolik, protestan. Bunların her üçüne inananların sayısı 800 milyonu bulmaktadır. 3) Musevî dini : Bu dinden olanların sayısı 10 milyondur.

b) Çok Allahlı dinler. Budizm, Brahmanizm, Konfüçizm, Fetihizm, Tatohizm, v. s. dinler olup bu dinlere inananların sayısı da (1) milyarı bulmaktadır.

6. Devletlerin idare şekilleri. Üç türlü idare şekli vardır : Mutlakîyet, Meşrutî Krallık, Cumhuriyet.

a) Mutlakîet yahut istibdat idare. Bu idare şeklinde bir tek şahıs her istediğini yapabilir. Bunların emri arzusu kanun gibidir. Bu idarenin başında bulunan şahsa o mevki babasından miras olarak kaldı ise imparator, öyle olmayıpta o mevkiye zorla geçmiş ise diktatör denir.

b) Meşrutî Krallık. Buusulde halk, oy vererek milletvekillerini seçer. Millet vekilleri Millet Meclisinde toplanarak kanunları hazırlar. Kral ve kralın seçtiği hükümet de Millet

Meclisinin yaptığı kanunlara uygun olarak memleketi ve devleti idare ederler.

c) **Cumhuriyet yahut Demokrosi idaresi.** Bu idare şekli yukarıda anlattığımız meşrutî krallığa benzer, yalnız şu fark vardır: Devlet başkanı bir kral olmayıp **Cumhur Başkanı** adı verilir. **Cumhur Başkanları** bazı memleketlerde doğrudan doğruya halk tarafından ve dört yıl için seçilir (Amerika Birleşik Devletleri gibi). Bazı memleketlerde ise halk tarafından seçilmeyip Millet ve Ayan meclisleri tarafından 7 yıl için seçilir. (Fransa devleti gibi).

Bazı küçük devletler birleşerek bir devlet kurarlar, buna da (Birleşik Cumhuriyetler Devleti) adı verilir. Bu çeşit idare şekli Kanada, Brezilya, Amerika Birleşik Devletleri, Meksika, Avustralya, Almanya, İsviçre v. s. devletlerde vardır.

d) **Komunist idaresi.** Bu idare biçiminde her ne kadar cumhuriyet adı varsa da şimdiye kadar görülen ve işitilenlerden öğrendiğimize göre diktatörlüğün en kötü şekli olduğu anlaşılmıştır.

7. **Ulaştırma.** İnsanlar eski çağlarda ulaşım işlerini beygir, eşek, deve daha sonra manda arabası v. s. gibi taşıtlarla yapmışlardır. Zamanımızda ise fen çok ileri gitmiş olduğundan yollar çok kısalmıştır. Karalarda trenler, otomobiller; denizlerde vapurlar; havalarda uçaklar gerek insan ve gerekse eşyaları, kolay ve çabuk taşıyorlar. Taşıma araçlarının hızı arttıkça, uluslar arasında ticaret bağıntıları da artmış, dünya üzerinde ekonomik, sosyal ilgiler gelişmiştir. Bunlardan başka, haberleşme araçları da çok gelişmiştir. Telefon, telgraf, radyo ve televizyonun bulunması, haberleşmeyi çok kolay, basit bir iş haline getirmiştir. Bugünkü alışveriş dünyasında haberleşme de önemli bir yer tutar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İSTATİSTİK CETVELLERİ

a) Yüzölçümlerine göre dünyanın büyük devletleri.

Devletin adı	Bulunduğu kıta	Yükölçümü	
1. Rusya	Avrupa ve Asyada	21.300.000	km ²
2. Kanada	K. Amerikada	9.500.000	»
3. Brezilya	G. Amerikada	8.500.000	»
4. Amerika B.D.	K. Amerikada	7.800.000	»
5. Çin	D. Asyada	5.200.000	»
6. Hindistan	G. Asyada	4.100.000	»
7. Arjantin	G. Amerikada	2.800.000	»
8. Meksika	K. Amerikada	2.000.000	»
9. İran	Asyada	1.650.000	»
10. Bolivya	G. Amerikada	1.600.000	»
11. Peru	G. Amerikada	1.350.000	»
12. Kolombiya	G. Amerikada	1.300.000	»
13. Habeşistan	D. Afrikada	1.000.000	»
14. Mısır	K. D. Afrikada	1.000.000	»
15. Fransa	B. Avrupada	550.000	»

b) Büyük Ülkelerin Nüfusları.

Ülkenin adı	Bulundugu kıta	Nüfusları	
1. Çin	D. Asyada	480	milyon
2. Hindistan	G. Asyada	400	»
3. Rusya	Avrupa ve Asyada	180	»
4. Amerika B. D.	K. Amerikada	140	»
5. Japonya	D. Asyada	73	»
6. Almanya	Avrupada	65	»
7. İngiltere	Avrupada	50	»
8. İtalya	Avrupada	45	»
9. Brezilya	G. Amerikada	44	»
10. Fransa	B. Avrupada	42	»
11. İspanya	Avrupada	25	»

c) Dünyanın Büyük Şehirleri.

Şehrin adı	Bulunduğu ülke	Nüfusu
1. Newyork	Amerika B. D. de	10.500.000
2. Londra	İngilterede	8.500.000
3. Moskova	Rusyada	4.500.000
4. Tokyo	japonyada	4.000.000
5. Şanghay	Çinde	3.500.000
6. Şikaho	Amerika B. D. de	3.400.000
7. Leningrad	Rusyada	3.200.000
8. Ozaka	japonyada	3.000.000
9. Paris	Fransada	2.800.000
10. Berlin	Almanyada	2.500.000
11. Buenos Aires	Arjantinde	2.400.000
12. Kalkütta	Hindistanda	2.200.000
13. Viyana	Avusturyada	2.000.000
14. Rio dö janeiro	Brezilyada	2.000.000
15. Filâdelfia	Amerika B. D. de	1.900.000
16. Hamburg	Almanyada	1.700.000

d) Dünyanın Büyük Dağları.

Dağın adı	Bulunduğu kıta veya ülke.	Yüksekliği
1. Everest	Asyada	8.840 metre
2. Karakurum	Asyada	8.620 »
3. Akonkakua	G. Amerikada	7.000 »
4. Mak Kinley	K. Amerikada	6.240 »
5. Kilimancaro	G. D. Afrikada	6.000 »
6. Kafkas	G. Rusyada	5.650 »
7. Kenya	G. D. Afrikada	5.600 »
8. Elburz	İranda	5.460 »
9. Ararat	Küçük Asyada	5.150 »
10. Mon Blan	İsviçrede	4.810 »
11. Atlas	K. B. Afrikada	4.700 »
12. Olimbos	Yunanistanda	2.985 »

e) Dünyanın Büyük Nehirleri.

Nehrin adı	Bulunduğu kıta	Uzunluğu
1. Mississippi	K. Amerikada	6.700 kilometre
2. Nil nehri	K. D. Afrikada	6.000 » »
3. Amazon	G. Amerikada	5.500 » »
4. Mavi nehir	D. Asyada	5.300 » »
5. Yenisey	K. Asyada	4.750 » »
6. Amur	D. Asyada	4.700 » »
7. Kongo	G. B. Afrikada	4.650 » »
8. Lena	K. Asyada	4.600 » »
9. Sarı nehir	D. Asyada	4.500 » »
10. Mekong	G. Asyada	4.200 » »
11. Niger nehri	G. B. Afrikada	4.100 » »
12. Laplata	G. Amerikada	3.700 » »
13. Makkenzi	K. Amerikada	3.700 » »
14. Volga	D. Avrupada	3.400 »»

İÇİNDEKİLER

A. YENİ YUNANİSTAN TARİHİ

1. İstanbulun zaptından sonra Aurupada durum	Sayfa	5
2. Yunanlıların işgal altında sıkıntıları	»	7
3. Yunanlıların işgal altında teskilâtları	»	7
4. Muhafazakârlar ve Çeteciler	»	9
5. Mani, Suli, Sfakya, Ağrafa	»	10
6. İşgal zamanlarında Yunan denizcileri	»	11
7. Eğitim	»	11
8. Adamantiyos Korayis	»	12
9. Büyük Yunan İsyanından önce Küçük aya- klanmalar	»	13
10. 1770 de yapılan ayaklanma	»	14
11. 1788 deki ayaklanma	»	14
12. Fransız Büyük İhtilâli	»	15
13. Riğas Fereos	»	17
14. Suli ve Ali Paşa	»	18
15. Ali Paşanın Suliye birinci ve ikinci saldırışı	»	19
16. Ali Paşanın Suliye üçüncü saldırışı	»	21
17. Hainlik, Sulinin zaptı	»	21
18. Sulyoteslerin talihi, ve Ali Paşanın sonu	»	23
19. Dostlar birliği	»	24
20. Moldavya ve Ulahistanda isyan	»	26
21. Peloponezde isyan	»	28
22. Yunan isyanına Karşı Osmanlı Devleti	»	30
23. Teodoros Kolokotronis	»	30
24. Valteçi, Vervena ve Dolyana Savaşları	»	31
25. Tripolisin işgalı	»	32

26.	Yunanistanlılarda ilk millet meclisi	Sayfa	33
27.	Orta Yunanistanda isyan	»	33
28.	Gravya Hanı	»	35
29.	Vasilika çarpışması	»	36
30.	Tessalya ve Makedonyada isyan	»	36
31.	Adalarda isyan	»	37
32.	Sakız adasının izmihlâli	»	38
33.	Kaptan gemisinin yanışı	»	39
34.	Peta çarpışması	»	39
35.	Mesolonginin birinci Kuşatılması	»	40
36.	Dramalının Yunanistana saldırışı ve sonu	»	41
37.	Markos Boçarıs	»	42
38.	Avrupada Yunanlılara yardım ve Lord Bayron	»	43
39.	Mısırın Yunan İsyanına Karışması	»	44
40.	Girit, Kasos ve Psara izmihlâli	»	44
41.	Şisam adası boğazında deniz savaşı	»	45
42.	Mısırlılar Peloponeze çıkıyorlar	»	46
43.	Papaflesas	»	46
44.	Kolokotronis	»	47
45.	Mesolonginin ikinci Kasatılması	»	48
46.	Mesolongiden akın	»	49
47.	Mesolonginin zaptından sonra Yunanistanın durumu	»	50
48.	Yorgi Karaïskakis	»	51
49.	Karaïskakisın ölümü	»	52
50.	Navarin deniz savaşı	»	53
51.	Yunanistanın egemenliği	»	54
52.	Yanis Kapodistrias	»	54
53.	Kral Oton	»	57
54.	Kral birinci Yorgios	»	58
55.	Kral Konstantin	»	61
56.	Andoludan dönüş	»	63
57.	Kral ikinci Yorgios	»	64
58.	Yunanistanın ikinci cihan harbindeki durumu	»	65
59.	Yunanistanın ideali	»	67

B. AVRUPA GOGRAFYASI

1. Dünyanın biçimi	Sayifa	73
2. Taşküre, suküre, havaküre	»	74
3. Dünya üzerinde değişiklikler	»	75
4. Dünyanın değişimleri	»	78
5. Mevsimler ve süreleri	»	80
6. Takvimler	»	81
7. Goksel cisimler.	»	81
8. Okyanuslar ve kıtalar	»	89
9. Avrupa kıtasına toplu bakış	»	87
10. Avrupa devletinin doğal bölünüşleri	»	94
11. Yunanistanın doğal coğrafyası	»	95
12. Yunanistanın ekonomik durumu	»	98
13. Yunanistanın siyasal durumu	»	101
14. Dışarıdaki Yunanlılar	»	104
15. Arnavıtluk	»	104
16. Yugoslavya	»	107
17. Bulgaristan	»	108
18. Avrupa Türkiyesi	»	110
19. Rumanya	»	111
20. İtalya	»	113
21. San Marino Cumhuriyeti	»	116
22. İspanya	»	116
23. Portekiz	»	119
24. Fransa	»	120
25. Monako	»	123
26. Andora	»	123
17. Lüksemburg	»	123
28. Belçika	»	123
29. Holânda	»	125
30. Büyük Britanya ve İrlanda	»	127
31. Almanya	»	131
32. İsviçre	»	133
33. Avusturya	»	135
34. Macaristan	»	137

35.	Çekoslovakya	Sayifa	138
36.	Polonya	»	140
37.	Avrupa Rusyası	»	141
38.	Estonya, Letonya, Litvanya	»	144
39.	Finlânda	»	144
40.	İsveç	»	146
41.	Norveç	»	148
42.	Danimarka	»	149
43.	Yeryüzünde insanlar	»	151
44.	Yeryüzünde ırklar	»	152
45.	Yeryüzünde diller	»	152
46.	Yeryüzünde dinler	»	153
47.	Devletlerin idare şekilleri	»	153
48.	Ulaştırma	»	154
49.	Dünyanın büyük devletleri	»	155
50.	Büyük ülkelerin nüfusları	»	155
51.	Dünyanın büyük şehirleri	»	156
52.	Dünyanın büyük dağları	»	156
53.	Dünyanın büyük nehirleri	»	157

RESİM VE HARİTALAR

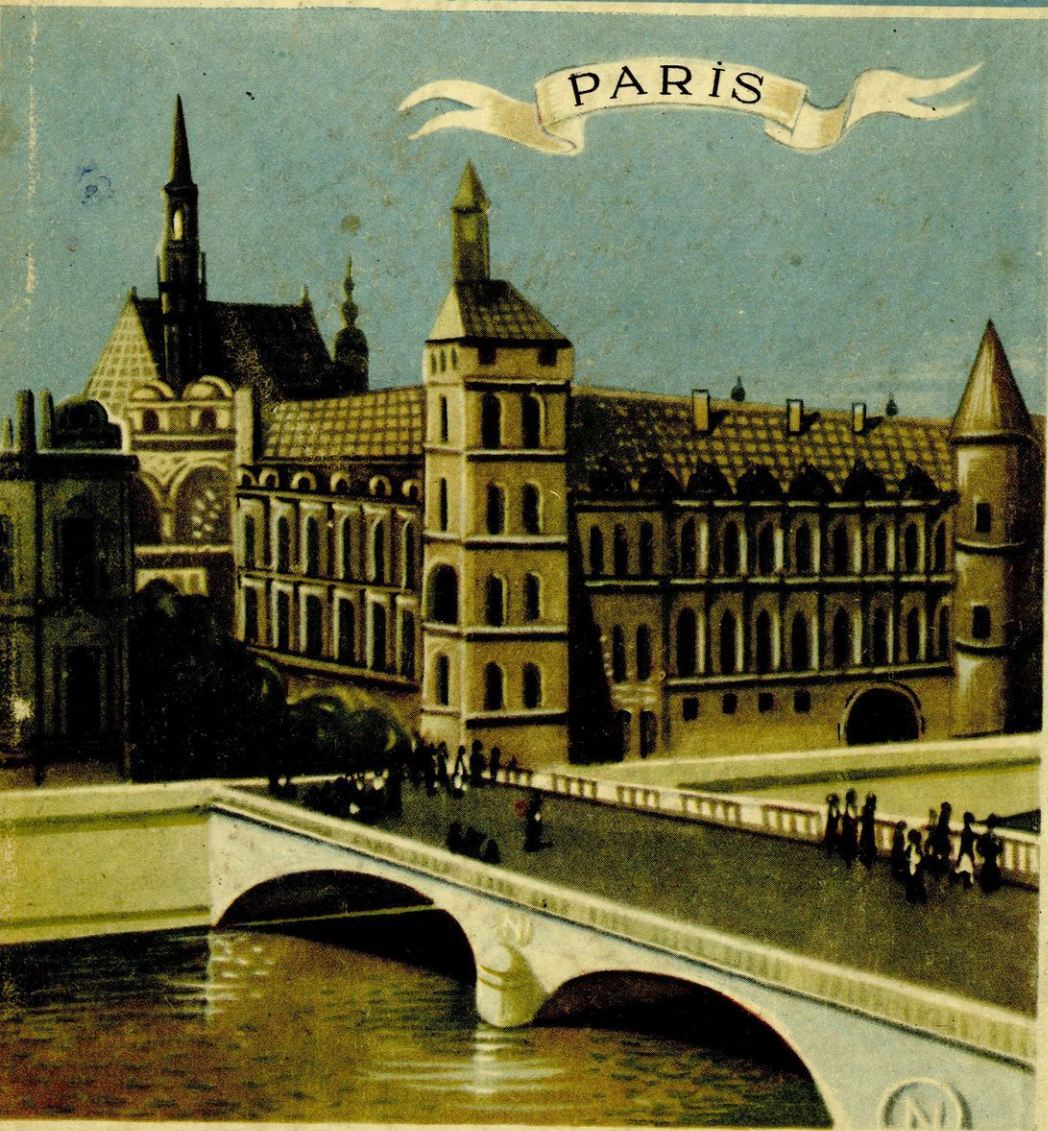
A. YENİ YUNANİSTAN TARİHİ

1.	Türkiye 17inci asırda	Sayıfa	9
2.	Adamantios Korayis	»	13
3.	L. Kaçonis	»	15
4.	Riğas Fereos	»	17
5.	Ali Paşa	»	17
6.	Sulyotis askeri	»	22
7.	Aleks. İpsilantis	»	27
8.	Patrik Griğorios V	»	29
9.	T. Kolokotronis	»	31
10.	Diyakos	»	34
11.	Andruşos	»	35
12.	A. Miaulis	»	37
13.	Kanaris	»	39
14.	Boşaris	»	42
15.	Lort Bayron	»	43
16.	İbrahiim Paşa	»	44
17.	Papaflessas	»	47
18.	Karaiskakis	»	51
19.	Kapodistrias	»	55
20.	Yunanistan devleti 1832 senesinde	»	56
21.	Kral Oton	»	57
22.	Kral birinci Yorgios	»	59
23.	Venizelos	»	60
24.	Kral Kostantin	»	61
25.	K. Atatürk	»	63
26.	Kral ikinci Yorgios	»	64
27.	Kral Pavlos	»	67

B. AVRUPA ÇOĞRAFYASI

1. Bir yanardağın oluşu	Sayifa	77
2. Yerin güneş etrafında dönüşü	»	80
3. Büyük ve Küçük Ayı kümesleri	»	83
4. Avrupa kıtasının tabii haritası	»	89
5. Avrupa Kıtasının siyasi haritası	»	93
6. Yunanistan haritası	»	97
7. Balkan Yarımadası	»	105
8. İstanbul manzarası	»	110
9. Roma	»	114
10. Paris	»	122
11. Londra	»	130
12. Viyana	»	136
13. Budapeşte	»	137
14. Stokholm	»	146

ΙΣΤΟΡΙΑ 6

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ 6